

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

**Σχολή Επιστημών της Διοίκησης | Τμήμα Διοίκησης
Επιχειρήσεων | Δ.Π.Μ.Σ. “Σχεδιασμός, Διοίκηση και
Πολιτική του Τουρισμού”**

Διπλωματική Εργασία

**ΘΕΜΑ: Ξενοδοχειακές μονάδες και Άτομα με Αναπηρίες
(ΑμεΑ), η περίπτωση της Ρόδου, ξενοδοχείο SUNWING**

Επιβλέπων Καθηγητής : Τσάρτας Πάρις

Εισηγητής (Α.Μ.) : Τάτσιος Κωνσταντίνος (243Μ09032)

Αθήνα, Νοέμβριος 2012

“It is not the strongest of the species that survive, not the most intelligent, but the one most adaptable to changes” Charles Darwin (1809 – 1882)

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	4
Περιεχόμενα Πινάκων.....	9
Περιεχόμενα Εικόνων	10
Ευχαριστίες	11
Περίληψη	12
Εισαγωγή.....	13
Κεφάλαιο 1 ^ο – Τουρισμός	15
1.1 Βασικές έννοιες του τουρισμού.....	15
1.2 Ο τουρισμός σε παγκόσμια κλίμακα	16
1.2.1 Παγκόσμια τουριστική κίνηση για το 2011.....	16
1.2.2 Προβλέψεις για το 2012	16
1.3 Ο τουρισμός σε Ευρωπαϊκή κλίμακα.....	16
1.4 Ο τουρισμός στην Ελλάδα.....	17
1.4.1 Βασικά μεγέθη και επιδόσεις του Ελληνικού Τουρισμού 2011	17
1.4.2 Αβεβαιότητα για τις επόμενες χρονιές.....	18
1.4.3 Ανταγωνισμός του Ελληνικού Τουρισμού	18
1.4.4 Δραματικά στοιχεία	19
1.4.5 Οι επιδόσεις του 2011	19
1.5 Ο τουρισμός στο νησί της Ρόδου.....	19
Κεφάλαιο 2 ^ο – Εναλλακτικός τουρισμός.....	21
2.1 Ορισμός εναλλακτικού τουρισμού	21
2.2 Μορφές εναλλακτικού τουρισμού.....	21
2.2.1 Αγροτουρισμός.....	22
2.2.2 Οικοτουρισμός.....	22
2.2.3 Επαγγελματικός τουρισμός.....	22
2.2.4 Πολιτιστικός τουρισμός	24
2.2.5 Μαθησιακός τουρισμός.....	24
2.2.6 Θρησκευτικός τουρισμός.....	25

2.2.7 Τουρισμός υγείας.....	25
2.2.8 Θαλάσσιος τουρισμός.....	26
2.2.9 Αθλητικός Τουρισμός.....	26
2.2.10 Γεωτουρισμός	27
2.2.11 Ορεινός – Ορειβατικός τουρισμός.....	27
2.2.12 Χιονοδρομικός τουρισμός και τουρισμός χειμερινών αθλημάτων.....	27
2.2.13 Περιπατητικός τουρισμός	28
2.2.14 Τουρισμός για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (ΑμεΑ)	28
2.3 Πρόγραμμα «Εναλλακτικός Τουρισμός»	29
Κεφάλαιο 3 ^ο – Άτομα με Αναπηρίες (ΑμεΑ)	30
3.1 Εισαγωγή για τα ΑμεΑ.....	30
3.2 Γενικά στοιχεία για τα ΑμεΑ	30
3.3 Η αναπηρία στον χώρο και στον χρόνο	31
3.4 Ορολογία ΑμεΑ	32
3.5 Αναπηρία και Επιπτώσεις	33
3.6 Ποιοι είναι λοιπόν οι άνθρωποι με αναπηρίες ή αλλιώς ΑμεΑ?.....	34
3.6.1 Το παράδειγμα της Γερμανίας ως χώρα για μελέτη.....	37
3.6.2 Τα άτομα με αναπηρία αποτελούν μια ανομοιογενή ομάδα	39
3.7 Στατιστικά στοιχεία υπηρεσιών υγείας	40
3.8 Βασικές κατηγορίες Αναπήρων.....	42
3.8.1 Σωματικές αναπηρίες.....	43
3.8.2 Αισθητηριακές Δυσκολίες.....	43
3.8.3 Μαθησιακές δυσκολίες	43
3.8.4 Προβλήματα Ψυχικής Υγείας	43
3.8.5 Λοιπές αναπηρίες	44
3.9 Η Ειδική αγωγή στην Ελλάδα.....	44
Κεφάλαιο 4 ^ο – Τουρισμός και ΑμεΑ	48
4.1 Τουρισμός και ΑμεΑ σε παγκόσμια κλίμακα.....	48
4.1.1 Βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης μετά το 2000.....	48
4.1.2 Η Γερμανία (ξανά) ως παράδειγμα – Διακοπές για όλους	51
4.2 Τουρισμός και ΑμεΑ στην Ελλάδα	52

4.3 Τουρισμός και πρόσβαση ΑμεΑ στην Ελλάδα	53
4.4 Τουρισμός για άτομα με αναπηρία – η νέα αγορά	56
4.4.1 Προσελκύστε καταναλωτές με αναπηρίες	57
4.5 Κοινωνικός τουρισμός.....	57
4.6 Δίκτυο Ειδικών	58
4.7 Το ίντερνετ στην υπηρεσία του τουρισμού	58
4.8 Παραδείγματα επιχειρήσεων τουρισμού και ΑμεΑ	59
4.8.1 Ξενοδοχείο για ΑΜΕΑ στα Χανιά (Eria Resort)	59
4.8.2 Christianakis Travel & Tours.....	61
4.8.3 Aquamare Hotel (Ρόδος).....	62
4.8.4 Porto Palace Hotel (Θεσσαλονίκη).....	64
4.8.5 Sirens Resort (Λουτράκι)	65
4.8.6 Haus Rheinsberg Hotel am See (Γερμανία – Βερολίνο)	67
4.9 Προσβασιμότητα.....	69
4.9.1 Ορισμός προσβασιμότητας.....	69
4.9.2 Σημασία της προσβασιμότητας	70
4.9.3 Ιεραρχία αναγκών πρόσβασης.....	71
4.10 Εγκαταστάσεις προσβασιμότητας - έρευνα και προϋποθέσεις καταλληλότητας για ΑμεΑ	72
4.10.1 Είσοδοι Κτιρίων	72
4.10.2 Σύνδεση οδοστρώματος -πεζοδρομίου	72
4.10.3 Θύρα εισόδου	72
4.10.4 Εξοπλισμός θύρας.....	73
4.10.5 Σήμανση	73
4.10.6 Χώροι Υγιεινής	73
4.10.7 Κλίμακες ή Σκάλες	76
4.11 ΑμεΑ και πολιτισμός	81
4.11.1 Δυνατότητα πρόσβασης ΑμεΑ στο Λόφο της Ακρόπολης	82
4.11.2 Εθνικό Αρχαιολογικό μουσείο Αθηνών	83
4.11.3 Μουσείο Πατρών	83
4.11.4 Musee Du Quai Branly, Paris.....	84
4.11.5 Εξυπηρέτηση ΑμεΑ από τα ΜΜΜ	85

4.11.6 Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος (ΟΣΕ) και ΑμεΑ	85
4.11.7 Ολυμπιακή Αεροπορία (Ο.Α.)	86
Κεφάλαιο 5 ^ο – Τουρισμός Ρόδου	88
5.1 Εισαγωγικές πληροφορίες για τον Τουρισμό της Ρόδου.....	88
5.2 Ρόδος, Περιήγηση με μια ματιά.....	88
5.2.1 Παλιά Πόλη	88
5.2.2 Νέα Πόλη.....	90
5.2.3 Φαληράκι	91
5.2.4 Λίνδος.....	91
5.2.5 Εκτός πόλεως	92
5.2.6 Το μοναστήρι της Παναγίας της Φιλερήμου	92
5.2.7 Αρχαία Κάμειρος	92
5.2.8 Πρασονήσι.....	93
5.2.9 Η κοιλάδα των Πεταλούδων	93
5.3 Γαλάζιες σημαίες στις παραλίες και προσβασιμότητα.....	93
5.4 Παραλίες	95
5.5 Η αγορά στο κέντρο της Ρόδου.....	97
5.6 Τα τοπικά προϊόντα.....	97
Κεφάλαιο 6 ^ο – Τουρισμός Ρόδου και ΑμεΑ	99
6.1 Ρόδος-ΑΜΕΑ Πρόσβαση στον Τουρισμό για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες.....	99
6.1.1 Ειδικό καρτσάκι για άτομα με αναπηρίες στην παραλία	99
6.1.2 Η σκληρή πλευρά της Ρόδου	99
6.1.3 Η πλευρά των Δημόσιων φορέων.....	100
6.1.4 Η πλευρά των συνανθρώπων μας	100
6.1.5 Αιτήματα του Συλλόγου Ατόμων με Αναπηρίες Ρόδου	100
6.1.6 Παράδειγμα προς μίμηση η πρώτη παραλία της Ρόδου για ΑμεΑ στο Γεννάδι	101
6.2 Η Περίπτωση της Ξενοδοχειακής μονάδας SUNWING στην Ρόδο	101
6.2.1 Στοιχεία για το SUNWING RESORT της Ρόδου	101
6.2.2 Το Ευρωπαϊκό Οικολογικό Σήμα.....	111
6.2.3 Πλεονεκτήματα Πρότασης και Σημασία	112
Κεφάλαιο 7 ^ο – Ελληνικός Τουρισμός: Παρουσίαση της Στρατηγικής Ανάπτυξης 2011-2021..	114

7.1 Οι στόχοι για την δεκαετία 2011-2021	114
7.2 Οι παράμετροι της ανάπτυξης	114
7.3 Οι δύο ενότητες ανάπτυξης του τουρισμού	114
7.4 Ανάπτυξη αγορών (I) – Εργαλεία	115
7.5 Επόμενες κινήσεις	116
Το πρόβλημα	117
Συμπεράσματα – Λύση – Πρόταση	118
Επίλογος	119
Βιβλιογραφία	121
Βιβλιογραφία Ελληνική	121
Βιβλιογραφία Ξένη	122
Ιστοσελίδες	122

Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 1.1 Βασικά μεγέθη του Ελληνικού Τουρισμού 2011.....	17
Πίνακας 1.2 Επιδόσεις Ελληνικού Τουρισμού για το 2011.....	18
Πίνακας 1.3 Αφίξεις επιβατών ανά μήνα στο Αεροδρόμιο της Ρόδου για το έτος 2012.....	20
Πίνακας 3.1 Ευρωπαϊκή κατάταξη των συστημάτων υγειονομικής περιθαλψης.....	42
Πίνακας 3.2 Πληθυσμός ηλικίας 16-64 με ή χωρίς μακροχρόνια προβλήματα υγείας (ΜΠΥ).....	42
Πίνακας 3.3 Εργαζόμενοι ηλικίας 16-64 με ή χωρίς μακροχρόνια προβλήματα.....	42
Πίνακας 3.4 Άνεργοι ηλικίας 16-64 με ή χωρίς μακροχρόνια προβλήματα υγείας.....	43
Πίνακας 3.5 Προβλήματα αναπηρίας σε ποσοστό ατόμων.....	45
Πίνακας 6.1 Κτιριακές εγκαταστάσεις και στοιχεία, κλίνες, δωμάτια.....	103
Πίνακας 6.2 Πίνακας Αποστάσεων.....	104
Πίνακας 6.3 Οργανόγραμμα της SUNWING.....	105
Πίνακας 6.4 Πίνακας αναφοράς σε ενδεικτικό τιμοκατάλογο.....	107
Πίνακας 6.5 Προσωπικό του ξενοδοχείου SUNWING στην Ρόδο.....	107
Πίνακας 6.6 Στατιστικά στοιχεία για αφίξεις πελατών ΑμεΑ 2012.....	108
Πίνακας 6.7 Αφίξεις και Διανυκτερεύσεις του ξενοδοχείου SUNWING Ρόδου το έτος 2012.....	111
Πίνακας 6.8 Παροχές ξενοδοχείου SUNWING Ρόδου.....	112

Περιεχόμενα Εικόνων

Εικόνα 4.1 Είσοδος Ξενοδοχείου.....	61
Εικόνα 4.2 Πισίνα και γήπεδο.....	62
Εικόνα 4.3 Διάδρομοι άνετης μετακίνησης από ΑμεΑ.....	63
Εικόνα 4.4 Κλίση 20% στις ράμπες.....	64
Εικόνα 4.5 Ειδικοί χώροι στα W.C. για τα ΑμεΑ.....	64
Εικόνα 4.6 Χερούλι πόρτας σε χαμηλό ύψος.....	65
Εικόνα 4.7 Ειδικά διαμορφωμένη ρεσεψιόν για ΑμεΑ.....	65
Εικόνα 4.9 Ειδικά χερούλια στήριξης στα W.C.....	66
Εικόνα 4.8 Ειδικές ράμπες για εύκολη είσοδο και έξοδο των ΑμεΑ.....	66
Εικόνα 4.10 Αμαξίδιο για την Θάλασσα.....	67
Εικόνα 4.11 Ειδικά Διαμορφωμένο Αυτοκίνητο για τις μετακινήσεις.....	68
Εικόνα 4.12 Στιγμές χαλάρωσης στο Haus Rheinsberg Hotel am See.....	70
Εικόνα 4.13 Ιεραρχία αναγκών πρόσβασης.....	72
Εικόνα 6.1 Η ειδική Ράμπα στην παραλία Έλλη της Ρόδου.....	100
Εικόνα 6.2 Κολλάζ φωτογραφιών από το πολυτελές Ξενοδοχείο Sunwing.....	103
Εικόνα 6.3 Χάρτης τοποθεσιών ξενοδοχείου SUNWING Ρόδου.....	104
Εικόνα 6.4 Διάφορες Φωτογραφίες από το SUNWING της Ρόδου.....	106
Εικόνα 6.5 Εσωτερικό του W.C. του δωματίου των τουριστών ΑμεΑ.....	108
Εικόνα 6.6 Τα κοινόχρηστα W.C. με ντουζιέρα του SUNWING Ρόδου.....	109
Εικόνα 6.7 Τα κοινόχρηστα W.C. του SUNWING Ρόδου.....	109
Εικόνα 6.8 Πινακίδα με τις Παροχές του SUNWING Ρόδου.....	110
Εικόνα 6.9 Ειδικός Διάδρομος για τρέξιμο και περπάτημα.....	110
Εικόνα 6.10 Διάδρομος SUNWING Ρόδου που οδηγεί στην Ρεσεψιόν.....	111

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ από καρδιάς τον κ. Πάρι Τσάρτα για την υπομονή του, την Κλέλια Μοσχούρη για την κατανόηση, τον Ματθαίο Τσουκάρη για την σημαντική βοήθειά του, τον Μιχάλη Σπηλιόπουλο που μου δάνειζε συνεχώς το μηχανάκι του, τον πατέρα μου και τον κ. Στέλιο Πέτση για τις φωτογραφίες και τα πολύτιμα στοιχεία.

Περίληψη

Για την κατανόηση της εργασίας αλλά και για να υπάρχει κοινή βάση στην οποία θα αναπτυχθεί επιχειρηματολογία και θα καταλήξει σε αποτέλεσμα κρίνεται αναγκαίο να αποσαφηνιστούν βασικές έννοιες του τουρισμού όπως ο «τουρισμός», ο «τουρίστας», και ο «επισκέπτης».

Στην συνέχεια θα αναλυθούν τα στατιστικά νούμερα του τουρισμού στον παγκόσμιο, Ελληνικό και Ροδίτικο ‘‘χάρτη’’, ώστε να διαπιστωθεί η πορεία του τουρισμού και να αναδειχθούν οι ευκαιρίες σε ένα δύσκολο οικονομικό περιβάλλον.

Ακολουθούν βασικές έννοιες, ορολογίες για τα άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ) στοιχεία στατιστικά και προβλήματα που προκύπτουν από την έρευνα αλλά και την αποσαφήνιση των όρων.

Στην συνέχεια υπάρχει ο τουρισμός σε σχέση με τα ΑμεΑ σε παγκόσμια κλίμακα, ανάλυση της προσβασιμότητας και των ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων που είναι κατάλληλα να φιλοξενήσουν τα άτομα με αναπηρίες.

Το κύριο κομμάτι της διπλωματικής εργασίας θα κλείσει με την ανάλυση του νησιού της Ρόδου σε σχέση με τα ΑμεΑ, με απόψεις πολιτών, με ευαίσθητα θέματα, προβλήματα και στοιχεία για τα άτομα με Ειδικές ανάγκες. Επίσης θα παρουσιαστεί η ξενοδοχειακή μονάδα SUNWING το οποίο αποτελεί την καλύτερη επιλογή για τα ΑμεΑ που θέλουν να απολαύσουν τις διακοπές τους.

Η παρούσα διπλωματική εργασία θα ολοκληρωθεί με την παρουσίαση του προβλήματος, την λύση – πρόταση και το συμπέρασμα που προκύπτει.

Εισαγωγή

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να χαρακτηί ένα σαφές και δικαιωματικά αποδεκτό θεωρητικό πλαίσιο του φαινομένου της αναπηρίας, ώστε να χρησιμοποιηθεί ως ερμηνευτικό κλειδί για την ανάδειξη και βελτίωση των ήδη υπάρχοντων εγκαταστάσεων που αφορούν τον τουρισμό και που συντείνουν στον εκτοπισμό των ΑμεΑ από την ίση συμμετοχή στο κοινωνικό φαινόμενο του τουρισμού παρά το γεγονός ότι έχουν γίνει φιλότιμες προσπάθειες σε όλη την Ελλάδα και σε τουριστικά θέρετρα όπως αυτά της Θεσσαλονίκης και της Ρόδου με απώτερο σκοπό να δημιουργήσουν ευνοϊκές συνθήκες για τα ΑμεΑ.

Λόγω της ολιστικότητας του φαινομένου του τουρισμού, η νομοθεσία που διέπει θέματα που τον αφορούν είναι ανεξάντλητη. Στόχος στην παρούσα εργασία είναι να διεξαχθεί μια έρευνα σχετικά με τη δυνατότητα πρόσβασης σε χώρους που προορίζονται για το κοινό. Πιο συγκεκριμένα είναι να πραγματοποιηθεί μια μελέτη για το στάδιο που βρίσκεται η Ελλάδα και συγκεκριμένα η Ρόδος στο θέμα του τουρισμού και των ΑμεΑ. Η επαφή των Ατόμων με Αναπηρίες σε χώρους πολιτιστικού και τουριστικού ενδιαφέροντος, η συμβολή της τεχνολογίας στην δημιουργία κατασκευών και βοηθημάτων για την συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων καθώς και η καταγραφή του δείγματος, είναι ένα σημαντικό βήμα για την αποπεριθωριοποίησή τους, ενώ παράλληλα με αυτόν τον τρόπο προωθείται η ανάπτυξη του πολιτισμικού και οικονομικού επιπέδου κάθε χώρας.

Πιο συγκεκριμένα, στόχος είναι:

- Να γίνει κατανοητή η έννοια του τουρισμού και των ειδών τουρισμού, του τουρίστα καθώς και των δικαιωμάτων του
- Να οριστούν οι κατηγορίες των ΑμεΑ
- Να αναδειχθεί η σημασία της προσβασιμότητας στον τουρισμό άρα και στον πολιτισμό
- Να παρουσιαστούν και να αναδειθούν οι ήδη υπάρχουσες εγκαταστάσεις σε Ελλάδα, εξωτερικό και πιο συγκεκριμένα η ξενοδοχειακή μονάδα SUNWING της Ρόδου
- Να παρουσιαστούν και να αναλυθούν τεχνικά χαρακτηριστικά που θα πρέπει να διαθέτει κάθε ειδικά διαμορφωμένος χώρος
- Να επιλέξουμε μια σειρά από επιθυμητά στοιχεία που θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να εφαρμόζονται στο μέλλον, κατά την κατασκευή χώρων τουριστικού ενδιαφέροντος
- Να αναλυθούν τα σφάλματα και όλα τα θέματα που έχουν αγνοηθεί τόσα χρόνια για τα ΑμεΑ

- Να δούμε την ευκαιρία ανάπτυξης του τουρισμού και άρα και της οικονομίας της χώρας μας με την αγορά των ΑμεΑ κάνοντας και την Ελλάδα πιο πολιτισμένη δείχνοντας σεβασμό στους συνανθρώπους

«Όλοι έχουν δικαίωμα να συμμετέχουν ελεύθερα στην πολιτιστική ζωή μιας κοινότητας, να απολαμβάνουν τις τέχνες, και να μοιράζονται την πρόοδο της επιστήμης και τα οφέλη της», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο άρθρο 27 της Παγκόσμιας Διακήρυξης των Ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Κεφάλαιο 1^ο – Τουρισμός

1.1 Βασικές έννοιες του τουρισμού

Πολλοί μελετητές, αναφέρουν ότι το να οριστεί με σαφήνεια ο τουρισμός είναι ένα πολύ δύσκολο και σοβαρό έργο με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός. Πολλές είναι οι προσπάθειες που έχουν γίνει για να δοθεί ένας επακριβής ορισμός του Τουρισμού. Από τα κύρια χαρακτηριστικά του, τέσσερα μπορούν να εξακριβωθούν εννοιολογικά και συγκεκριμένα τα εξής:

- Ο τουρισμός είναι αποτέλεσμα μεμονωμένης ή ομαδικής μετακίνησης ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς και η διαμονή τους σε αυτούς, επί τουλάχιστον ένα 24ωρο
- Οι διάφορες μορφές του τουρισμού περιλαμβάνουν απαραίτητα δύο βασικά στοιχεία: Το ταξίδι στον τουριστικό προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν, συμπεριλαμβανομένου της διατροφής
- Το ταξίδι και η διαμονή λαμβάνουν χώρα εκτός του τόπου της μόνιμης διαμονής των ανθρώπων που αποφασίζουν να μετακινηθούν για τουριστικούς λόγους
- Η μετακίνηση ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς είναι προσωρινού και βραχυχρόνιου χαρακτήρα, που σημαίνει ότι πρόθεσή τους είναι να επιστρέψουν στον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους μέσα σε λίγες, μέρες βδομάδες ή μήνες

Το 1937 η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων της Κοινωνίας των Εθνών σύστησε στις χώρες – μέλη της να υιοθετήσουν έναν ορισμό που χαρακτήριζε τον τουρίστα σαν ένα άτομο που ταξιδεύει για ένα χρονικό διάστημα 24 ωρών ή περισσότερο σε μια χώρα διαφορετική από εκείνη που διαμένει μόνιμα. Το 1941 οι καθηγητές Hunziker και Krapf του Πανεπιστημίου της Βέρνης υποστήριξαν την άποψη πως ο τουρισμός πρέπει να οριστεί σαν το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού σε έναν προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν, μη μόνιμων κατοίκων του. Δυόμιση δεκαετίες αργότερα, το 1963 η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για Διεθνή Ταξίδια και Τουρισμό, που πραγματοποιήθηκε στη Ρώμη συμφώνησε ο όρος επισκέπτης να περιγράφει κάθε άτομο που επισκέπτεται μία χώρα διαφορετική από εκείνη που διαμένει μόνιμα, για οποιοδήποτε λόγο εκτός από εκείνο της άσκησης ενός επαγγέλματος για το οποίο να αμείβεται με χρηματικούς πόρους της χώρας την οποία επισκέπτεται. Ο ορισμός αυτός καλύπτει δύο κατηγορίες επισκεπτών:

- Τους τουρίστες: άτομα που επισκέπτονται μια χώρα και διαμένουν σε αυτήν τουλάχιστον επί ένα 24ωρο, και των οποίων οι λόγοι επίσκεψης είναι τις περισσότερες φορές διακοπές, επαγγελματικοί, υγείας, σπουδές, συμμετοχή σε αποστολή ή σύσκεψη ή συνέδριο, επίσκεψη φίλων ή συγγενών, θρησκευτικοί και άθληση
- Τους εκδρομείς: άτομα που επισκέπτονται μια χώρα και διαμένουν σε αυτή λιγότερο από ένα 24ωρο. Σε αυτούς περιλαμβάνονται οι επιβάτες κρουαζιερόπλοιων, οι επισκέπτες που έρχονται και φεύγουν την ίδια μέρα χωρίς να διανυκτερεύσουν, καθώς επίσης και τα πληρώματα πλοίων, αεροπλάνων κλπ.

1.2 Ο τουρισμός σε παγκόσμια κλίμακα

1.2.1 Παγκόσμια τουριστική κίνηση για το 2011

Το 2011 σημειώθηκαν 983 εκατ. αφίξεις τουριστών παγκοσμίως, 43 εκατ. περισσότερες σε σχέση με τις αφίξεις του 2010 σημειώνοντας έτσι μια αύξηση 4,6%. Η αύξηση αυτή οφείλεται στα θετικά αποτελέσματα που παρουσίασαν οι περισσότερες περιοχές κατά τη διάρκεια του έτους. Πιο συγκεκριμένα, η Ευρώπη παρουσίασε τη μεγαλύτερη αύξηση στα νούμερα των διεθνών αφίξεων (+6,2%). Ακολουθούν Ασία (+6,1%), Αμερική (+3,9%) και Αφρική (+0,4%), με την περιοχή της Μέσης Ανατολής να παρουσιάζει μείωση των διεθνών αφίξεων (-7%). (Πηγή: UNWTO World Tourism Barometer, Ιούλιος 2012)

1.2.2 Προβλέψεις για το 2012

Ο ΠΟΤ προβλέπει ότι η ανάκαμψη του παγκόσμιου τουρισμού θα συνεχισθεί και το 2012, με τις διεθνείς αφίξεις να ξεπερνούν το φράγμα το 1 δισ. παρουσιάζοντας αύξηση μεταξύ 3-4%. (Πηγή: UNWTO World Tourism Barometer, Ιούλιος 2012). Μέτα το τέλος του έτους θα δημοσιευθούν τα στατιστικά στοιχεία της τουριστικής κίνησης του 2012.

1.3 Ο τουρισμός σε Ευρωπαϊκή κλίμακα

Οι μόνιμοι κάτοικοι της ΕΕ (εξαιρουμένης της Μάλτας) πραγματοποίησαν περισσότερα από 100 εκατομμύρια ταξίδια διακοπών το 2010. Τα σύντομα ταξίδια (με μία έως τρεις διανυκτερεύσεις) ήταν ελαφρώς περισσότερα από τα μισά (55,5 %) των ταξιδιών που πραγματοποιήθηκαν (βλ. Πίνακα 1), ενώ περίπου τα τρία τέταρτα (76,6 %) των ταξιδιών που πραγματοποιήθηκαν είχαν εγχώριους προορισμούς και το 23,4 % είχαν προορισμούς στο εξωτερικό.

1.4 Ο τουρισμός στην Ελλάδα

Το 2011 ήταν χρονιά σταθμός για τον ελληνικό τουρισμό, που με τη σφραγίδα των επεξεργασμένων στοιχείων της ελληνικής στατιστικής αρχής και της Τράπεζας της Ελλάδας οι αφίξεις ανήλθαν στα 16.427.247 σημειώνοντας άνοδο 9,46% σε σχέση με το 2010. Πλέον το 2011 ήταν η πλέον παραγωγική χρονιά για τον ελληνικό τουρισμό, ξεπερνώντας ακόμα και τη χρονιά του 2007 όταν η Ελλάδα προσέλυσε 16.165.265.

1.4.1 Βασικά μεγέθη και επιδόσεις του Ελληνικού Τουρισμού 2011

Οι πίνακες που ακολουθούν δείχνουν βασικά στοιχεία του τουρισμού και πως εκείνος ενσωματώνεται στο σύνολο της οικονομίας. Αν και τα στοιχεία για τον τουρισμό είναι δύσκολο να συλλεχθούν και να μελετηθούν παρακάτω υπάρχει μια προσέγγιση. Έτσι λοιπόν ξεχωρίζουμε την συμμετοχή στο ΑΕΠ, στην απασχόληση, στα έσοδα και τις κλίνες.

Βασικά Μεγέθη του Ελληνικού Τουρισμού 2011	
Συμμετοχή στο ΑΕΠ	16,5% [WTTC]
Συμμετοχή στην απασχόληση	18,4% της συνολικής απασχόλησης [WTTC]
Απασχόληση (άμεση & έμμεση)	758.300 [WTTC]
Έσοδα	10,5 δισ. € [ΤτΕ]
Αφίξεις Αλλοδαπών	16,4 εκατ.
Μέση κατά κεφαλή δαπάνη	639 €
Μερίδιο Αγοράς	1,7% Παγκόσμια, 3,3% Ευρώπη
Εποχικότητα	54% των αφίξεων αλλοδαπών πραγματοποιείται Ιούλιο - Αύγουστο - Σεπτέμβριο
Συγκέντρωση Προσφοράς	66% των ξενοδοχειακών κλινών συγκεντρώνονται σε 4 περιοχές της Ελλάδας [ΞΕΕ]
Ξενοδοχειακή Υποδομή	9.648 ξενοδοχεία / 763.668 κλίνες [ΞΕΕ]
Top 5 αγορές	Γερμανία (2.240.481), Ην. Βασίλειο (1.758.093), ΠΓΔΜ (1.356.000), Γαλλία (1.149.388), Ιταλία (843.613) [ΤτΕ]
Top 5 αεροδρόμια (σε αφίξεις αλλοδαπών)	Αθήνα (3.123.631), Ηράκλειο (2.137.230), Ρόδος (1.717.477), Θεσσαλονίκη (869.929), Κώς (843.171) [ΕΛ.ΣΤΑΤ.]

Πίνακας 1.1 Βασικά μεγέθη του Ελληνικού Τουρισμού 2011

Στην συνέχεια έχουμε τις επιδόσεις του Ελληνικού Τουρισμού, τον ανταγωνισμό (Ισπανία, Τουρκία, Αίγυπτος, Κροατία, Κύπρος). Εντύπωση κάνει Τουρκία που σε Διεθνής Αφίξεις

βρίσκεται στην 6^η θέση με μεταβολή αφίξεων 200% Κι μερίδιο αγοράς στις παγκόσμιες αφίξεις 3%

Επιδόσεις 2011						
Ελλάδα - Ανταγωνιστές						
Δείκτες Απόδοσης 2011	Ελλάδα	Ισπανία	Κύπρος	Τουρκία	Αίγυπτος	Κροατία
Κατάταξη - Διεθνείς Αφίξεις	17η	4η	κάτω από την 50η	6η	26η	24η
Κατάταξη - Έσοδα	19η	2η	κάτω από την 50η	12η	33η	32η
Διεθνείς Αφίξεις 2011 (εκατ.)	1640,00%	5670,00%	240,00%	2930,00%	950,00%	990,00%
% μεταβολή αφίξεων 2000 - 2011	32,30%	22,20%	-11,10%	205,20%	86,30%	86,80%
Έσοδα - 2011 δις USD	1460,00%	5990,00%	250,00%	2300,00%	870,00%	920,00%
% μεταβολή εσόδων 2000-2011	58,70%	1	0	202,60%	102,30%	228,60%
Μέση κατά κεφαλή Δαπάνη ανά ταξίδι σε USD	89000,00%	105600,00%	104200,00%	78500,00%	91600,00%	92900,00%
Μερίδιο αγοράς παγκόσμια σε Αφίξεις	1,70%	5,80%	0,20%	3,00%	1,00%	1,00%
Μερίδιο αγοράς παγκόσμια σε Έσοδα	1,40%	5,80%	0,20%	2,20%	0,80%	0,90%

Πίνακας 1.2 Επιδόσεις Ελληνικού Τουρισμού για το 2011

1.4.2 Αβεβαιότητα για τις επόμενες χρονιές

Έντονη ανησυχία και αβεβαιότητα επικρατεί σχεδόν σε όλα τα στελέχη της ελληνικής αγοράς τουρισμού καθώς μετά τις πολύ καλές επιδόσεις που καταγράφηκαν το 2011 οι προβλέψεις για τα επόμενα χρόνια δεν είναι αισιόδοξες καθώς η οικονομική κρίση επεκτείνεται σε όλη την Ευρώπη ενώ από την άλλη μεριά οι αγορές της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής αναμένεται να ανακτήσουν μέρος των απωλειών της χρονιάς που μας πέρασε. Όσον αφορά στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, οι αφίξεις τουριστών στα 13 κυριότερα αεροδρόμια της χώρας παρουσίασαν αύξηση 8,65% το 2011 ενώ αν συνυπολογίσει κανείς και τις οδικές αφίξεις τουριστών τότε μάλλον θα επιβεβαιωθούν οι εκτιμήσεις για αύξηση των τουριστών 10%, με ισόποση αύξηση και στα έσοδα των επιχειρήσεων του κλάδου.

1.4.3 Ανταγωνισμός του Ελληνικού Τουρισμού

Η ανάκαμψη των αγορών της βόρειας Αφρικής αλλά και η εξάπλωση της κρίσης σε όλη την Ευρώπη έχει προκαλέσει την ανησυχία στους επιχειρηματίες της τουριστικής βιομηχανίας. Οι καλύτεροι πελάτες από την Ευρώπη έχουν πλέον και εκείνοι οικονομικά προβλήματα ενώ παράλληλα η αβεβαιότητα που υπάρχει στην Ελλάδα φαίνεται να δημιουργεί ανασχεση στις κρατήσεις. Ο χρόνος που χάνεται σε συνδυασμό με την εξάπλωση της κρίσης δημιουργεί ένα επικίνδυνο σκηνικό για τον ελληνικό τουρισμό. Σημαντικά “χτυπημένη” από όλη αυτήν την ιστορία έχει βρεθεί η πρωτεύουσα της Ελλάδος. Χαρακτηριστικά μέλος συμβουλίου χαρακτήρισε την Αθήνα με τα εξής λόγια “Οι αριθμοί της Αθήνας είναι τραγικοί.”

1.4.4 Δραματικά στοιχεία

Το 3% μείωση μπορεί να μην είναι ιδιαίτερα μεγάλο ποσοστό αλλά αποδεικνύει τη σταθεροποίηση σε πολύ χαμηλά επίπεδα των διανυκτερεύσεων. Μεγάλη σημασία έχει το γεγονός ότι από το 2007, συγκρίνοντας τα στοιχεία αφίξεων των αεροδρομίων η Αθήνα έχει χάσει περίπου 1.300.000 διανυκτερεύσεις. Παράλληλα, τα στοιχεία της ΕΞΑ-Α δείχνουν ότι ο τζίρος των ξενοδοχείων έχει μειωθεί κατά 30%.

1.4.5 Οι επιδόσεις του 2011

Επιδόσεις-ρεκόρ εκτιμάται πως καταγράφηκαν το 2011 καθώς από την μία οι αφίξεις στα 13 κυριότερα αεροδρόμια της χώρας παρουσίασαν αύξηση 8,65% ενώ από την άλλη μεριά οι οδικές αφίξεις τουριστών βρέθηκαν με διψήφιο ποσοστό ανόδου επιβεβαιώνοντας τις εκτιμήσεις τόσο της πολιτείας όσο και των στελεχών της αγοράς για 16,5 εκατ. τουρίστες. Όσον αφορά τα έσοδα, υπήρξε αύξηση περίπου 10%. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία που δημοσίευσε ο ΣΕΤΕ, οι αφίξεις στα 13 κυριότερα αεροδρόμια της χώρας αυξήθηκαν κατά 8,65% το 2011 σε σχέση με το αντίστοιχο δωδεκάμηνο του 2010 και ανήλθαν σε 11.528.782 έναντι 10.611.219 επισκεπτών την προηγούμενη χρονιά. Πάντως από τα 13 αεροδρόμια μόνον η Αθήνα κατέγραψε πτώση 3,64% ενώ οριακή ήταν και η μεταβολή στο αεροδρόμιο της Κεφαλονιάς με ποσοστό 0,11%. Τα αεροδρόμια στα οποία καταγράφηκε η μεγαλύτερη αύξηση αφίξεων ήταν η Κως με 22,41% και ακολουθούν η Ρόδος με 22,06%, το Ηράκλειο με 12,59%, η Θεσσαλονίκη με 11,25%, τα Χανιά με 10,75%, η Σαντορίνη με 10,36%, η Σάμος με 8,58%, η Κέρκυρα με 8,18%, η Ζάκυνθος με 6,75%, η Σκιάθος με 5,99%, και το Άκτιο με οριακή αύξηση 0,26%.

1.5 Ο τουρισμός στο νησί της Ρόδου

Η κίνηση στον αερολιμένα "Διαγόρας" της Ρόδου παρουσιάζεται παρακάτω δείχνοντας μια σύγκριση του 2012 με τα έτη 2011 και 2010 σε επισκέπτες. Είναι μια πρώτη προσέγγιση ώστε να γίνει κατανοητή η σύγκριση μεταξύ του παγκόσμιου, του Ευρωπαϊκού, του Ελληνικού και του ντόπιου (στην περίπτωσή μας, της Ρόδου) τουρισμού.

Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η κίνηση των τουριστών έχει μειωθεί αισθητά. Για παράδειγμα τον Αύγουστο που θεωρείτε από τους καλύτερους μήνες της τουριστικής κίνησης η πτώση σε σχέση με το 2011 ήταν -4,61% ενώ με το 2010 +5,36%.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ						ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ					
Αφίξεις με α/φη δημοσίων μεταφορών						Αφίξεις με α/φη δημοσίων μεταφορών					
	2010	2011	2012	% 12/11	% 12/10		2010	2011	2012	% 12/11	% 12/10
1. Πτήσεις εσωτερικού	32.268	32.237	28.261	-12,33	-12,42	1. Πτήσεις εσωτερικού	42.786	39.600	34.517	-12,84	-19,33
2. Πτήσεις εξωτερικού	249.929	285.144	280.876	-1,5	12,38	2. Πτήσεις εξωτερικού	316.164	357.394	344.276	-3,67	8,89
Αφίξεις με α/φη μη δημοσίων μεταφορών						Αφίξεις με α/φη μη δημοσίων μεταφορών					
3. Γενική αεροπορία -Mil	410	324	340	4,94	-17,07	3. Γενική αεροπορία -Mil	951	510	393	-22,94	-58,68
Συνολικές αφίξεις	282.607	317.705	309.477	-2,59	9,51	Συνολικές αφίξεις	359.901	397.504	379.186	-4,61	5,36
ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΙΟΥΛΙΟΣ						ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΙΟΥΝΙΟΣ					
Αφίξεις με α/φη δημοσίων μεταφορών						Αφίξεις με α/φη δημοσίων μεταφορών					
	2010	2011	2012	% 12/11	% 12/10		2010	2011	2012	% 12/11	% 12/10
1. Πτήσεις εσωτερικού	43.220	41.879	36.003	-14,03	-16,7	1. Πτήσεις εσωτερικού	33.667	32.745	27.210	-16,9	-19,18
2. Πτήσεις εξωτερικού	308.536	372.607	346.493	-7,01	12,3	2. Πτήσεις εξωτερικού	237.516	301.641	271.718	-9,92	14,4
Αφίξεις με α/φη μη δημοσίων μεταφορών						Αφίξεις με α/φη μη δημοσίων μεταφορών					
3. Γενική αεροπορία -Mil	714	527	334	-36,62	-53,22	3. Γενική αεροπορία -Mil	434	676	219	-67,6	-49,54
Συνολικές αφίξεις	352.470	415.013	382.830	-7,75	8,61	Συνολικές αφίξεις	271.617	335.062	299.147	-10,72	10,14
ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΜΑΙΟΣ						ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΑΠΡΙΛΙΟΣ					
Αφίξεις με α/φη δημοσίων μεταφορών						Αφίξεις με α/φη δημοσίων μεταφορών					
	2010	2011	2012	% 12/11	% 12/10		2010	2011	2012	% 12/11	% 12/10
1. Πτήσεις εσωτερικού	29.422	28.008	22.961	-18,02	-21,96	1. Πτήσεις εσωτερικού	31.953	29.475	27.108	-8,03	-15,16
2. Πτήσεις εξωτερικού	180.263	210.273	197.505	-6,07	9,56	2. Πτήσεις εξωτερικού	29.110	67.692	63.124	-6,75	116,85
Αφίξεις με α/φη μη δημοσίων μεταφορών						Αφίξεις με α/φη μη δημοσίων μεταφορών					
3. Γενική αεροπορία -Mil	245	331	348	5,14	42,04	3. Γενική αεροπορία -Mil	249	369	238	-35,5	-4,42
Συνολικές αφίξεις	209.930	238.612	220.814	-7,46	5,18	Συνολικές αφίξεις	61.312	97.536	90.470	-7,24	47,56
ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΜΑΡΤΙΟΣ											
Αφίξεις με α/φη δημοσίων μεταφορών											
	2010	2011	2012	% 12/11	% 12/10						
1. Πτήσεις εσωτερικού	29.666	20.925	20.312	-2,93	-31,53						
2. Πτήσεις εξωτερικού	4.284	5.146	3.380	-34,32	-21,1						
Αφίξεις με α/φη μη δημοσίων μεταφορών											
3. Γενική αεροπορία -Mil	270	179	97	-45,81	-64,07						
Συνολικές αφίξεις	34.220	26.250	23.789	-9,38	-30,48						

Πίνακας 1.3 Αφίξεις επιβατών ανά μήνα στο Αεροδρόμιο της Ρόδου για το έτος 2012

Κεφάλαιο 2^ο – Εναλλακτικός τουρισμός

2.1 Ορισμός εναλλακτικού τουρισμού

Με τον όρο εναλλακτικός τουρισμός ορίζεται το σύνολο των ολοκληρωμένων τουριστικών υπηρεσιών, οι οποίες διακρίνονται από εξειδίκευση ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και προτιμήσεις των πελατών τους, απευθύνονται σε ένα εξειδικευμένο κοινό, στηρίζονται σε οικολογικά ανεκτές και ήπιες δραστηριότητες, ενώ αναδεικνύουν χωρίς να καταστρέφουν τα φυσικά κάλλη μίας περιοχής.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του εναλλακτικού τουρισμού είναι η αναζήτηση της αυθεντικότητας και της επαφής με την φύση, η άρνηση των απρόσωπων τουριστικών πακέτων, η αποφυγή των κοσμικών παραλιών, ο συνδυασμός των διακοπών με την προσφορά εθελοντικής εργασίας συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και προσφέρει λύσεις σε προβλήματα της τουριστικής εποχικότητας. Θεωρείται μικρής κλίμακας ανάπτυξης του τουρισμού, που προέρχεται και οργανώνεται από τον τοπικό πληθυσμό ή τους τοπικούς φορείς και προσελκύει τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα.

2.2 Μορφές εναλλακτικού τουρισμού

Τα σημαντικότερα είδη τουρισμού που συνθέτουν τον εναλλακτικό τουρισμό είναι:

- Αγροτουρισμός
- Οικοτουρισμός
- Επαγγελματικός τουρισμός
- Πολιτιστικός τουρισμός
- Μαθησιακός τουρισμός
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Τουρισμός υγείας
- Κοινωνικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Αθλητικός τουρισμός
- Γεωτουρισμός
- Τουρισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες (ΑμεΑ)
- Ορεινός ορειβατικός τουρισμός
- Χιονοδρομικός τουρισμός και τουρισμός χειμερινών αθλημάτων

- Περιπατητικός τουρισμός

2.2.1 Αγροτουρισμός

Αγροτουρισμός ονομάζεται η εναλλακτική εκείνη μορφή τουρισμού η οποία αναπτύσσεται σε μη τουριστικά κορεσμένες αγροτικές περιοχές και συνδέεται με κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές αξίες, οι οποίες επιτρέπουν τόσο στους «οικοδεσπότες» όσο και στους «φιλοξενούμενους» των περιοχών αυτών να υφίστανται αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες. Ως δραστηριότητα αναπτύσσεται από τους μόνιμους κάτοικους των περιοχών του πρωτογενούς τομέα, οι οποίοι χρησιμοποιούν τον αγροτουρισμό ως συμπληρωματική πηγή εισοδήματος. Τα άτομα που επιλέγουν την εναλλακτική αυτή μορφή του τουρισμού είναι άτομα που αναζητούν στις διακοπές τους τη «φόρμουλα των 3Φ» (Φύση-Φιλία-Φιλοξενία) και απορρίπτουν ή δεν νιώθουν ότι τους εκφράζει εκείνη των 3S (Sun-Sea-Sand) του μαζικού τουρισμού, όπως αυτή έχει εξελιχθεί στις μέρες μας. Τα άτομα αυτά τις περισσότερες φορές έχουν συγκεκριμένα ενδιαφέροντα (φυσιολάτρεις, παρατηρητές πουλιών, παρατηρητές χλωρίδας και πανίδας, ορειβάτες κ.ά.) και είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοποιημένα στα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα.

2.2.2 Οικοτουρισμός

Ως οικοτουρισμός ορίζεται ο περιβαλλοντικά υπεύθυνος τουρισμός και η επίσκεψη σε φυσικές περιοχές, που αποσκοπεί στην απόλαυση και εκτίμηση της φύσης, των πολιτισμικών στοιχείων του παρόντος και του παρελθόντος και ο οποίος προάγει στη διατήρηση της φύσης, έχει χαμηλή επίδραση επισκεπτών και παρέχει χρήσιμη ενεργή κοινωνικό-οικονομική ανάμιξη του ντόπιου πληθυσμού.

2.2.3 Επαγγελματικός τουρισμός

Ως επαγγελματικός τουρισμός ορίζεται ο τουρισμός που αναπτύσσεται κατά την διάρκεια επαγγελματικών ταξιδιών. Έχει μερικότερες διακρίσεις ανάλογες με το κριτήριο του σκοπού για τον οποίο γίνεται το επαγγελματικό ταξίδι. Αν σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή σε ένα συνέδριο, τότε ονομάζεται συνεδριακός τουρισμός. Αν σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή των επαγγελματιών σε μία έκθεση, τότε πρόκειται για τον τουρισμό εκθέσεων. Αντίστοιχα, στην περίπτωση σεμιναρίων έχουμε τον τουρισμό σεμιναρίων, συμποσίων του τουρισμού συμποσίων κτλ. Τέλος, αν το ταξίδι είναι ένα τουριστικό πακέτο που δίδεται στους επαγγελματίες σαν δώρο-αμοιβή για την καλή τους απόδοση, τότε πρόκειται για τον τουρισμό

κινήτρων, αφού τα τουριστικά πακέτα είναι κίνητρα που ωθούν τους επαγγελματίες σε μεγαλύτερες από τις συνηθισμένες αποδόσεις. Ο χρόνος παραμονής τους στον τουριστικό προορισμό κυμαίνεται συνήθως από 3 έως 5 ημέρες. Η περίοδος αιχμής του επαγγελματικού τουρισμού σημειώνεται κυρίως τους μήνες Φεβρουάριο-Μάιο και Σεπτέμβριο-Νοέμβριο, οπότε και συνήθως διοργανώνονται τα περισσότερα συνέδρια, εκθέσεις κτλ.

Σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη του επαγγελματικού τουρισμού σε ένα τόπο, διαδραματίζει η διαθεσιμότητα των απαραίτητων υποδομών και υπηρεσιών, όπως αμφιθεάτρων, εκθεσιακών χώρων, καταλυμάτων, υποδομών για καφέ και εστίαση, υπηρεσιών διερμηνείας κτλ. Επίσης, η εύκολη πρόσβαση στον τόπο πραγματοποίησης ενός συνεδρίου ή μίας έκθεσης είναι κρίσιμος παράγοντας για την προσέλκυση επισκεπτών. Για την εξυπηρέτηση αυτών λειτουργούν σήμερα σε ολόκληρη την Ελλάδα αυτοτελή ή μέσα σε ξενοδοχεία συνεδριακά κέντρα συνεδριακές εγκαταστάσεις και εκθεσιακοί χώροι.

Τα κυριότερα συνεδριακά κέντρα στην Ελλάδα είναι:

- Ζάππειο Μέγαρο
- Ευγενίδιο Ίδρυμα
- Πολεμικό Μουσείο
- Μέγαρο Μουσικής
- Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών
- Πάντειο Πανεπιστήμιο
- Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης
- Κολέγιο Αθηνών
- ΕΣΗΕΑ
- ΕΒΕΑ
- Κέντρο Δημόκριτος
- Πολιτιστικό Κέντρο «Ελληνικός Κόσμος»
- Κέντρο Ιονίων Νήσων
- Εκπαιδευτικό Κέντρο Αγροτικής Τράπεζας
- Εκπαιδευτικό Κέντρο Αγροτικής Τράπεζας
- Πανεπιστήμιο Πειραιώς
- Συνεδριακό Κέντρο ΔΕΘ
- Εταιρία Μακεδονικών Σπουδών

- Συνεδριακό Κέντρο ΠΑΣΕΓΕΣ Θεσ/νίκη
- Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών
- Ολυμπιακό Συνεδριακό Κέντρο Αρχαίας Ολυμπίας

Τα κυριότερα εκθεσιακά κέντρα της Ελλάδας είναι:

- Ο εκθεσιακός χώρος της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης
- Ζάππειο Μέγαρο
- Εθνικά Στάδια ανά την χώρα (Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας, ΟΑΚΑ, Αλεξάνδρειο Στάδιο της Θεσσαλονίκης)
- Ο εκθεσιακός χώρος του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς
- ιδιωτικά εκθεσιακά κέντρα, όπως το Εκθεσιακό Κέντρο Αθηνών

2.2.4 Πολιτιστικός τουρισμός

Ο πολιτιστικός τουρισμός σχετίζεται με την επίσκεψη σε ένα τόπο με στόχο την επαφή με τα πολιτιστικά στοιχεία αυτού (αρχαιολογικά, βυζαντινά, κλασικά ή νεότερα μνημεία, ιστορία, τέχνες, λαογραφία κτλ.). Συνήθως δεν εμφανίζεται μόνος του, εκτός των περιπτώσεων εκπαιδευτικών εκδρομών σχολείων, αλλά πραγματοποιείται συμπληρωματικά με κάποιο άλλο είδος τουρισμού, προσφέροντας γνώση και ποικιλία στο τουριστικό προϊόν. Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί ένα από τα παλαιότερα και δημοφιλέστερα είδη τουρισμού. Από τους περασμένους αιώνες άτομα ή ομάδες περιηγητών, αναζητώντας τη γνώση, την εμπειρία, την προσωπική ανακάλυψη, πραγματοποιούσαν ταξίδια σε τόπους με αρχαιολογικό, ιστορικό, λαογραφικό ή θρησκευτικό ενδιαφέρον, σε μέρη με διαφορετικό πολιτισμό και εθνολογικές ιδιομορφίες. Ο πολιτιστικός τουρισμός προσφέρει ευκαιρίες για πολιτιστική εμπειρία, προσφέρει την περιήγηση στη φυσική, καλλιτεχνική και πνευματική κληρονομιά μίας περιοχής καθώς και στη σημερινή δημιουργία.

2.2.5 Μαθησιακός τουρισμός

Μαθησιακός τουρισμός είναι ο τουρισμός που αναφέρεται στην μάθηση. Συγκεκριμένα, είναι κάθε μορφή τουρισμού που έχει σαν τουριστικό προϊόν τη μάθηση ή που η τουριστική πελατεία έχει θεσμική σχέση με τη μάθηση.

Οι κυριότερες μορφές μαθησιακού τουρισμού είναι:

- Ο εκπαιδευτικός τουρισμός:

Ο εκπαιδευτικός τουρισμός έχει σαν κύριο τουριστικό προϊόν τη μάθηση. Οι τουρίστες, δηλαδή, μεταβαίνουν σε ένα τουριστικό προορισμό για να εκπαιδευτούν και κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους έχουν και τουριστικές δραστηριότητες. Μορφές εκπαιδευτικού τουρισμού είναι τα διάφορα εκπαιδευτικά ταξίδια στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό, που οργανώνουν διάφοροι εκπαιδευτικοί οργανισμοί. Είναι επίσης η συμμετοχή σπουδαστών ή φοιτητών σε εκπαιδευτικές αποστολές, η συμμετοχή σε εκπαιδευτικά σεμινάρια, σε σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης και σε διάφορες εκπαιδευτικές συγκεντρώσεις, αν και εφόσον η συμμετοχή προϋποθέτει μετακίνηση προς τον τόπο που λαμβάνουν χώρα.

- Ο μαθητικός, σπουδαστικός, φοιτητικός τουρισμός:

Αυτές οι μορφές τουρισμού έχουν σαν κύριο χαρακτηριστικό τους, το ότι η τουριστική τους πελατεία αποτελείται από μαθητές, σπουδαστές ή φοιτητές. Είναι στην ουσία τουρισμός νέων. Είναι εκείνοι δηλαδή που ταξιδεύουν στα πλαίσια διαφόρων προγραμμάτων με την μαθησιακή τους ιδιότητα. Χωρίς την ιδιότητα αυτή, όταν ταξιδεύουν, απλά κάνουν τουρισμό νέων.

2.2.6 Θρησκευτικός τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ελληνικής τουριστικής κίνησης και αφορά την επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους λατρείας, όπως μοναστήρια και εκκλησίες. Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Ο θρησκευτικός τουρισμός αφορά κυρίως ευσεβείς περιηγητές, φιλέρευνους τουρίστες, αλλά και θαυμαστές της βυζαντινής τέχνης, οι οποίοι, μέσα από πολιτιστικά οδοιπορικά στον ελληνικό χώρο, έρχονται σε επαφή με την πνευματικότητα της ορθοδοξίας.

2.2.7 Τουρισμός υγείας

Τουρισμός υγείας είναι ο τουρισμός όπου οι τουρίστες συμμετέχουν σε προγράμματα υγείας ή σε προγράμματα που σχετίζονται με την υγεία. Τα προγράμματα υγείας είναι: διατήρησης, πρόληψης, θεραπείας, ανάρρωσης και αποκατάστασης της υγείας με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους/ φυσικές μεθόδους και προγράμματα που σχετίζονται και επηρεάζουν την υγεία, όπως υγιεινής διαβίωσης, υγιεινής διατροφής, ενεργητικής άθλησης, ψυχικής ισορροπίας, ομορφιάς, αδυνατίσματος, κοινωνικής επανένταξης κτλ.

Ο τουρισμός υγείας περιλαμβάνει μερικότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και συγκεκριμένα τις εξής:

- Θεραπευτικός τουρισμός
- Ιαματικός τουρισμός
- Τουρισμός φυσιοθεραπείας
- Τουρισμός υγιεινής διαβίωσης
- Τουρισμός ομορφιάς
- Θερμαλισμός ή θερμαλιστικός τουρισμός

2.2.8 Θαλάσσιος τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός είναι ο τουρισμός ο οποίος σχετίζεται με την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων στη θάλασσα. Συνήθως αφορά την κολύμβηση και την αναψυχή στην παραλία, αλλά με την εναλλακτική του έννοια εμπεριέχει και λοιπές δραστηριότητες, όπως θαλάσσια σπορ, παρακολούθηση βυθού κλπ. Ο πλούτος και η ποικιλία των ελληνικών θαλασσών, τα 15.000 χιλιόμετρα των ελληνικών ακτών, το πλήθος των νησιών, οι προστατευμένες θαλάσσιες περιοχές χιλιάδων τετραγωνικών χιλιομέτρων, το ήπιο κλίμα, τα υψηλά ποσοστά ηλιοφάνειας και το ενδιαφέρον και εναλλασσόμενο τοπίο καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων θαλάσσιου τουρισμού. Το πλεονέκτημα αυτό ενισχύεται τόσο από την ναυτική παράδοση χιλιετηρίδων, όσο και από τις ευνοϊκές για θαλάσσιους πλόες συνθήκες.

2.2.9 Αθλητικός Τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες ασκούνται, γυμνάζονται, παίζουν ή αθλούνται και συγκεκριμένα επιδίδονται σε ένα ή περισσότερα αγωνίσματα. Η μορφή αυτή του τουρισμού ονομάζεται ειδικότερα αθλητικός τουρισμός ανάπαυσης ή αναψυχής. Όταν οι ασχολούμενοι με τον αθλητισμό (αθλητές, προπονητές, συνοδοί, βοηθητικό προσωπικό, οπαδοί) ταξιδεύουν για να συμμετάσχουν σε αθλητικούς αγώνες, αλλά προ, ενδιάμεσα και μετά τους αγώνες αναπτύσσουν τουριστικές δραστηριότητες, τότε προκύπτει η εναλλακτική μορφή του αθλητικού τουρισμού επιδόσεων ή άμιλλας.

Το κορυφαίο γεγονός των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, στην Αθήνα όπως και άλλες συνέβαλαν σημαντικά στην κατασκευή, σε όλη την επικράτεια, πολλών σύγχρονων μεγαλύτερων ή μικρότερων αθλητικών εγκαταστάσεων, σταδίων και προπονητικών κέντρων

για ένα ευρύ φάσμα αθλημάτων, όπου σήμερα οι κάτοικοι αλλά και οι επισκέπτες κάθε περιοχής έχουν την δυνατότητα να ασκηθούν στο αγαπημένο τους σπορ.

2.2.10 Γεωτουρισμός

Ο γεωτουρισμός θεωρείται μια νέα μορφή πολιτιστικό-περιβαλλοντικού τουρισμού, που μπορεί να αναπτυχθεί σε περιοχές που διαθέτουν σημαντικά γεωλογικά μνημεία, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πόλο προσέλκυσης τουριστών ειδικού ενδιαφέροντος. Κύριος στόχος του είναι η σύνδεση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος με τη γεωλογική κληρονομιά κάθε τόπου, τα πολιτιστικά μνημεία και τις παραδόσεις του.

Μεμονωμένες περιπτώσεις ανάδειξης και αξιοποίησης γεωλογικών μνημείων υπάρχουν σε ολόκληρη την Ευρώπη. Κυριότερο παράδειγμα γεωτουριστικής δραστηριότητας στην Ελλάδα αποτελεί το απολιθωμένο δάσος Λέσβου και οι πολλαπλές δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε αυτό, από το μουσείο Φυσικής Ιστορίας της. Το παράδειγμα αυτό αποδεικνύει τις θετικές επιδράσεις του γεωτουρισμού στην περιφερειακή αναπτυξιακή διαδικασία. Η ανάπτυξη του γεωτουρισμού απαιτεί τη δημιουργία των απαραίτητων υποδομών (ενημερωτικά περίπτερα, σήμανση διαδρομών, δημιουργία κέντρων περιβαλλοντικής ενημέρωσης-εκπαίδευσης κ.τ.λ.) καθώς και παραγωγή γεωτουριστικών προϊόντων (ενημερωτικοί οδηγοί, αναμνηστικά είδη κ.τ.λ.).

2.2.11 Ορεινός – Ορειβατικός τουρισμός

Στον ορεινό τουρισμό υπάγεται ο τουρισμός ορεινών αθλημάτων (απλή ορειβασία, τεχνητή ορειβασία, αναρριχήσεις), ο τουρισμός της ορεινής ποδηλασίας και ο τουρισμός ορεινών κατασκηνώσεων. Ο ορειβατικός τουρισμός είναι υπάλληλη έννοια του ορεινού τουρισμού και περιλαμβάνει μόνο την ορειβασία και τις αναρριχήσεις.

2.2.12 Χιονοδρομικός τουρισμός και τουρισμός χειμερινών αθλημάτων

Χιονοδρομικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας η κύρια δραστηριότητα των τουριστών είναι οι χιονοδρομίες. Τις τελευταίες δεκαετίες, η χιονοδρομία και το άθλημα του σκι έγιναν εξαιρετικά δημοφιλή στην Ελλάδα. Σήμερα, στο ηπειρωτικό τμήμα της χώρας λειτουργούν, συνολικά, 19 χιονοδρομικά κέντρα σύγχρονων προδιαγραφών, που αποτελούν σημαντικούς πόλους για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων

χειμερινού τουρισμού και είναι ιδιαίτερα προσφιλή τόσο στους Έλληνες, όσο και στους ξένους επισκέπτες της χώρας.

2.2.13 Περιπατητικός τουρισμός

Ο περιπατητικός τουρισμός ορίζεται ως η πραγματοποίηση τουριστικών δραστηριοτήτων, που αφορούν τη διενέργεια περιπατητικών εκδρομών διαμέσου περιοχών αξιόλογης αισθητικής, περιβαλλοντικής και πολιτιστικής αξίας. Η πεζοπορία σαν φυσική σωματική δραστηριότητα είναι συμφυής της ανθρώπινης σωματικής οντότητας, εύκολη στην εξάσκησή της και προσιτή σε όλους. Ο περιπατητικός τουρισμός αλληλοσυνδέεται σε πολλές περιπτώσεις με τον οικοτουρισμό. Η βασική διαφορά των δύο έγκειται στο ότι ο οικοτουρισμός προϋποθέτει τη συμμετοχή του επισκέπτη για τη διατήρηση του τοπίου και της οικολογικής ισορροπίας, ενώ ο περιπατητικός τουρισμός όχι.

2.2.14 Τουρισμός για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (ΑμεΑ)

Η τουριστική βιομηχανία στις χώρες της Ευρώπης εξακολουθεί να αναπτύσσεται με αλματώδη βήματα, τόσο σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο προσέλκυσης τουριστών από τρίτες χώρες, έξω από τα όρια ευρωπαϊκής ηπείρου. Οι ανάγκες όμως σε παροχές και υπηρεσίες πολλών πληθυσμιακών ομάδων, όπως είναι οι ηλικιωμένοι και ακόμα περισσότερο οι άνθρωποι με αναπηρία, εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται ως ζητήματα χαμηλής προτεραιότητας και σε πολλές περιπτώσεις αγνοούνται παντελώς. Ο αριθμός των προσπελάσιμων ξενοδοχείων και των άλλων αντίστοιχων καταλυμάτων ανά την Ευρώπη είναι πολύ χαμηλός, ενώ ακόμα και εκείνα που θεωρούνται προσπελάσιμα πολύ σπάνια καλύπτουν απολύτως τις ανάγκες των φιλοξενούμενων με αναπηρία. Το 10-20% των ευρωπαίων πολιτών έχει κάποιου είδους αναπηρία και τα ποσοστά αυτά αυξάνονται σταδιακά με τη γήρανση του πληθυσμού της Ευρώπης. Σοβαρές ελλείψεις στον τομέα του προσπελάσιμου τουρισμού, έχει εκδώσει πλήθος συστάσεων προς τα κράτη-μέλη για την υιοθέτηση πολιτικών αποκατάστασης της προσπελασιμότητας των τουριστικών καταλυμάτων. Οι παραπάνω συστάσεις δεν έχουν ακόμα ξεκινήσει να υλοποιούνται, με αποτέλεσμα, να μην έχει σημειωθεί πανευρωπαϊκά κάποια ιδιαίτερη πρόοδος στο συγκεκριμένο τομέα. Η εξυπηρέτηση χιλιάδων τουριστών με αναπηρία που θα μπορούν εύκολα και γρήγορα να εντοπίζουν προσπελάσιμα τουριστικά καταλύματα και να επιλέγουν μεταξύ διαφορετικών τουριστικών προορισμών, φιλοδοξεί να ευαισθητοποιήσει τους επιχειρηματίες των τουριστικών εγκαταστάσεων να αναβαθμίσουν την ποιότητα των υπηρεσιών τους και να ανοίξουν τις πόρτες της επιχείρησής τους σε νέες ομάδες

τουριστών και επομένως σε ένα ευρύτερο φάσμα πελατών. Άλλωστε, κανένας ειδικός δε μπορεί να κρίνει καλύτερα από έναν άνθρωπο με αναπηρία το εάν μια εγκατάσταση είναι όντως προσπελάσιμη και καλύπτει τις ανάγκες του. Στην παρούσα εργασία θα μελετήσουμε το συγκεκριμένο είδος εναλλακτικού τουρισμού.

2.3 Πρόγραμμα «Εναλλακτικός Τουρισμός»

Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια ευκαιρία για ανάκαμψη γενικότερα των οικονομιών. Για αυτό τον λόγο εξάλλου η ευρωπαϊκή ένωση έχει μεριμνήσει για την επιχορήγηση βοήθειας μέσα από επενδυτικά προγράμματα. Έτσι για παράδειγμα αυτή την στιγμή (Νοέμβριος 2012) πήρε παράταση μέχρι τις 31 Ιανουαρίου του 2012 το πρόγραμμα «Εναλλακτικός Τουρισμός». Το πρόγραμμα «Εναλλακτικός Τουρισμός» έχει κεντρικό στόχο τη διαφοροποίηση και τον εμπλουτισμό του ελληνικού τουριστικού προϊόντος με την επιχειρηματική αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, την ανάδειξη και τουριστική αξιοποίηση του φυσικού και πολιτισμικού αποθέματος και την άμβλυνση της εποχικότητας της τουριστικής ζήτησης. Ο συνολικός προϋπολογισμός της δημόσιας δαπάνης του προγράμματος ανέρχεται σε 20 εκατ. ευρώ με συγκεκριμένη περιφερειακή κατανομή, επιχορηγούνται έργα προϋπολογισμού από 10.000 ευρώ έως 400.000 ευρώ, ενώ το ποσοστό της δημόσιας χρηματοδότησης ορίζεται στο 50%.

Κεφάλαιο 3^ο – Άτομα με Αναπηρίες (ΑμεΑ)

3.1 Εισαγωγή για τα ΑμεΑ

Τα άτομα με αναπηρίες αποτελούν το 9,3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Τα εμπόδια που συναντούν τα άτομα με αναπηρία σχετίζονται άμεσα με το είδος και την έκταση της αναπηρίας. Το είδος της αναπηρίας και τα συνεπακόλουθά της καθιστούν τα άτομα με αναπηρία μια ομάδα δίχως ομοιογένεια. Στην ομάδα αυτήν περιλαμβάνονται άνθρωποι με προσωρινές ή μόνιμες αναπηρίες, παραπληγικοί, τετραπληγικοί, ακρωτηριασμένοι, μυοπαθείς, τυφλοί ολικώς ή μερικώς, κωφοί, νεφροπαθείς, αιμορροφιλικοί, πολυμεταγγιζόμενοι, πάσχοντες από σκλήρυνση κατά πλάκας, άτομα με νοητική υστέρηση κ.ά. Τα προβλήματά τους αναφέρονται κυρίως στην παροχή ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση και την απασχόληση, στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας και στην προσβασιμότητα. Υπάρχει σαφής συσχέτιση μεταξύ της βαρύτητας της αναπηρίας και του βαθμού φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Το γυναικείο φύλλο υφίσταται εντονότερα τις συνέπειες της αναπηρίας, καθώς οι γυναίκες με αναπηρία είναι συχνότερα θύματα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η εξασφάλιση των αναγκαίων συνθηκών για την επιτυχή διοργάνωση των Παραολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Αθήνα, δημιούργησε μια σημαντική κληρονομιά στη χώρα όσον αφορά τα άτομα με αναπηρίες.

3.2 Γενικά στοιχεία για τα ΑμεΑ

Στις σύγχρονες κοινωνίες, παρά την αλματώδη πρόοδο των τεχνολογιών και την προώθηση της γνώσης, υπάρχει μια μεγάλη κατηγορία πολιτών που αντιμετωπίζει δυσχέρειες στην αυτόνομη διαβίωση και διακίνηση, εξαιτίας του παρωχημένου ή λανθασμένου σχεδιασμού των κτιρίων, των μέσων μαζικής μεταφοράς, της εργονομίας των εγκαταστάσεων και της διαμόρφωσης των κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται τα αποκαλούμενα «εμποδιζόμενα άτομα». Ο όρος αυτός συμπεριλαμβάνει Άτομα με Αναπηρίες καθώς και ομάδες ατόμων που δυσκολεύονται να χρησιμοποιήσουν τον παρεχόμενο εξοπλισμό, όπως για παράδειγμα έγκυες γυναίκες, προεφηβικά και ηλικιωμένα άτομα κλπ. Το γεγονός αυτό γίνεται ιδιαίτερα ανησυχητικό αν μελετήσει κανείς τα στατιστικά στοιχεία. Από αυτά γίνεται αντιληπτό ότι τα ΑμεΑ αποτελούν το 10%-15% του πληθυσμού των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 50% όταν με αυτά συνυπολογίζονται και τα εμποδιζόμενα άτομα. Αυτό συνεπάγεται ότι ένας στους δύο πολίτες δε μπορεί να χρησιμοποιήσει την υπάρχουσα αστική υποδομή, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ομάδες πληθυσμού

διαφορετικών «ταχυτήτων» και να προκύπτουν σοβαρά προβλήματα περιθωριοποίησης των ατόμων αυτών. Ως εκ τούτου, μια μεγάλη μερίδα του πληθυσμού αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα στην αυτόνομη διακίνηση και διαβίωση και κατ' επέκταση, νοικοκυριά που έχουν στους κόλπους τους άτομα με αναπηρίες, αντιμετωπίζουν δυσβάσταχτα οικονομικά προβλήματα. Η άρση της ανισότητας αυτής επιτυγχάνεται όταν στο σχεδιασμό του δομημένου περιβάλλοντος και στην πληροφόρηση προβλέπεται η ενσωμάτωση της πρόσβασης.

3.3 Η αναπηρία στον χώρο και στον χρόνο

Μπορεί εύκολα να αντιληφθεί κανείς ότι οι καταστάσεις υγείας είναι συνάρτηση του κοινωνικοοικονομικού χώρου στον οποίο εκδηλώνονται. Χώρες με χαμηλούς δείκτες ανάπτυξης είναι πιο πιθανό να έχουν υψηλό ποσοστό μεταδοτικών ασθενειών και ελάχιστα διαδεδομένες ασθένειες σχετικές με το γήρας, ενώ οι αναπτυγμένες χώρες, ειδικότερα όσες είναι και οικονομικά εύρωστες, μπορούν να παρέχουν τεχνολογικά και ιατρικά βοηθήματα σε μεγάλους αριθμούς ατόμων που η υγεία τους παρουσιάζει μια κατάσταση η οποία σε φτωχότερες χώρες θεωρείται ανίατη. Κοινωνικές και οικονομικές δυνάμεις προκαλούν άμεσα παθήσεις. Ανακατανέμουν την αναλογία των ανθρώπων που βρίσκονται σε ομάδες υψηλού ή χαμηλού κινδύνου για να προσβληθούν. Επίσης, δημιουργούν νέα μονοπάτια για τη μετάδοση των παθήσεων όλων των ειδών, μέσω ταξιδιών, μετανάστευσης αλλά και της ταχείας διάχυσης της πληροφορίας και της συμπεριφοράς από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Τελικά, οι κοινωνικές δυνάμεις επηρεάζουν την εννοιολόγηση, την αναγνώριση και τις συνθήκες ορατότητας των παθήσεων. Μια πάθηση σε ένα συγκεκριμένο μέρος μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο δεν είναι η ίδια σε άλλες συνθήκες. Τόσο οι κοινωνικές αντιλήψεις όσο και οι εννοιολογήσεις επηρεάζουν την παροχή φροντίδας, τις απαιτήσεις των ενδιαφερομένων και το μέγεθος του κόστους που αφορά στις ανάγκες της υγείας. Εξάλλου, οι πεποιθήσεις για την αρρώστια, οι συμπεριφορές που έχουν οι άρρωστοι και οι τρόποι με τους οποίους αυτοί αντιμετωπίζονται από την οικογένειά τους ή τους θεραπευτές τους είναι όψεις της κοινωνικής πραγματικότητας. Όλα αυτά, όπως και το ίδιο το σύστημα υγείας, είναι πολιτισμικές κατασκευές που παίρνουν σχήμα και μορφή αναμφισβήτητα μέσα σε διαφορετικές κοινωνίες και σε διαφορετικές κοινωνικές δομές μέσα σε αυτές τις κοινωνίες.

Επεκτείνοντας τη συζήτηση από τη βλάβη στην αναπηρία, υπάρχουν και ανθρωπολογικές μελέτες που φωτίζουν την κοινωνική σχετικότητα της έννοιας. Σε μια απομονωμένη φυλή στη Δυτική Αφρική όπου πολλοί από τον πληθυσμό είχαν γεννηθεί με δυο δάχτυλα στα πόδια, δεν υπήρχε καμιά διαφορετική θεώρηση και αντιμετώπιση για τα άτομα αυτά, καθώς δεν ετίθετο

θέμα μη φυσιολογικότητας. Εξάλλου, ο Gwaltney διεξήγαγε ανθρωπολογική μελέτη για την τύφλωση σε ένα μεξικανικό χωριό για να καταλήξει ότι η πάθηση της φιλαρίασης, που προκαλεί τύφλωση, θεωρούνταν θεϊκή παρέμβαση, με αποτέλεσμα η τοπική κοινωνία να έχει ενεργοποιήσει κοινωνικούς μηχανισμούς αρωγής των ατόμων με τύφλωση (βοήθεια από παιδιά-οδηγούς) επιβραβεύσεις για όσες και όσους έδειχναν σεβασμό στα άτομα αυτά, καθώς και δημόσια μομφή για όσους και όσες δεν έδειχναν. Τέλος, δε χρησιμοποίησαν τις τοπικές ιατρικές μεθόδους και τη μαγεία για να αναζητήσουν ίαση από την τύφλωση, εφόσον δεν την αντιμετώπιζαν ως συνθήκη αναπηρίας. Ένα ακόμα παράδειγμα προσφέρει ανάλογη ανθρωπολογική μελέτη του Farb (1975) σχετικά με την κώφωση σε μια φυλή του Αμαζονίου, όπου τα κωφά άτομα δεν αντιμετώπισαν κανένα ζήτημα αποκλεισμού επειδή όλη η φυλή χρησιμοποιούσε την τοπική νοηματική γλώσσα.

3.4 Ορολογία ΑμεΑ

Ακολουθεί διαχωρισμός των ατόμων με αναπηρίες. Δεν είναι όλα τα άτομα με αναπηρίες το ίδιο αποκλεισμένα από την κοινωνία και για αυτόν τον λόγο κρίνεται σκόπιμο να δημιουργηθούν υποομάδες.

- **ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ** είναι τα άτομα που έχουν μόνιμες ή προσωρινές βλάβες, ανικανότητες, αδυναμίες, αναπηρίες ή συνδυασμό των παραπάνω, που προέρχονται από φυσική, ψυχική ή νοητική ανεπάρκεια.
- **ΕΜΠΟΔΙΖΟΜΕΝΑ ΑΤΟΜΑ** είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες, καθώς και τα άτομα με μειωμένες ικανότητες δηλαδή τα άτομα της τρίτης και τέταρτης ηλικίας, οι έγκυες, τα προεφηβικά άτομα, τα άτομα με ασυνήθεις σωματικές διαστάσεις, οι εθισμένοι σε βλαβερές ουσίες, όσοι χρησιμοποιούν ή οδηγούν οποιουδήποτε τύπου αμαξίδιο κλπ. Με την αυτόνομη διακίνηση και διαβίωσή τους τα άτομα με ειδικές ανάγκες και γενικότερα τα εμποδιζόμενα άτομα περιθωριοποιούνται, χρησιμοποιούν και αναπτύσσουν τα ταλέντα τους συμμετέχοντας ισότιμα σε όλες τις δραστηριότητες της ζωής, μειώνοντας την εξάρτησή τους από κάποιο άλλο άτομο που στη συνέχεια αποδεσμευμένο γίνεται πιο παραγωγικό.
- **ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΜΟΝΙΜΗ ΑΝΙΚΑΝΟΤΗΤΑ** είναι οι κινητικοί ανάπηροι, οι τυφλοί και γενικά οι αμβλύωπες, οι κωφοί, όσοι έχουν δυσκολία στην αντίληψη, την επικοινωνία και την προσαρμογή και οι ασθενείς από αρτηριοσκλήρυνση, επιληψία, ανεπάρκεια νεφρού, ρευματικές παθήσεις, καρδιοπάθειες κλπ

- ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΠΑΡΟΔΙΚΗ ΑΝΙΚΑΝΟΤΗΤΑ μπορεί να είναι τραυματίες, παροδικά ασθενείς κλπ

3.5 Αναπηρία και Επιπτώσεις

Η πολυπλοκότητα, η αοριστία, η γενικότητα και οι δυσκολίες που υπάρχουν στο να οριστεί η έννοια της αναπηρίας, δεν συνεισφέρουν στην αποσαφήνιση του όρου. Αντιθέτως, δημιουργούν ή ενισχύουν το έδαφος για την ανάδυση κοινωνικών αναπαραστάσεων και ωραιοποιημένων παραγώγων. Για παράδειγμα καθένας μας έχει μια εικόνα από ολοκληρωμένο σώμα, αλλά επίσης και μια εικόνα από μια «σωματική απόκλιση».

Όταν λοιπόν θέλουμε να ορίσουμε τι είναι αναπηρία, διαπιστώνουμε και από την καθημερινή μας εμπειρία ότι δεν είναι και τόσο εύκολο επειδή κάτω από την έννοια αναπηρία ο καθένας μας αντιλαμβάνεται κάτι εντελώς διαφορετικό. Ο παιδαγωγός έχει έναν ορισμό για την αναπηρία διαφορετικό απ' αυτόν του γιατρού και ο γιατρός διαφορετικό απ' αυτόν του ψυχολόγου ή του κοινωνιολόγου κλπ. Τις ίδιες δυσκολίες ορισμού της αναπηρίας τις βρίσκουμε και στα νομοθετικά κείμενα, όπου δεν υπάρχει καμία ξεκάθαρη και κατανοητή διατύπωση. «Αναπηρία, όπως διατυπώθηκε στο International Rehabilitation Meeting, είναι κάθε χρόνια βλάβη ή ελλειπτικότητα που επέρχεται στις σωματικές, πνευματικές ή και ψυχικές λειτουργίες του ανθρώπινου, με αποτέλεσμα να εμποδίζει το άτομο να εργάζεται, να αυτοεξυπηρετείται ή να επικοινωνεί με το περιβάλλον του. Γι' αυτό θεωρούμε ότι η αναπηρία υπάρχει όταν ένα άτομο βάσει ενός μειονεκτήματος ή μιας μειωμένης απόδοσης δεν είναι επαρκώς ενταγμένο στο πολυσύνθετο πεδίο του κοινωνικού συστήματος. (Ιωνίου – Σιδερά Α, 1996).

Η αναπηρία αποτελεί διεθνώς ένα από τα πλέον πολυσυζητημένα και συνεχώς επίκαιρα θέματα της κοινωνίας. Από τη μια πλευρά αναφερόμαστε θετικά στο πρόβλημα των αναπήρων. Από την άλλη όμως, όταν πρόκειται για τη συμμετοχή τους στη κοινωνία, στη διαδικασία παραγωγής, τότε αναφερόμαστε αρνητικά, δηλαδή γίνεται θέμα ευρύτερων συζητήσεων με αρνητικές στάσεις της πλειονότητας. Έτσι λοιπόν έχουμε ένα ευρύτερο πλαίσιο στο οποίο θα μπορούσαμε να τοποθετήσουμε την αναπηρία. Ως αναπηρία ορίζεται η απώλεια της υγείας λόγω βλάβης ή διαταραχής, έμφυτης ή επίκτητης ορισμένων σωματικών, ψυχικών, ή πνευματικών λειτουργιών του οργανισμού (Μπαμπινιώτης, 1998). Οι περισσότεροι ειδικοί συμφωνούν ότι η κατάσταση αυτή υπάρχει εκ γενετής ή παρουσιάζεται αργότερα. Η αναπηρία είναι μια λειτουργική βλάβη και η ζωή του αναπήρου δυσκολεύεται ουσιαστικά λόγω της αναπηρίας του. Η κατάσταση αυτή είναι συνέπεια παραμορφώσεων ή βλάβης της ανάπτυξης ή

των λειτουργιών ή τραυματικών επιδράσεων των συστημάτων στάσης ή κίνησης και ο περίγυρος αντιδρά αρνητικά στην εμφάνιση του αναπήρου (Ζώνιου- Σιδέρη,1987).

Πολλοί επιστήμονες όμως παραμελούν να τονίσουν τους "κοινωνικούς παράγοντες" που συμβάλουν στο καθορισμό της αναπηρίας. Ο ορισμός της αναπηρίας που δίνει ο Jantzen έχει ένα κοινωνικό κριτικό χαρακτήρα, ορίζει την αναπηρία ως εξής: «Η αναπηρία δεν μπορεί να θεωρείται ένα φυσικό φαινόμενο. Γίνεται φανερή και αρχίζει να υπάρχει ως αναπηρία μόνο από τη στιγμή που κάποια γνωρίσματα και χαρακτηριστικές εκδηλώσεις των γνωρισμάτων ενός ατόμου συγκριθούν προς τις εκάστοτε αντιλήψεις για το ελάχιστο των υποκειμενικών και κοινωνικών ικανοτήτων. Με το να διαπιστωθεί πως ένα άτομο, με βάση τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα, δεν ανταποκρίνεται στις παραπάνω αντιλήψεις, γίνεται η αναπηρία φανερή, υπάρχει ως κοινωνικό φαινόμενο ακριβώς από αυτή τη στιγμή και μόνο» (Jantzet. W ;1974).

3.6 Ποιοι είναι λοιπόν οι άνθρωποι με αναπηρίες ή αλλιώς ΑμεΑ?

Η αναπηρία είναι εμπειρία διαταξική. Υπάρχει παντού σε όλα τα σπίτια και σε όλα τα περιβάλλοντα. Έχει όμως κάποια χαρακτηριστικά που είναι πιο έντονα από ότι στις άλλες μειονότητες. Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι:

- Όλοι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες με αναπηρίες, ανεξαρτήτως ηλικίας, έχουν αυτοκίνητο ΙΧ στο όνομά τους
- Όλοι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες με αναπηρίες, ανεξαρτήτως ηλικίας όλοι κάνουν ασυνήθιστα μεγάλη χρήση προϊόντων υψηλής τεχνολογίας τόσο για ηλεκτρικές συσκευές όσο και για όλες τις άλλες τεχνολογικές εφαρμογές
- Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες με κινητικές αναπηρίες έχουν το λιγότερο ένα κινητό τηλέφωνο, έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή με σύνδεση στο ίντερνετ, μεγάλου κυβισμού αυτόματο αυτοκίνητα, οικιακό εξοπλισμό νέας τεχνολογίας.
- Όλοι οι ενήλικες με κινητικές αναπηρίες και οι τυφλοί κάνουν χαρακτηριστικά μεγάλη χρήση τροφών που διανέμονται στο σπίτι.
- Όλοι οι Έλληνες και Ελληνίδες ΘΕΛΟΥΝ ΝΑ ΠΑΝΕ ΔΙΑΚΟΠΕΣ! Είναι μια ανάγκη που την νιώθουν όλοι οι άνθρωποι είτε έχουν όλα τους τα άκρα είτε όχι, είτε μπορούν να περπατήσουν είτε όχι, είτε βλέπουν είτε όχι.

Οι εποχές που οι κοινωνίες απέρριπταν τα άτομα με αναπηρίες και υιοθετούσαν τις πιο απάνθρωπες συμπεριφορές απέναντί τους έχουν βέβαια παρέλθει. Τώρα πλέον έχει γίνει ευρύτατα αποδεκτό από όλους (διεθνείς οργανισμούς, κυβερνήσεις, κοινωνικούς φορείς κ.α.)

ότι τα άτομα αυτά έχουν ίσα δικαιώματα και ίδιες υποχρεώσεις (όταν μπορούν να τις εκπληρώσουν) με όλους τους άλλους και ο βαθμός που διασφαλίζεται αυτή η θεμελιώδης αρχή δείχνει και το πολιτιστικό επίπεδο που βρίσκεται κάθε χώρα. Η αναγνώριση των δικαιωμάτων των ατόμων με ειδικές ανάγκες (ΑμεΑ) είναι αδιαπραγμάτευτο συνταγματικό δικαίωμα κάθε πολιτισμένης κοινωνίας. Αυτά σαν διακηρυγμένες αρχές διότι η εφαρμογή τους προχώρησε με διαφορετικό βηματισμό σε κάθε χώρα και μπροστά στα τρέχοντα κοινωνικά προβλήματα η ευαισθησία απέναντι στα ΑμεΑ αποδείχθηκε εξαιρετικά μειωμένη. Στην Ελλάδα μέχρι τον 19ο αιώνα δεν υπήρξε κανένα ενδιαφέρον για τα άτομα με αναπηρίες και μόλις τον 20ο αιώνα ιδρύονται τα πρώτα ειδικά ιδρύματα και σχολεία (Οίκος Τυφλών, Εθνικό Ίδρυμα Κωφάλλων κ.α.) και νομοθετείται η ειδική αγωγή (Ν 4397/29). Πιο σημαντικά βήματα σημειώνονται από τη δεκαετία του 1970 και μετά, τα οποία όμως κυρίως περιορίζονται στην ψήφιση νόμων που συντάσσονται βιαστικά με προχειρότητα και μένουν κατά βάση ανεφάρμοστοι διότι δεν συνοδεύονται από τους αντίστοιχους οικονομικούς πόρους που θα βοηθήσουν να γίνουν πράξη όσα διακηρύσσονται νομοθετικά. Με πολύ αργούς ρυθμούς δημιουργούνται ελάχιστα ιδρύματα που κατά κανόνα λειτουργούν με ελλιπή έως απαράδεκτο τρόπο και η καθυστέρηση στον τομέα αυτό με τις αναπτυγμένες Ευρωπαϊκές χώρες γίνεται όλο και μεγαλύτερη. Το κενό που δημιουργεί η έλλειψη ουσιαστικού ενδιαφέροντος από την Πολιτεία καλούνται να καλύψουν αφ' ενός σύλλογοι ή ομάδες γονέων με αξιέπαινες προσπάθειες περιορισμένης όμως αποτελεσματικότητας λόγω των τεράστιων αντικειμενικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν (οικονομικά προβλήματα, έλλειψη υποδομής, περιορισμένη κρατική συμπαράσταση κ.τ.λ.) και αφ' ετέρου κερδοσκοπικές ιδιωτικές επιχειρήσεις που με υψηλά δίδακτρα παρέχουν, σ' όσους μπορούν ν' ανταποκριθούν (συμμετέχουν και τα ασφαλιστικά ταμεία μετά από σχετική νομοθετική ρύθμιση), κατά πλειονότητα αμφισβητούμενης αξίας υπηρεσίες χωρίς να υπόκεινται σε ουσιαστικό έλεγχο από τους αρμόδιους φορείς της πολιτείας.

Στον τομέα της ειδικής εκπαίδευσης τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια να ενταχθούν τα εκπαιδευσιμα παιδιά με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία χωρίς ακόμα να υπάρχει η κατάλληλη υποδομή (παράλληλη στήριξη από ειδικούς δασκάλους, μεταφορά κ.τ.λ.) που να δίνει στην πραγματικότητα ίσες ευκαιρίες στα άτομα αυτά να ξεπερνούν τις μαθησιακές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν. Δυστυχώς και ο πρόσφατος νόμος του Υπουργείου Παιδείας (Ν 3699/08) παρά τις μεγαλόστομες αλλαγές που εισηγείται, κινείται στην ίδια λογική βιασύνης και προχειρότητας των προηγούμενων νόμων υπηρετώντας κυρίως το γνωστό από δεκαετίες εμπόριο ελπίδας στα άτομα με αναπηρία και τις οικογένειές τους. Μ' αυτά τα δεδομένα, όπως είναι φυσικό, τα προβλήματα που βιώνουν καθημερινά τα ΑμεΑ, οι οικογένειές τους και όσοι

εργάζονται στο χώρο της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης, γίνονται όλο και πιο πιεστικά και το χάσμα στον τομέα αυτό από τις αναπτυγμένες κοινωνίες μεγαλώνει αντί να μειώνεται.

Είναι επιτακτική πλέον ανάγκη να επιλυθούν πάγια αιτήματα του αναπηρικού κινήματος όπως ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε:

- Στατιστική έρευνα του μεγέθους τους προβλήματος (αριθμός των ΑμεΑ και τόπος διαμονής τους, κατανομή τους κατά ηλικία, φύλο, πάθηση κ.τ.λ.) και αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης
- Εκσυγχρονισμός της σχετικής νομοθεσίας μετά από ουσιαστικό δημοκρατικό διάλογο με τους ενδιαφερόμενους κοινωνικούς και συλλογικούς φορείς
- Δημιουργία συντονιστικού οργάνου των αρμόδιων φορέων της πολιτείας (Υπουργεία Παιδείας, Πρόνοιας, Οικονομικών, Εργασίας κ.τ.λ.) που να εξασφαλίζει συνέχεια και συνέπεια στην ασκούμενη πολιτική για τα ΑμεΑ
- Κτηριακή υποδομή και εκπαιδευμένο προσωπικό που να ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες όλων των ΑμεΑ
- Η παροχή των απαιτούμενων υπηρεσιών στα ΑμεΑ και τις οικογένειές τους να γίνεται χωρίς οικονομική επιβάρυνση (εκπαίδευση, νοσηλεία κ.τ.λ.) και να θεσπισθούν ενιαία κριτήρια για όλες τις κατηγορίες αναπηρίας στα παρεχόμενα επιδόματα
- Ενθάρρυνση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των μη κερδοσκοπικών οργανώσεων, με τη θέσπιση κινήτρων και την εξασφάλιση των απαραίτητων οικονομικών πόρων από την Πολιτεία, για ανάληψη πρωτοβουλιών που θα βοηθήσουν τα ΑμεΑ και τις οικογένειές τους (δημιουργία ειδικών προγραμμάτων στήριξης, κέντρα εκπαίδευσης και απασχόλησης κ.τ.λ.)
- Δημιουργία μονάδων διαβίωσης για όσα ΑμεΑ δεν μπορούν να έχουν την στήριξη των οικογενειών τους (ασθένεια, θάνατος γονέων κ.τ.λ.)

Η εποχή που ζούμε δεν χαρακτηρίζεται βέβαια από ιδιαίτερο ιδεαλισμό. Οι περισσότεροι άνθρωποι μπροστά στα καθημερινά προβλήματα ζωής που αντιμετωπίζουν ή στο κυνηγητό του κέρδους και της επιτυχίας είναι εύκολο να χάσουν την ευαισθησία τους για τις κοινωνικές ομάδες που θέλουν στήριξη.

3.6.1 Το παράδειγμα της Γερμανίας ως χώρα για μελέτη

Το παράδειγμα της Γερμανίας αξίζει να αναλυθεί. Τα άτομα με αναπηρία είναι εν δυνάμει τουρίστες όπως ο κάθε πολίτης. Με δεδομένο τον ισχυρό δεσμό της οικογένειας στη χώρα μας, η οποία σε ένα μεγάλο βαθμό καλύπτει τις ελλείψεις του κράτους τα άτομα με αναπηρία ακολουθούν τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας στις διακοπές. Ειδικότερα στοιχεία στη χώρα μας δε διατίθενται, όμως υπάρχει μια πρόσφατη έρευνα του Ομοσπονδιακού Γερμανικού Υπουργείου Οικονομικών και Εργασίας σύμφωνα με την οποία:

- Το 54% των Γερμανών με αναπηρία, δηλαδή 3.650.000 άνθρωποι ταξιδεύουν για τουρισμό κάθε χρόνο. Κατά μέσο όρο κάθε ταξιδιώτης κάνει 1,3 ταξίδια διακοπών το χρόνο ανεβάζοντας το συνολικό αριθμό των μετακινήσεων στα 4.740.000, εκ των οποίων το 41,2% γίνεται στο εσωτερικό της χώρας και έχει μέση διάρκεια 13,9 ημέρες
- Το 41% των ταξιδιών γίνεται μέσα στη Γερμανία και το 59% στο εξωτερικό
- Όσον αφορά το κόστος των διακοπών οι ΑμεΑ ξοδεύουν κατά μέσο όρο 15% περισσότερα χρήματα από αυτούς που δεν είναι ΑμεΑ Τα άτομα με αναπηρία στη Γερμανία ξοδεύουν κατά τις διακοπές τους ετησίως 945€ ανά άτομο έναντι 818€ του μέσου γενικού πληθυσμού
- Οι 7 στους 10 τουρίστες με αναπηρία προκειμένου να επισκεφτούν ένα νέο προορισμό, δεν εμπιστεύονται για την πληροφόρησή τους tour operators κλπ. αλλά άλλους ανθρώπους με αναπηρία που έχουν ήδη επισκεφτεί τον συγκεκριμένο προορισμό. Για το 71% περίπου των ατόμων με αναπηρία τη μεγαλύτερη σημασία στην επιλογή προορισμού έχει η οργάνωση του ταξιδιού (προετοιμασία, πληροφόρηση, κράτηση)
- Το 26% επιδεικνύει απόλυτη προσήλωση στον τουριστικό προορισμό που έχει ικανοποιήσει τις προσδοκίες του – τον επισκέπτεται συνεχώς!
- Το 48% θα έκανε περισσότερα ταξίδια αν οι τουριστικοί προορισμοί ήταν περισσότερο προσβάσιμοι
- Τα ΑμεΑ σε ποσοστό πολύ μεγαλύτερο αυτού των μη ανάπηρων διαλέγουν για τις διακοπές τους την περίοδο της χαμηλής τουριστικής κίνησης (Μάιος, Σεπτέμβριος, Οκτώβριος).

Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε από μια περιοχή που φιλοξενούσε πάντα αρκετές κλινικές θεραπείας αλλά και ιαματικές πηγές ενώ κάποια στιγμή διαπίστωσε ότι μεγάλο τμήμα του πληθυσμού της άρχισε να γερνάει. Στο ομοσπονδιακό, λοιπόν κρατίδιο του Μέκλενμπουργκ Βοπρόμερν, οι 15 του δήμοι αποφάσισαν να κάνουν μια ριζική κίνηση για να ενισχύσουν τις

υποδομές τους. Με μια αρχική οικονομική συμβολή του Ομοσπονδιακού κρατιδίου, δημιουργήθηκαν οργανωμένες υποδομές. Στη συνέχεια διαμορφώθηκαν αυστηροί αλλά και σαφείς όροι μάρκετινγκ, ποιότητας στις παρεχόμενες υπηρεσίες και διαχείρισης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που αναπτύχθηκαν. Ο τουρισμός για ΑμεΑ στο Μέκλενμπουργκ Βοπρόμερν έφτασε σε τέτοια επίπεδα ώστε έγινε σήμα κατατεθέν της περιοχής και απέκτησε φήμη σε ολόκληρη τη Γερμανία. Μέσα σε λίγα χρόνια, τα έσοδα από τις οικογένειες των ανθρώπων με αναπηρία δημιούργησαν μεγάλο πλούτο στους δήμους που τα εισπράττουν και εκείνοι με τη σειρά τους επένδυσαν σε νέες υποδομές που ικανοποιούν σήμερα τα υψηλότερα στάνταρτ στον τομέα αυτό. Παράλληλα οι μελέτες μάρκετινγκ και οι εκτιμήσεις κέρδους που είχαν γίνει αρχικά πρόβλεψαν σε μεγάλο βαθμό το αυξημένο ενδιαφέρον που υπάρχει για τουριστικές δραστηριότητες των ΑμεΑ σε μια περιοχή με μεγάλη φυσική ομορφιά καθώς διαθέτει 1900 χιλιόμετρα ακτών και παραλιών, πολλές λίμνες και ποτάμια, παραδοσιακά χωριά, παραθαλάσσια θέρετρα και Μεσαιωνικά κάστρα.

Δυστυχώς στη χώρα μας ούτε η Πολιτεία ούτε οι επιχειρηματίες του τουρισμού δείχνουν να έχουν αντιληφθεί το μέγεθος της εσωτερικής αλλά και της ευρωπαϊκής αγοράς των ατόμων με αναπηρία. Σήμερα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ο αριθμός των ατόμων με αναπηρία ανέρχεται σε 50.000.000 άτομα (στοιχεία της Eurostat) τα οποία σε ποσοστό τουλάχιστον 50% ταξιδεύουν και συνοδεύονται από 1,56 άτομο κατά μέσο όρο (στοιχεία του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικονομίας και Εργασίας της Γερμανίας), ανεβάζοντας τον αριθμό σε περίπου 65.000.000 άτομα. Εάν δε, σε αυτά συνυπολογισθεί και ο αριθμός των ηλικιωμένων ατόμων άνω των 65 ετών, που πλέον έχουν τελείως διαφορετικές συνήθειες και τουριστική συμπεριφορά από τις προηγούμενες γενεές συνομηλίκων τους και ο οποίος αναμένεται σχεδόν να διπλασιαστεί μέχρι το 2050, ανεβάζοντας το αντίστοιχο ποσοστό από 20% σε 40% του πληθυσμού, αλλά και των οικογενειών με παιδιά σε καρότσι, οι οποίες οικογένειες τα τελευταία χρόνια έχουν αρχίσει να ταξιδεύουν ολοένα και συχνότερα (δύο κατηγορίες με παρόμοιες ανάγκες πρόσβασης με τα άτομα με αναπηρίες), ο τελικός αριθμός υπερδιπλασιάζεται και γίνεται ιδιαίτερα ελκυστικός στην βιομηχανία του τουρισμού.

Δυστυχώς οι ξενοδόχοι στη χώρα μας αγνοούν το μέγεθος και τις δυνατότητες της εθνικής αλλά και ευρωπαϊκής αγοράς των ατόμων με αναπηρία. Αρκεί να τονίσουμε ότι η πρόσφατη έρευνα του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικονομίας και Εργασίας της Γερμανίας έδειξε εκτός των άλλων ότι τα έσοδα ενός έτους από τον τουρισμό των ατόμων με αναπηρία στη Γερμανία αρκούν για να συντηρήσουν 65.000 θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης για ένα χρόνο.

3.6.2 Τα άτομα με αναπηρία αποτελούν μια ανομοιογενή ομάδα

Κάθε κατηγορία έχει διαφορετικές ανάγκες, οι οποίες αποτελούν ανάγκες και άλλων κατηγοριών πολιτών όπως οι ηλικιωμένοι και οι γονείς με παιδιά βρεφικής ηλικίας (σε παιδικό αμαξίδιο). Κοινή συνιστώσα όλων αποτελεί η ανάγκη ύπαρξης ενημερωμένου προσωπικού σε όλες τις μονάδες εξυπηρέτησης κοινού (ξενοδοχεία, εστιατόρια, χώρους ψυχαγωγίας, δημόσιους χώρους κ.λπ.), προσωπικού δηλαδή που γνωρίζει τις ανάγκες κάθε κατηγορίας και τον τρόπο συναλλαγής με αυτή. Όσον αφορά στις υποδομές:

- τα άτομα με κινητικές αναπηρίες (σε αμαξίδιο, με προβλήματα βάδισης, με αστάθεια κλπ) έχουν κυρίως ανάγκη από άνετες διαστάσεις σε πόρτες/διαδρόμους/ ανελκυστήρες κλπ., ισόπεδες διαδρομές χωρίς σκαλοπάτια, χώρο για ελιγμό των αμαξιδίων, ειδικά διαμορφωμένα WC και προσοχή στα ύψη όπου τοποθετούνται οι εξοπλισμοί
- τα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες (με προβλήματα όρασης ή/και ακοής) χρειάζονται αντίστοιχα κυρίως ακουστική και οπτική αναγγελία (π.χ. στους ανελκυστήρες, σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, όταν δίνονται οδηγίες στο κοινό κ.λπ.), εύκολα αντιληπτούς χώρους χωρίς εμπόδια και με χρωματικές αντιθέσεις για τα άτομα με μερική όραση
- τα άτομα με νοητικές, γνωστικές κ.λπ. αναπηρίες επίσης χρειάζονται απλούς χώρους στους οποίους μπορούν εύκολα να προσανατολιστούν, χωρίς εμπόδια και επικίνδυνα σημεία. Αντίστοιχες ανάγκες εξάλλου έχουν και τα μικρά παιδιά.
- όσον αφορά στις υπηρεσίες είναι πολύ σημαντικό να τονιστεί ότι ιδιαίτερη ανάγκη υπάρχει για προσβάσιμη ενημέρωση/ πληροφόρηση. Η κυριότερη μορφή της είναι οι προσβάσιμες ιστοσελίδες οι οποίες θα πρέπει να ακολουθούν διεθνείς προδιαγραφές ώστε να μπορεί να τις επισκεφθεί και κάθε άτομο με αναπηρία, ακόμη και ένα άτομο τυφλό. Εξίσου εξυπηρετικές είναι και οι εκδόσεις π.χ. καταλόγων με μεγαλύτερους χαρακτήρες και κατάλληλες αντιθέσεις φόντου/ γραμμάτων ή εκδόσεις σε ακουστική μορφή πχ. CD ή εκδόσεις με μετάφραση στη νοηματική

Σε συνέχεια θα πρέπει να τονιστεί ότι η χώρα μας διαθέτει εδώ και χρόνια οδηγίες σχεδιασμού προσβάσιμων υποδομών. Όσον αφορά στις αναγκαίες υποδομές αρκεί να αναφέρουμε ότι η ΕΣΑμεΑ ερεύνησε το τοπίο σε 51 πόλεις (στην πλειοψηφία τους πρωτεύουσες των ελληνικών νομών) σε μια προσπάθεια αξιόπιστης καταγραφής των προσβάσιμων τουριστικών υποδομών. Ο Οδηγός που προέκυψε βρίσκεται στην διεύθυνση <http://www.esaea.gr/odigos/> και έπειτα από αυτοψίες ειδικά εκπαιδευμένων ατόμων συνοδευόμενων από άτομα με αναπηρία, καταδεικνύει τη φτώχεια του τουριστικού τομέα σε προσβάσιμες υποδομές και υπηρεσίες. Ελάχιστοι

ξενοδόχοι και καταλυματίες τις εφαρμόζουν. Ατράνταχτη απόδειξη επίσης αποτελεί η αδυναμία κάλυψης προγραμμάτων του ΕΟΤ για κοινωνικό τουρισμό των ατόμων με αναπηρία. Οι πολίτες με αναπηρία δεν τα εμπιστεύονται γιατί οι υποδομές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, αν και δηλώνουν προσβάσιμες, δεν είναι κατάλληλες, δεδομένου ότι ποτέ κανείς από τις αρμόδιες υπηρεσίες δεν έκανε τον κόπο να τις επισκεφθεί και να επιβεβαιώσει ή μη την προσβασιμότητά τους. Τα άτομα με αναπηρία είναι κομμάτι του ελληνικού πληθυσμού. Οι προτιμήσεις τους σε γενικές γραμμές ακολουθούν τις προτιμήσεις του γενικού πληθυσμού, δεν επιθυμούν τη δημιουργία «ειδικών» προορισμών που απλά θα οδηγήσουν σε νέου τύπου αποκλεισμούς. Αυτό που επιδιώκουν και διεκδικούν είναι η διάχυση της προσβασιμότητας σε όλες τις δράσεις και η δημιουργία υποδομών (κτιριακών, μεταφοράς, ενημέρωσης κ.λπ.) και υπηρεσιών κατάλληλων να εξυπηρετούν εξίσου όλους τους πολίτες με ή χωρίς αναπηρία.

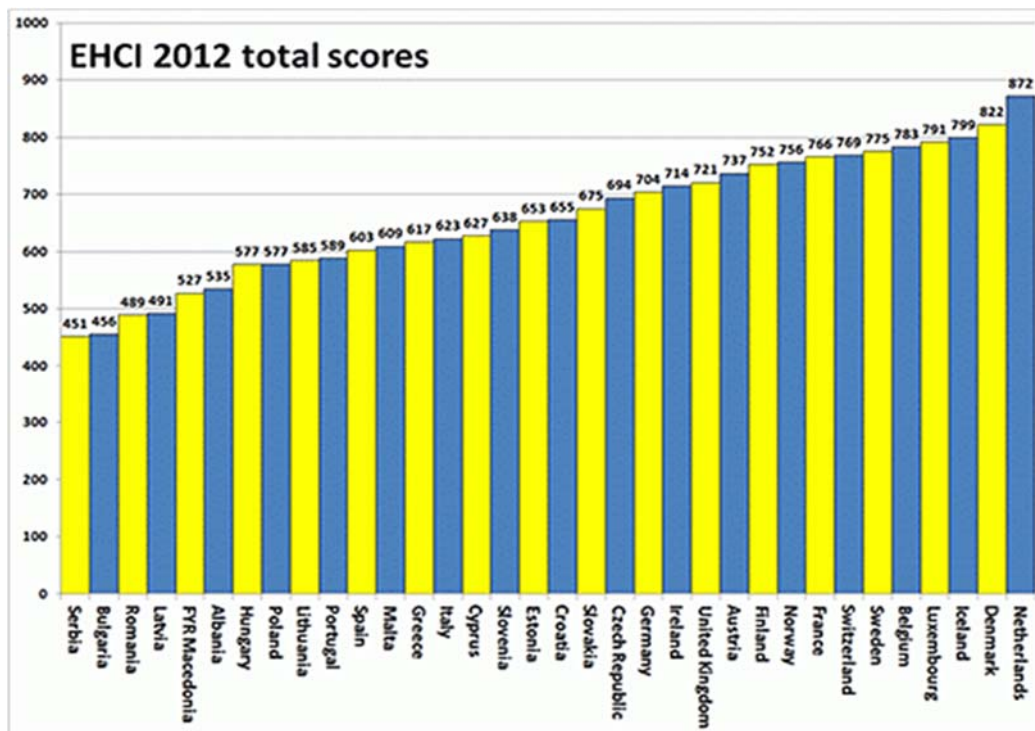
Στην Ελλάδα, μια χώρα όπου ο τουρισμός θεωρείται η βαριά της βιομηχανία, απουσιάζει παντελώς οποιαδήποτε μορφή οργανωμένου τουρισμού για άτομα με αναπηρία. Πέραν αυτού, ξενοδοχεία, αρχαιολογικοί χώροι, μέσα μαζικής μεταφοράς δεν διευκολύνουν ιδιαίτερα τους Έλληνες και τις Ελληνίδες αλλά και τους ξένους επισκέπτες με ειδικές ανάγκες που επιθυμούν να επισκεφθούν συγκεκριμένους προορισμούς, καθώς τα προβλήματα προσβασιμότητας είναι πολλά και μεγάλα. Στον αντίποδα, τα περιθώρια ανάπτυξης αυτής της μορφής τουρισμού είναι πολλά και υπόσχονται μεγάλα έσοδα, δεδομένου του σημαντικού αριθμού υποψηφίων επισκεπτών.

3.7 Στατιστικά στοιχεία υπηρεσιών υγείας

Παρά την κρίση, η Ελλάδα «ανεβαίνει» στην ευρωπαϊκή κατάταξη των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης. Παραδόξως, η Ελλάδα βελτίωσε, τη θέση της στον πίνακα κατάταξης καταναλωτών υπηρεσιών υγείας (EuroHealthConsumerIndex EHCI) για το 2012 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις Βρυξέλλες. Στο πλαίσιο της συγκριτικής ανάλυσης, η Ολλανδία συγκέντρωσε 872 βαθμούς, η Δανία 822, η Ισλανδία 799, το Λουξεμβούργο 79) και το Βέλγιο 783. Η Ελλάδα ανταμείφθηκε με 617 βαθμούς, ανεβαίνοντας από την 24η (2009) στην 22η θέση και συναγωνίζεται πλέον την Ιταλία και την Κύπρο. Σχετικά με τον πίνακα κατάταξης γίνεται αντιληπτό ότι ο πίνακας κατάταξης EHCI αποτελεί πλέον ένα πρότυπο αξιολόγησης για την υγειονομική περίθαλψη στην Ευρώπη. Η έκδοση του 2012 κατατάσσει 34 εθνικά συστήματα περίθαλψης χωρών της Ευρώπης με βάση 42 δείκτες οι οποίοι καλύπτουν πέντε τομείς με κρίσιμη σημασία για τον καταναλωτή υπηρεσιών υγείας. Δικαίωμα και πληροφόρηση ασθενών, χρόνοι αναμονής για θεραπεία, αποτελέσματα θεραπευτικών αγωγών, πρόληψη –

εύρος και διαθεσιμότητα παρεχόμενων υπηρεσιών και φάρμακα. Ο πίνακας καταρτίζεται με βάση δημόσια στατιστικά στοιχεία, δημοσκοπήσεις ασθενών και ανεξάρτητες έρευνες της HealthConsumerPowerhouse που εδρεύει στην Σουηδία.

Πίνακας 3.1 Ευρωπαϊκή κατάταξη των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης

Σήμερα στη χώρα μας υπάρχουν καταγεγραμμένα 53369 άτομα με αναπηρίες, ηλικίας 16 – 64 ετών. Από αυτά το 52,8%, δηλαδή 28194, είναι άνδρες και το 47,2%, δηλαδή 25175 γυναίκες. Στον πίνακα αυτό επίσης παραθέτονται στοιχεία των ατόμων εκείνων που εργάζονται. Ο εργαζόμενος πληθυσμός για το 2002 ήταν 306458 άτομα, 25513 από τα οποία ήταν άτομα με αναπηρίες (8,3%). Τα υπόλοιπα 27856 άτομα (52,2) με μακροχρόνια προβλήματα υγείας δεν εργάζονταν.

	Σύνολο πληθυσμού	Πληθυσμός με ΜΠΥ	Πληθυσμός χωρίς ΜΠΥ
Σύνολο	436832	53369 (12.2%)	383463
Άντρες	210122	28194 (13.4%)	181928
Γυναίκες	226710	25175 (11.1%)	201535

Πίνακας 3.2 Πληθυσμός ηλικίας 16-64 με ή χωρίς μακροχρόνια προβλήματα υγείας (ΜΠΥ)

	Σύνολο πληθυσμού	Πληθυσμός με ΜΠΥ	Πληθυσμός χωρίς ΜΠΥ
Σύνολο	306458	25513 (8.3%)	280946
Άντρες	169643	16323 (9.6%)	153320
Γυναίκες	136815	9190 (6.7%)	127625

Πίνακας 3.3 Εργαζόμενοι ηλικίας 16-64 με ή χωρίς μακροχρόνια προβλήματα

	Άνεργος πληθυσμός	Άνεργοι με ΜΠΥ	Άνεργοι χωρίς ΜΠΥ
Σύνολο	130374	27856	102518
Άντρες	40478	11871	28608
Γυναίκες	89895	15985	73910

Πίνακας 3.4 Άνεργοι ηλικίας 16-64 με ή χωρίς μακροχρόνια προβλήματα υγείας

3.8 Βασικές κατηγορίες Αναπήρων

Όπως ακριβώς ποτέ δυο άνθρωποι δεν είναι ίδιοι, έτσι αντίστοιχα ποτέ δυο άτομα με αναπηρία δεν είναι ίδια. Παρόλα αυτά, μπορούμε να κάνουμε κάποιες γενικές παρατηρήσεις όσον αφορά στις βασικές κατηγορίες αναπηριών και στο τι συνεπάγονται από τουριστικής άποψης.

Διακρίνονται πέντε βασικές κατηγορίες αναπηριών:

- Σωματική αναπηρία: στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κατά κύριο περιπτώσεις μειωμένης κινητικότητας, όπου τα άτομα με αναπηρία χρησιμοποιούν αναπηρικά καθίσματα, μπαστούνια, πατερίτσες κτλ
- Αισθητηριακή αναπηρία: στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται άτομα με προβλήματα όρασης ή τύφλωση και /ή άτομα με βαρηκοΐα ή κώφωση
- Μαθησιακές δυσκολίες: στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται περιπτώσεις όπου το επίπεδο κατανόησης του ατόμου είναι χαμηλότερο από το αναμενόμενο για την ηλικία του.
- Προβλήματα ψυχικής υγείας: περιλαμβάνει περιπτώσεις κατάθλιψης, έντονης ανησυχίας, παράλογου φόβου, φοβίας, εμμονής και άνοιας
- Λοιπές αναπηρίες: στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως περιπτώσεις μη-ορατής αναπηρίας, οι πιο συνηθισμένες εκ των οποίων είναι: Καρδιακές και αναπνευστικές παθήσεις, διαβήτης, επιληψία, νεφρική ανεπάρκεια, αλλεργίες

3.8.1 Σωματικές αναπηρίες

Η συνηθέστερη σωματική αναπηρία είναι οι κινητικές βλάβες. Στην κατηγορία αυτή υπάγονται τα άτομα που χρησιμοποιούν αναπηρικά καροτσάκια , μπάστούνια , πατερίτσες ,ή βοηθητικά πλαίσια βαδίσματος (‘πιδ’) ή τα άτομα που περπατούν αργά ή με δυσκολία. Κάποια άτομα έχουν περιορισμένη μυϊκή δύναμη στα χέρια ή δυσκολεύονται στην ομιλία τους. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, θα πρέπει να παρέχεται στο άτομο επαρκής χρόνος και να αποφεύγονται οι υποθέσεις, καθώς τα προβλήματα ομιλίας δεν συνεπάγονται απαραίτητα την ύπαρξη νοητικής βλάβης. Προκειμένου να βοηθήσει κανείς τα άτομα με περιορισμένη κινητικότητα πρέπει να καταλάβει σε τι βαθμό περιορίζεται η κίνηση τους εξαιτίας της αναπηρίας τους. Για παράδειγμα τα άτομα με τραύματα στο κάτω μέρος της σπονδυλικής στήλης έχουν συχνά δυνατό κορμό και μπορούν χρησιμοποιήσουν τα κεκλιμένα επίπεδα (ράμπες), ακόμα κι όταν αυτά είναι αρκετά απότομα. Σε γενικές γραμμές όμως, δεν μπορούν να σταθούν για λίγο όρθια και να κάνουν μερικά βήματα, ή αντιθέτως να αδυνατούν να στηρίξουν το βάρος τους, ακόμα κι όταν υποβοηθούνται. Ο μόνος τρόπος να καταλάβει κανείς το εύρος του κινητικού προβλήματος που αντιμετωπίζει ο πελάτης είναι να τον ρωτήσει.

3.8.2 Αισθητηριακές Δυσκολίες

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει άτομα με μερική ή ολική βλάβη της όρασης ή της ακοής τους (ή συνδυασμό των δυο). Τα άτομα με προβλήματα όρασης μπορεί να είναι εντελώς τυφλά ή ,όπως συμβαίνει συνήθως, να βλέπουν με δυσκολία. Κάποιοι χρησιμοποιούν μια λευκή ράβδο ή συνοδεύονται από σκύλους – οδηγούς (οι σκύλοι αυτοί ονομάζονται και σκύλοι τυφλών) και βασίζονται, σε μεγάλο βαθμό, στην ακοή και την αφή τους προκειμένου να καταλάβουν καλύτερα τι συμβαίνει στο περιβάλλον τους.

3.8.3 Μαθησιακές δυσκολίες

Σε γενικές γραμμές, το μόνο που χρειάζεται κατά την εξυπηρέτηση πελατών με μαθησιακές δυσκολίες είναι υπομονή και λίγος παραπάνω χρόνος προκειμένου να δοθούν εξηγήσεις. Όταν καλούμαστε να εξυπηρετήσουμε ομάδα ατόμων με μαθησιακές δυσκολίες, βασική προϋπόθεση είναι να υπάρχει επαρκές συνοδευτικό προσωπικό για το γκρουπ.

3.8.4 Προβλήματα Ψυχικής Υγείας

Πολλοί από αυτούς τους πελάτες επιθυμούν να αντιμετωπίζονται όπως όλοι οι υπόλοιποι και δεν αναφέρουν τίποτα για την ψυχική τους κατάσταση. Οι ξενοδοχοϋπάλληλοι μπορούν να

εξυπηρετήσουν τους πελάτες πηγαίνοντας τους σε κάποια ήσυχη γωνία του γραφείου και συζητώντας τα προβλήματα που πιθανόν θα αντιμετωπίσουν. Η στάση τους θα πρέπει να αποπνέει ηρεμία και θετική αντιμετώπιση προκειμένου να κατανοήσουν τη φύση της πάθησης του πελάτη και τις επιπτώσεις της. Οι ξενοδοχοϋπάλληλοι μπορούν να διευκολύνουν τη διαδικασία της κράτησης δωματίου παρέχοντας πληροφορίες τυπωμένες με μεγάλα γράμματα και καθισχύζοντας τον πελάτη, διαβεβαιώνοντας τον ότι θα ενημερωθεί το προσωπικό και ότι σε περίπτωση που προκύψει κάποιο περιστατικό, θα υπάρχει βοήθεια.

3.8.5 Λοιπές αναπηρίες

Σε αυτή την κατηγορία η αναπηρία δεν είναι συνήθως ορατή και ο μόνος τρόπος να τις αντιληφθεί κάποιος είναι να έχει ενημερωθεί είτε από το ίδιο το άτομο με την αναπηρία είτε από κάποιον άλλο. Οι περισσότερες από αυτές τις αναπηρίες είναι σοβαρότατα προβλήματα υγείας που χρειάζονται συνεχή παρακολούθηση και φαρμακευτική περίθαλψη, γι' αυτό και πρέπει οι ξενοδοχοϋπάλληλοι να είναι ενήμεροι για πελάτες με τέτοιου είδους αναπηρίες. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που κάποιος πελάτης έχει υποστεί κατά τη διάρκεια της διαμονής του σε ξενοδοχείο, αλλεργική ή ασθματική κρίση, καρδιακό επεισόδιο ή επιληψία και η αντίδραση του προσωπικού υπήρξε σωτήρια. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η εκπαίδευση για τέτοιου είδους περιστατικά.

Τύπος προβλήματος υγείας ή αναπηρία	Αριθμός Ατόμων (% των αναπήρων)
Αναπηρίες αισθητήριων οργάνων	4.513 (19.0%)
Φυσικές Αναπηρίες	11.909 (50.1%)
Διανοητικές Αναπηρίες	2.059 (8.6%)
Ψυχολογικές Αναπηρίες	2.140 (9.0%)
Άλλες αναπηρίες	3.164 (13.3%)

Πίνακας 3.5 Προβλήματα αναπηρίας σε ποσοστό ατόμων.

3.9 Η Ειδική αγωγή στην Ελλάδα

Η ιστορία της Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα είναι πρόσφατη. Παρά τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις και «αντιμεταρρυθμίσεις» η Ειδική Αγωγή πέρασε απαρατήρητη και αφέθηκε έξω από τις διαμάχες των πολιτικών κομμάτων αλλά και έξω από κάθε κρατικό ή κοινωνικό ενδιαφέρον. Η αφετηρία της Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από σποραδικές

προσπάθειες που ανάγονται κυρίως στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Το 1906 ιδρύθηκε ο «οίκος τυφλών» στην Καλλιθέα, ενώ το 1923 το ίδρυμα «κωφών και βαρήκοων». Το 1937 ιδρύθηκε στην Καισαριανή το «Πρότυπο Ειδικό Σχολείο Αθηνών», το οποίο μέχρι το 1972 ήταν το μόνο δημόσιο ειδικό σχολείο. Μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο ιδρύθηκαν διάφορες εκκλησιαστικές οργανώσεις και σωματεία για την προστασία των ατόμων με ειδικές ανάγκες, που προσέφεραν σημαντικό έργο κυρίως στον τομέα της προστασίας τους. Οι προσπάθειες όμως των οργανώσεων και των σωματείων δεν ήταν συστηματικές, έλειπε η επιστημονική υποδομή και η εκπαιδευτική πολιτική, γεγονός που είχε αρνητικές συνέπειες στην ανάπτυξη του συστήματος της Ειδικής Αγωγής.

Η Επιτροπή Παιδείας που συγκροτήθηκε το 1958 για να μελετήσει τα προβλήματα της Ελληνικής εκπαίδευσης, διαπίστωσε τα προβλήματα της Ειδικής Αγωγής και πρότεινε συντονισμένες προσπάθειες για την οργάνωση της εκπαίδευσης στον τομέα αυτό. Η δικτατορία που επακολούθησε αναγκάστηκε να πάρει τα πρώτα μέτρα για την αντιμετώπιση των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Το 1969 ιδρύθηκε το Γραφείο Ειδικής Εκπαίδευσης στο Υπουργείο Παιδείας, το οποίο μέχρι το 1980 είχε ιδρύσει 89 ειδικά σχολεία για την εκπαίδευση κυρίως των νοητικά καθυστερημένων παιδιών. Επίσης το 1970 άρχισε να λειτουργεί ειδικό τμήμα μετεκπαίδευσης δασκάλων και νηπιαγωγών διετούς διάρκειας στο Μαράσλειο Διδασκαλείο, το οποίο μέχρι σήμερα μετεκπαιδεύει επίσημα τους εκπαιδευτικούς που πλαισιώνουν τα ειδικά σχολεία και τις ειδικές τάξεις.

Κατάκτηση για το χώρο της Ειδικής Αγωγής αποτελεί η ψήφιση του νόμου 1143/81 «περί ειδικής αγωγής, ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, απασχόλησης και κοινωνικής μέριμνας των αποκλινόντων εκ του φυσιολογικού ατόμων». Με τον νόμο αυτό για πρώτη φορά η πολιτεία αναλαμβάνει επίσημα τα καθήκοντά της απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες. Το νόμο διέπουν οι αρχές της αναγνώρισης ίσων ευκαιριών σε όλους τους πολίτες, της σχολικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης, καθώς και της επαγγελματικής και κοινωνικής αποκατάστασης. Από το 1981 και μετά έχουμε μια ραγδαία ανάπτυξη της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα. Από τις 89 μονάδες ειδικής αγωγής που υπήρχαν το 1981, φτάσαμε το 1991 να λειτουργούν 706 (Δελτίο Πληροφοριών Ειδικής Αγωγής). Για πρώτη φορά ιδρύθηκαν παράλληλες ειδικές τάξεις πλήρους φοίτησης σε κανονικά σχολεία, καθώς και τάξεις ενισχυτικής διδασκαλίας. Με κονδύλια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας άρχισαν να λειτουργούν επιδοτούμενες μονάδες επαγγελματικής εκπαίδευσης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Ιδρύθηκε ακόμη Γραφείο Επαγγελματικού Προσανατολισμού Αναπήρων, καθώς και Γραφείο Ειδικού Αθλητισμού.

Τέλος, δόθηκε στις κατά τόπους νομαρχίες η δυνατότητα συγκρότησης διαγνωστικών επιτροπών, προκειμένου να αντιμετωπίζονται αποκεντρωμένα τα παιδιά με ειδικές ανάγκες.

Η ενσωμάτωση των παιδιών με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα αρχικά ακολούθησε, και εξακολουθεί να εφαρμόζει σε πολλές περιπτώσεις, το κατηγορικό μοντέλο. Πρόσφατα αρχίζει να επικρατεί το μοντέλο των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, υπάρχουν όμως πολλά προβλήματα στην υλοποίηση του. Η επικρατούσα βέβαια φιλοσοφία που διέπει την ειδική αγωγή στην Ελλάδα σήμερα επικεντρώνεται στην παροχή ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών για όλα τα παιδιά, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις δυνατότητές τους σε ένα σχολείο που οδηγεί όχι μόνο σε σχολική ενσωμάτωση, αλλά και σε κοινωνική ένταξη και αποδοχή. Σύμφωνα με στατιστικές του Γραφείου Ειδικής Εκπαίδευσης (OECD, 1995) 8,6% των παιδιών με ειδικές ανάγκες φοιτά σε ειδικά σχολεία, ενώ το 66% σε ειδικές τάξεις. Από 1.800.000 μαθητές οι 12.383, δηλαδή το 0,68% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού, ακολουθεί κάποια μονάδα ειδικής αγωγής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. 1.600 μαθητές πάνω από 15 χρονών παρακολουθούν επαγγελματικά εργαστήρια, ενώ 1.700 άτομα, 3-20 χρόνων, βρίσκονται σε ιδρύματα του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας. Δεν υπάρχουν όμως επίσημες εθνικές στατιστικές που να αφορούν το σύνολο των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Τα στατιστικά στοιχεία προέρχονται από τα επιμέρους Γραφεία Ειδικής Αγωγής, για αυτό και παρουσιάζουν προβλήματα και ελλείψεις.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία τα περισσότερα παιδιά με ειδικές ανάγκες σχολικής ηλικίας φοιτούν σε μονάδες ειδικής αγωγής ενσωματωτικού τύπου. Η σχολική λοιπόν ενσωμάτωση, από διοικητική άποψη, στην Ελλάδα φαίνεται ότι βρίσκεται σε καλό δρόμο. Όπως όμως και σε άλλες χώρες έτσι και στην Ελλάδα υπάρχουν προβλήματα και εμπόδια που δυσκολεύουν την υλοποίηση της ενσωμάτωσης ως προς τους εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς της στόχους. Ένα από τα προβλήματα αφορά στη διαδικασία ένταξης ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες σε κάποια από τις μονάδες ειδικής αγωγής. Σύμφωνα με τους νόμους 1143/81 και 1566/85 η ένταξη των παιδιών γίνεται ύστερα από διεπιστημονική αξιολόγηση των παιδιών. Επειδή όμως υπάρχουν ελλείψεις ειδικών στη χώρα μας πολλές φορές, κυρίως στην επαρχία, η αξιολόγηση των παιδιών γίνεται είτε από το σύμβουλο ειδικής αγωγής μόνο είτε από το δάσκαλο είτε από κάποιο γιατρό (παιδοψυχίατρο).

Είναι ευνόητο λοιπόν να γίνονται λάθη και να εντάσσονται στις ειδικές μονάδες και παιδιά χωρίς ειδικές ανάγκες ή να διαφεύγουν παιδιά και να μένουν χωρίς βοήθεια. Πρόσφατα έχει

προταθεί να λειτουργούν σε κάθε νομαρχία της χώρας διαγνωστικά κέντρα, τα οποία μπορεί να επιλύσουν τέτοιου είδους προβλήματα.

Επιπλέον οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στις ειδικές μονάδες πολλές φορές δεν είναι εξειδικευμένοι και τα αναλυτικά προγράμματα δεν επικεντρώνονται στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών. Τα παιδιά ακολουθούν το ίδιο αναλυτικό πρόγραμμα με τα άλλα παιδιά, σε χαμηλότερο όμως επίπεδο. Αυτό ενδεχομένως θα ήταν θετικό για την ενσωμάτωση αν υπήρχαν και εναλλακτικά προγράμματα και μέθοδοι διδασκαλίας.

Κεφάλαιο 4^ο – Τουρισμός και ΑμεΑ

4.1 Τουρισμός και ΑμεΑ σε παγκόσμια κλίμακα

Είναι γεγονός η βελτίωση των συνθηκών σε παγκόσμια κλίμακα. Σε αυτό έχει συμβάλει η εξέλιξη της τεχνολογίας αλλά και η ευαισθητοποίηση των ανθρώπων για την συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων. Ακολουθεί ανάλυση σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και σε Ελληνικό.

4.1.1 Βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης μετά το 2000

Το 2003, το οποίο ήταν και το ευρωπαϊκό έτος για άτομα με αναπηρία, ψηφίστηκε στο Συμβούλιο Υπουργών Πολιτισμού της Ε.Ε. ψήφισμα με θέμα «Προσβασιμότητα των ΑμεΑ στις Πολιτιστικές Υποδομές». Με το ψήφισμα αυτό δόθηκε νέα ώθηση στην καταπολέμηση των διακρίσεων προς τα ΑμεΑ και βελτιώθηκαν σημαντικά οι συνθήκες για τα άτομα με αναπηρίες σε πολλά σημεία, μεταξύ των οποίων και η προσβασιμότητα στα ταξίδια και στον τουρισμό. Με αφορμή τους Ολυμπιακούς και Παραολυμπιακούς Αγώνες του 2004 υλοποιήθηκαν στην Αθήνα και στις άλλες ολυμπιακές πόλεις της Ελλάδας σημαντικές παρεμβάσεις και έργα για την εξασφάλιση της προσβασιμότητας των εγκαταστάσεων, των υποδομών και των υπηρεσιών για όλους τους επισκέπτες και θεατές. Η εξασφάλιση των αναγκαίων συνθηκών για την επιτυχή διοργάνωση των Παραολυμπιακών Αγώνων του 2004 δημιουργεί μια σημαντική κληρονομιά στη χώρα όσον αφορά τα άτομα με αναπηρίες. Για να προγραμματίσουμε οποιοδήποτε ταξίδι, το πρώτο πράγμα που χρειαζόμαστε είναι η σωστή πληροφόρηση, προκειμένου να κάνουμε τις προσωπικές μας επιλογές σχετικά με τη διαμονή μας και γενικότερα με τα μέρη που θα θέλαμε να επισκεφτούμε. Ειδικότερα τα ΑμεΑ χρειάζονται συγκεκριμένη πληροφόρηση με αναλυτικά στοιχεία που θα προσδιορίζουν την προσβασιμότητα των χώρων ανάλογα με το είδος της αναπηρίας. Σε αυτούς, μάλιστα, πρέπει να προστεθούν και οι ηλικιωμένοι καθώς και οι οικογένειες με μικρά παιδιά. Οι ομάδες αυτές απαιτούν μία ολοκληρωμένη και αξιόπιστη πληροφόρηση ώστε να οργανώσουν σωστά τις διακοπές τους. Το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης συμμετέχει ως εταίρος σε ένα πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο ξεκίνησε το 2001 και αφορά στην προώθηση της προσβασιμότητας για όλους, στους κάθε είδους τουριστικούς προορισμούς της Ευρώπης, με την επωνυμία OSSATE (One Stop Shop for Accessible Tourism in Europe). Το Πρόγραμμα στοχεύει στη δημιουργία ενός συστήματος πληροφόρησης (πρότυπη ηλεκτρονική πολύ-εφαρμογή) μέσω του διαδικτύου και των κινητών τηλεφώνων που θα παρέχει πληροφορίες σχετικά με προσβάσιμες υποδομές και υπηρεσίες τουριστικού ενδιαφέροντος. Στις φόρμες του

περιέχονται στοιχεία για την προσβασιμότητα στο φυσικό και στο δομημένο περιβάλλον. Επίσης οι φόρμες περιέχουν αναλυτικά μετρικά στοιχεία, ως προς τις διαστάσεις και τα επιμέρους στοιχεία των δωματίων και όλων των εγκαταστάσεων των ξενοδοχείων, αλλά και την πρόσβαση σε αυτό με τα Μ.Μ.Μ. Επίσης, το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης έχει συστήσει ειδική επιτροπή μελέτης για τα ζητήματα των ΑμεΑ., ενώ συγχρόνως έχει προχωρήσει σε συγκεκριμένες παρεμβάσεις, με έργα βελτιωτικών υποδομών ή οικονομικής στήριξης για τη διευκόλυνση όλων των συνανθρώπων μας, που διεκδικούν και δικαιούνται απρόσκοπτη μετακίνηση, απρόσκοπτη μετάβαση σε δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους. Ο Ε.Ο.Τ. έχει ενσωματώσει στις προδιαγραφές των έργων του όλες τις συναφείς πρόνοιες, ενώ και τα ξενοδοχειακά καταλύματα υποχρεώνονται από το νόμο να εξασφαλίζουν τις προϋποθέσεις προσβασιμότητας και διαμονής σε όλους τους χώρους τους. Στο πλαίσιο του προγράμματος Τουρισμός για Όλους προβλέπεται κάθε χρόνο δελτίο στο πρόγραμμα οκταήμερων διακοπών σε όλα τα άτομα με αναπηρία πάνω από 67% και τα προστατευόμενα μέλη τους, ανεξαρτήτως εισοδήματος, ενώ αντίστοιχη μέριμνα υπάρχει και για την τρίτη ηλικία. Ταυτόχρονα δίνονται συγκεκριμένα κίνητρα στους επιχειρηματίες του τουρισμού για να επενδύσουν στην προσβασιμότητα. Παράλληλα εξετάζεται σε όσα ξενοδοχεία πληρούν όλες τις σύγχρονες προϋποθέσεις για την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία να χορηγείται ένα ειδικό σήμα, που θα βεβαιώνει την σχετική υποδομή που διαθέτουν. Οι επιχειρηματίες του τουρισμού πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι η προσβασιμότητα εκτός από κοινωνική επιταγή, έχει και ισχυρή οικονομική βαρύτητα. Δεκάδες εκατομμύρια άνθρωποι με κινητικά προβλήματα και ηλικιωμένοι επιθυμούν να ταξιδέψουν, να ψυχαγωγηθούν, να γνωρίσουν νέους τόπους.

Η κατηγορία αυτή του πληθυσμού αποτελεί μια καταγεγραμμένη τάση στο τουριστικό γίγνεσθαι. Συνεπώς, καθίσταται προφανές ότι ο ελληνικός τουρισμός θα κερδίσει αν γίνει προσβάσιμος από όλες τις κατηγορίες πολιτών. Ακόμη, το ΥΠΕΧΩΔΕ έχει γνωστοποιήσει τις διατάξεις που ισχύουν για τους χώρους που απευθύνονται στο κοινό, ειδικότερα μάλιστα με το Ν.2831/2000 τροποποιήθηκε ο Γ.Ο.Κ. (Ν.1577/85). Στην τροποποίηση του άρθρου 29 του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού προβλέπεται η προσπέλαση από ΑμεΑ σε κτίρια που στεγάζονται υπηρεσίες του Δημοσίου και κοινωφελών οργανισμών, των Ο.Τ.Α., ή που έχουν χρήσεις συνάθροισης κοινού, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, γραφείων και εμπορίου.

Πιο συγκεκριμένα για τις διατάξεις που αφορούν άμεσα ή έμμεσα και στον τουρισμό:

- Προβλέπεται σε ποσοστό 5% προσβασιμότητα σε χώρους υγιεινής και χώρους συνάθροισης κοινού.
- Προβλέπεται η εξασφάλιση χώρων στάθμευσης αναπηρικών αυτοκινήτων και η εξασφάλιση προσπέλασης σε πεζοδρόμια.
- Θεσμοθετείται η εγκατάσταση οπτικοακουστικών και απτικών μέσων για την εξυπηρέτηση τυφλών και κωφών ατόμων.
- Εγκαταστάθηκε αριθμός καρτοτηλεφώνων χαμηλού τύπου, σε όλα τα σημεία αυξημένης κίνησης, για την εξυπηρέτηση ατόμων με κινητικά προβλήματα.
- Πλήρη προσβασιμότητα σε ΑμεΑ παρέχουν οι αναπλάσεις και παρεμβάσεις σε έργα όπως η πεζοδρόμηση του ιστορικού και εμπορικού τριγώνου, η ενοποίηση των Αρχαιολογικών χώρων, η πεζοδρόμηση της Πλατείας Ψυρρή, το Οικολογικό Πάρκο στον Πύργο Βασιλίσσης, η ανακαίνιση της Βίλας Καζούλη κ.ά.
- Όλοι οι σταθμοί του ΜΕΤΡΟ της Αθήνας, το ΤΡΑΜ και ο Προαστιακός Σιδηρόδρομος της Αθήνας είναι πλήρως προσβάσιμα σε ΑμεΑ. Επίσης κυκλοφορούν στο Λεκανοπέδιο Αττικής 503 λεωφορεία, τύπου Α12, με χαμηλό δάπεδο και ράμπα ανόδου αμαξιδίου. Επιπροσθέτως ο ΗΛΠΑΠ προμηθεύτηκε 192 τρόλεϊ με σύστημα επιγονάτισης. Επίσης όλοι οι σταθμοί του Η.Σ.Α.Π. είναι προσβάσιμοι και πάνω από 30 βαγόνια των αμαξοστοιχιών.
- Το αεροδρόμιο των Σπάτων καθώς και άλλα 32 αεροδρόμια είναι πλήρως προσβάσιμα σε ΑμεΑ.
- Χορηγήθηκαν 7 άδειες ειδικών ταξί στην περιοχή Αθηνών-Πειραιώς και 3 άδειες για την περιοχή της Θεσσαλονίκης.
- Η Ο.Α. παρέχει εξυπηρετήσεις σε ΑμεΑ, με καθίσματα με αρθρωτά προσάγκωνα και ειδικά διαμορφωμένα W.C., ειδικά στενά αμαξίδια για τη μετακίνηση στο εσωτερικό του αεροσκάφους και ειδικούς ανυψωτικούς μηχανισμούς για την επιβίβαση και την αποβίβαση των ΑμεΑ στο αεροσκάφος.

Όπως προκύπτει από τα όσα προαναφέρθηκαν, στις μέρες μας, τα κριτήρια για το σχεδιασμό που θα σέβεται τις ιδιαιτερότητες των ατόμων έχουν καθοριστεί. Ωστόσο, η υιοθέτηση και αναμόρφωση των κριτηρίων αυτών για την καλύτερη εξυπηρέτηση των χρηστών, αποτελούν τη νέα πρόκληση για τη σύγχρονη, διαρκώς εξελισσόμενη κοινωνία. Σήμερα, οι δυσκολίες στο σχεδιασμό και την κατασκευή για τα εμποδιζόμενα άτομα οφείλουν να ξεπεραστούν. Η αλλαγή

του αφιλόξενου, εχθρικού, επικίνδυνου χώρου, δεν απαιτεί τεράστια οικονομική προσπάθεια και αποτελεί ζήτημα συνείδησης, τιμής και δημοκρατικής λειτουργίας του κράτους. Άλλωστε, ας μην ξεχνάμε ότι ένα φιλικό δομημένο περιβάλλον προς Άτομα με Αναπηρίες, είναι και πιο φιλικό περιβάλλον για του σύνολο του πληθυσμού της κοινωνίας και επιτρέπει τη σύσφιξη των δεσμών μεταξύ του κοινωνικού συνόλου και κατά συνέπεια την αρτιότερη και ομαλότερη λειτουργία του κράτους.

4.1.2 Η Γερμανία (ξανά) ως παράδειγμα – Διακοπές για όλους

Ταξίδια για επαγγελματικούς ή προσωπικούς λόγους: Οι άνθρωποι με αναπηρία ή περιορισμένη κινητικότητα απολαμβάνουν στη Γερμανία ένα πλήθος δυνατοτήτων για άνετες και ξεκούραστες διακοπές ή επιτυχημένα επαγγελματικά ταξίδια. Όχι μόνο τα άτομα με αναπηρία αλλά και όλοι οι ταξιδιώτες με ειδικές ανάγκες, όπως ηλικιωμένα άτομα, οικογένειες με μικρά παιδιά ή άνθρωποι με αθλητικό τραυματισμό, έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν τη Γερμανία χωρίς κανένα περιορισμό. Αυτό ξεκινά ήδη από την άφιξη στη χώρα: Ο γερμανικός αερομεταφορέας Lufthansa βρίσκεται στο πλευρό των ανθρώπων με περιορισμένη κινητικότητα όχι μόνο με υπηρεσίες στο αεροδρόμιο και στον τόπο προορισμού. Υποστηρίζει τους πελάτες της, για παράδειγμα με πληροφορίες γύρω από το θέμα φαρμακευτικής περίθαλψης και υγείας, πολύ πριν από την αναχώρηση. Για όσους ταξιδεύουν συχνά, η κάρτα ιατρικής περίθαλψης FREMEC (Frequent Traveller's Medical Card) παρέχει ιδιαίτερη άνεση. Αλλά και η αεροπορική εταιρεία Air Berlin προσφέρει εξαιρετικές υπηρεσίες σε άτομα με περιορισμένη κινητικότητα. Το ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό της περιμένει τους αφιχθέντες ταξιδιώτες στο αεροδρόμιο, για να τους εξυπηρετήσει με συμβουλές και έμπρακτη υποστήριξη. Όσοι ταξιδεύουν με τρένο, έχουν ανά πάσα στιγμή στη διάθεσή τους την τηλεφωνική γραμμή εξυπηρέτησης των Γερμανικών Σιδηροδρόμων (Deutsche Bahn) για σημαντικές πληροφορίες και συμβουλές. Επιπλέον, το δημόσιο τοπικό δίκτυο συγκοινωνιών πολλών πόλεων προσφέρει δυνατότητες επιβίβασης σε λεωφορεία και τρένα, καθώς και υπηρεσίες συνοδείας κατόπιν συνεννόησης. Όσοι ταξιδεύουν με αυτοκίνητο απολαμβάνουν, για παράδειγμα, διευκολύνσεις στάθμευσης για οδηγούς με αναπηρία και/ή οδηγούς ατόμων με αναπηρία. Έτσι, η διαδρομή προς το ξενοδοχείο, τα αξιοθέατα ή την αίθουσα συναυλιών, καλύπτεται γρήγορα. Μόλις φτάσουν στη χώρα, τα άτομα με περιορισμένη κινητικότητα έχουν στη διάθεσή τους ένα πλήθος επιλογών για ειδικά σχεδιασμένα καταλύματα με άνετη πρόσβαση, τα οποία μπορούν να βρουν άμεσα στους καταλόγους της DEHOGA (Γερμανική Ένωση Ξενοδοχείων και Εστιατορίων) και της Ένωσης Γερμανικών Ξενοδοχείων. Όποιος ταξιδεύει, θέλει να γνωρίσει

και τον προορισμό του: Για αυτό το λόγο, πολλές πόλεις και περιοχές παρέχουν ειδικές προσφορές για επισκέπτες με αναπηρία. Για κάθε γούστο υπάρχουν οι κατάλληλες επιλογές. Όποιος επιθυμεί να επισκεφτεί με θαλαμηγό ή με ποδήλατο μοναδικά αξιοθέατα και παλιά ανάκτορα, θα βρει, για παράδειγμα στο Βρανδεμβούργο, αυτό που αναζητά. Τα μέλη της Κοινοπραξίας Προσβάσιμων Ταξιδιωτικών Προορισμών στη Γερμανία προσφέρουν διάφορες εκδρομές, από γύρους πόλεων και χαλάρωση στην παραλία μέχρι δραστήριες διακοπές στη φύση, σε όλη τη χώρα.

4.2 Τουρισμός και ΑμεΑ στην Ελλάδα

Τα άτομα με αναπηρία αντιπροσωπεύουν μια μεγάλη και αναπτυσσόμενη αγορά για τις τουριστικές επιχειρήσεις. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τον Προσβάσιμο Τουρισμό» (“European Network for Accessible Tourism”), υπολογίζεται ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο μόνο, πάνω από 50 εκατομμύρια καταναλωτές με αναπηρία, χωρίς να συνυπολογίζονται οι συνοδοί τους, θα μπορούσαν να ταξιδέψουν ετησίως και να χρησιμοποιήσουν τις τουριστικές υποδομές στη χώρα μας, εάν αυτές ήταν προσβάσιμες. Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι ένας από τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως, οι περισσότερες υποδομές της δεν είναι φιλόξενες για τους τουρίστες με αναπηρία. Μάλιστα, παρατηρείται ότι πολλά τουριστικά καταλύματα και μονάδες εστίασης εμφανίζονται ως προσβάσιμα, ενώ δεν είναι στην πραγματικότητα. Η πολιτεία οφείλει να αναπτύξει συγκεκριμένους μηχανισμούς πιστοποίησης της προσβασιμότητας των τουριστικών υποδομών της χώρας αλλά και να ελέγχει με συστηματικό τρόπο τις σχετικές προδιαγραφές. Ο πολίτης με αναπηρία πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επιλέγει τον τουριστικό προορισμό της αρεσκείας του, χωρίς το όνειρο των διακοπών του να γίνεται τελικά εφιάλτης.

Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού από το 1987 έχει προχωρήσει στην θεσμοθέτηση μιας σειράς μέτρων που αφορούν στα ξενοδοχεία όλων των τύπων, τα οποία υποχρεώνονται να διασκευάζουν ειδικά για άτομα με ειδικές ανάγκες το 5% των δωματίων τους -με κατώτερο όριο τα 2 δωμάτια και ανώτερο τα 10- και να εξασφαλίζουν την ελεύθερη οριζόντια και κατακόρυφη διακίνηση των αναπηρικών αμαξιδίων σε όλους τους χώρους. Αντίστοιχα διαμορφώνεται και ο εξοπλισμός των χώρων αυτών (γκισέ πληροφοριών, ρεσεψιόν κλπ.). Η συστηματική και θεσμοθετημένη προσβασιμότητα για άτομα με αναπηρίες ξεκίνησε το 2002 με το Προεδρικό Διάταγμα 43, με το οποίο επιβάλλεται σε όλα τα νεοαναγειρόμενα ξενοδοχειακά καταλύματα, προκειμένου να αδειοδοτηθούν, να καλύπτουν τις βασικές προδιαγραφές της προσβασιμότητας. Παράλληλα, ο Ε.Ο.Τ. έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στις μικρότερες

ξενοδοχειακές μονάδες και κυρίως σε μονάδες χαμηλότερων κατηγοριών, μέσω των προγραμμάτων ανακαίνισης και εκσυγχρονισμού, καθιερώνοντας ποσοτώσεις για τον αριθμό των δωματίων που πρέπει να έχουν ειδικά ανακαινισθεί και διαμορφωθεί για να είναι προσβάσιμα στα άτομα με αναπηρίες. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τρία αντιπροσωπευτικά παραδείγματα ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, που είναι πλήρως προσβάσιμα στα ΑμεΑ. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τρία αντιπροσωπευτικά παραδείγματα ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, που είναι πλήρως προσβάσιμα στα ΑμεΑ.

4.3 Τουρισμός και πρόσβαση ΑμεΑ στην Ελλάδα

Οι συνθήκες και η ανάπτυξη σε αυτήν την κατηγορία δεν είναι μεγάλη στην Ελλάδα. Ευτυχώς υπάρχουν αρκετά ξενοδοχεία τα οποία μπορούν να φιλοξενήσουν ΑμεΑ έχοντας αρκετές ανέσεις κάνοντας έτσι την διαμονή τους ευχάριστη. Ο ιστοτόπος που ακολουθεί αναφέρει όλες τις ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, μνημεία, ναούς, παραλίες οι οποίες έχουν δεχθεί κάποια τροποποίηση ώστε να γίνεται πρόσβαση από τα ΑμεΑ. Η τελευταία ενημέρωση έγινε στις 23 Μαρτίου 2012 :

<http://ameagreek.gr/component/k2/item/680-ksenodoxia?tmpl=component&print=1>

Ο προσβάσιμος τουρισμός ανήκει πλέον στη mainstream αγορά. Ο αριθμός των ατόμων με ειδικές ανάγκες να συνεχίζει να αυξάνεται, το τμήμα του προσβάσιμου τουρισμού διεισδύει ορμητικά στην ταξιδιωτική βιομηχανία και θα συνεχίσει να αυξάνεται. Στην πραγματικότητα, είναι το ταχύτερα αναπτυσσόμενο κομμάτι της ταξιδιωτικής βιομηχανίας σήμερα. Αυτή η κάποτε θεωρούμενη εξειδικευμένη αγορά, ανήκει τώρα στον γενικό τουρισμό. Ως εκ τούτου, είναι πιο σημαντικό από ποτέ για τους επαγγελματίες του τουρισμού να έχουν τις γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες επικοινωνίας, ώστε να έχουν πρόσβαση στη συγκεκριμένη αγορά. Ποσοστό 20% (63 εκατομμύρια) των Αμερικανών έχουν κάποια αναπηρία, και περίπου 10 εκατομμύρια άτομα ηλικίας 15 και άνω χρησιμοποιούν βοηθήματα βάδισης, όπως μπαστούνι ή Π. Η ομάδα αυτή μπορεί να περιλαμβάνει πολλούς “αργούς” περιπατητές, που δεν θεωρούν τους εαυτούς τους άτομα με ειδικές ανάγκες, αλλά που θα μπορούσαν να επωφεληθούν από προϊόντα και υπηρεσίες ειδικών αναγκών. Οι μελέτες δείχνουν ότι 24 εκατομμύρια Αμερικανοί με δυσκολίες προσβασιμότητας θα ταξίδευαν ή θα ταξίδευαν συχνότερα, εάν οι ειδικές τους ανάγκες ικανοποιούνταν. Συμπεράσματα που υποστηρίζουν το γεγονός ότι το τμήμα του προσιτού τουρισμού είναι πλέον κυρίαρχο στην αγορά είναι τα εξής:

- Κάθε έτος, για τα επόμενα 20 χρόνια, 4 εκατομμύρια άνθρωποι θα γίνουν 65 ετών στις ΗΠΑ και μόνο
- Μεταξύ 2006 και 2016 στις ΗΠΑ, ο πληθυσμός ηλικίας 50+ θα έχει αυξηθεί κατά 22 εκατομμύρια. Η πληθυσμιακή ομάδα 18-49 θα έχει αυξηθεί κατά 1 εκατομμύριο
- Πάνω από το 40% αυτών θα συνταξιοδοτηθούν με κάποια μορφή αναπηρίας, αυξάνοντας τη συνολική αξία του προσβάσιμου τουρισμού σε πάνω από 25% της τουριστικής αγοράς μέχρι το 2020
- Το 2009, τα νοικοκυριά με επικεφαλής ενήλικες ηλικίας 65 ετών και άνω είχε 47 φορές περισσότερο πλούτο από τα συνηθισμένα νοικοκυριά με επικεφαλής κάποιον κάτω των 35 ετών
- Έως το 2015, η γενιά αυτή θα έχει το 60% του καθαρού πλούτου των ΗΠΑ και το 40% των δαπανών

Είναι σίγουρο ότι ο προσβάσιμος τουρισμός θα συνεχίσει να αυξάνεται σημαντικά τις επόμενες δεκαετίες και είναι επιτακτική ανάγκη για τους επαγγελματίες του τουρισμού να είναι έτοιμοι να φιλοξενήσουν άτομα του τμήματος αυτού της τουριστικής αγοράς. Έτσι έχοντας τη γνώση του πως να εργάζεται και να ανταποκρίνεται κανείς στις ανάγκες αυτής της κατηγορίας, δεν θα υπάρξουν απλά ωφέλεια στις τουριστικές επιχειρήσεις, αλλά θα βοηθηθούν να δημιουργήσουν έναν πιο προσβάσιμο κόσμο.

Κάθε άτομο με ειδικές ανάγκες, ανεξάρτητα από το βαθμό και το είδος της αναπηρίας του, έχει το δικαίωμα μαζί με όλους τους άλλους πολίτες για ποιοτική διαβίωση. Στην πράξη το δικαίωμα αυτό, που είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το δικαίωμα για αυτόνομη- προστατευμένη διαβίωση, συνεπάγεται ότι κάθε άτομο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αξιοποιεί στο έπακρο τις ικανότητές του και ότι πρέπει να προσδιοριστούν ορισμένα βοηθήματα που μέσω μιας πολιτικής θετικών διακρίσεων, μπορούν να αντισταθμίσουν όλα τα μειονεκτήματα, εξασφαλίζοντας έτσι πραγματική ισότητα ευκαιριών. Επειδή οι ανάγκες κάθε ατόμου είναι διαφορετικές, η επιτυχία για ποιοτική διαβίωση εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τη δυνατότητα που υπάρχει να προσαρμόζουμε την υλικοτεχνική υποδομή και την ανθρώπινη υποστήριξη στις προσωπικές ανάγκες κάθε ατόμου και όχι το αντίθετο, δηλαδή να προσαρμόζουμε το άτομο στις υπάρχουσες δομές. Ο τουρισμός μπορεί να ιδωθεί ως θεραπευτικό μέσο για τη βελτίωση των δεξιοτήτων και τη διεύρυνση των οριζόντων των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Τα παιδιά, καθώς και οι γονείς τους μπορούν να μαθαίνουν από τις εμπειρίες των άλλων, να αλληλοεμπνέονται και αν αλληλοϋποστηρίζονται στις προσπάθειές

τους για την επίτευξη της μεγαλύτερης δυνατής αυτονομίας. Από την άλλη μεριά ο δυναμικός ορισμός της εξίσωσης των ευκαιριών παρουσιάζεται σαν νέα πρόκληση και για την εκπαίδευση, εισάγοντας τη συνενωτική εκπαίδευση σε κάθε αίθουσα διδασκαλίας. Οι προϋποθέσεις γι' αυτό είναι παρόμοιες με τις διατάξεις των προγραμμάτων για άλλες μειονότητες (μετανάστες, απόκληρους) όπου προβλέπεται ότι τα σχολεία πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους την πολυμορφία της κοινωνίας. Στην βάση αυτή ο οργανωμένος τουρισμός ατόμων με διαφορετικές δεξιότητες πολλά έχει να προσφέρει στον τομέα της εκπαίδευσης ως προς την προετοιμασία των ίδιων των ατόμων αλλά και ως προς την ευαισθητοποίηση της ευρύτερης κοινωνίας, είτε λειτουργώντας ως πρότυπο συνενωτικής εκπαίδευσης για το εκπαιδευτικό σύστημα ειδικότερα. Ταυτόχρονα ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει εφαλτήριο ευαισθητοποίησης του γενικού πληθυσμού μέσω της συχνής επαφής, αλλά και εμπλοκής στην αντιμετώπιση των προβλημάτων. Όλοι μας χρειαζόμαστε κάποια μορφή βοήθειας σε διάφορα στάδια της ζωής μας. Οι μύωπες είναι αναγκασμένοι να φορούν γυαλιά, ωστόσο δεν θα περνούσε ποτέ από το μυαλό μας να θεωρήσουμε ως “άτομο με ειδικές ανάγκες” ένα μύωπα. Αντί όμως να θεωρήσουμε ότι είμαστε όλοι άτομα με ειδικές ανάγκες πρέπει να δούμε τους εαυτούς μας ως ελεύθερους πολίτες με διαφορετικές ανάγκες για ποιοτική και αυτόνομη διαβίωση. Σήμερα πιστεύεται ότι το πρόβλημα της αναπηρίας δεν εξαρτάται κυρίως από το ίδιο το άτομο με ειδικές ανάγκες αλλά από τους ψυχολογικούς και υλικούς φραγμούς που στήνει η κοινωνία και από τις συχνά άκαμπτες δομές υποστήριξης που προσφέρει σαν λύση.

Στόχος μας λοιπόν είναι να επιδιώξουμε την ποιότητα ζωής.

Όπως έγραψε ο Ισπανός ποιητής Antonio Machado : “πέρα από το δρόμο, δεν υπάρχει δρόμος, δημιουργείς το δρόμο καθώς προχωράς”. Σήμερα μέσα στο κύμα των θετικών αλλαγών και στη νέα αυτή προσέγγιση, ο οργανωμένος τουρισμός όπως π.χ. οι κατασκηνώσεις με συμμετοχή παιδιών διαφορετικών δεξιοτήτων, παρουσιάζεται σα μια σημαντική παρέμβαση πολλαπλών θετικών αποτελεσμάτων, συμβάλλοντας καταρχήν στην δυνατότητα για “ποιοτική ζωή”. Η ποιότητα ζωής δεν είναι κάτι που απλώς ανήκει ή χαρίζεται σε ένα άτομο: είναι μια διαδικασία και όχι μια κατάσταση, κάτι για τη δημιουργία του οποίου το άτομο συνεργάζεται ενεργά με άλλα άτομα, εφόσον πληρούνται ορισμένες βασικές προϋποθέσεις. Οι συνθήκες και οι δυνατότητες που απαιτούνται για μια καλή ποιότητα ζωής γίνονται κατανοητές μόνο μέσω των προσωπικών σχέσεων και των καθημερινών αλληλεπιδράσεων με τους άλλους.

4.4 Τουρισμός για άτομα με αναπηρία – η νέα αγορά

Είναι σαφές ότι αν δεν αναγνωρίσουμε και μετρήσουμε το πρόβλημα της Ελλάδας στο Θέμα των ΑμεΑ είναι δύσκολο να καταλάβουμε τις ανάγκες και τις απαιτήσεις του συνόλου των ατόμων που θέλουμε είτε να εξυπηρετήσουμε είτε να μελετήσουμε ως νέα αγορά – στόχος. Πάντα στην ιστορία της Ελλάδας οι άνθρωποι με αναπηρίες ήταν αφανείς επειδή δυστυχώς στην χώρα μας ΑμεΑ είναι μόνο όσοι είναι καταγεγραμμένοι από τα ιδρύματα και από τα κοινοτικά προγράμματα. Όμως οι καταγεγραμμένοι είναι η μειοψηφία. Η πλειοψηφία των Ελλήνων και των Ελληνίδων με αναπηρίες ήταν πάντα άγνωστη κατηγορία που ποτέ κανένας δεν ασχολήθηκε. Ένα παράδειγμα άγνοιας είναι οι επιστήμονες με αναπηρίες. Ποτέ τα ΑΕΙ ή τα ΤΕΙ δεν μέτρησαν τους φοιτητές και σημερινούς επιστήμονες με αναπηρίες. Έπρεπε να υπάρξει νόμος που να προβλέπει την εισαγωγή άνευ εξετάσεων στα ΑΕΙ για να μπου στον κόπο οι διοικήσεις των πανεπιστημίων για να ασχοληθούν με τους φοιτητές με αναπηρίες. Έτσι λοιπόν η μειονότητα των επιστημόνων με αναπηρίες αλλά και η μειονότητα των επιχειρηματιών με αναπηρίες είναι άγνωστες, αλλά υπαρκτές.

Μία νέα ομάδα ενεργών και δραστήριων αναπήρων εμφανίστηκε και δρα. Είναι οι νέοι και οι εκπαιδευμένοι άνθρωποι με αναπηρίες. Είναι όλες αυτές οι χιλιάδες ελλήνων με αναπηρίες που έχουν εκπαιδευτεί από το 1981 μέχρι σήμερα. Επιπλέον, το μορφωτικό επίπεδο των ελλήνων με αναπηρίες έχει αναβαθμιστεί. Σήμερα υπάρχουν χιλιάδες έλληνες και ελληνίδες με αναπηρίες που έχουν πανεπιστημιακή μόρφωση.

Η σύνθεση του πληθυσμού που ζει κάτω από συνθήκες αναπηρίας τείνει να αλλάξει:

- είναι ελάχιστοι αυτοί που σταματούν τις σπουδές τους στο λύκειο
- εδώ και 2 χρόνια χιλιάδες φοιτητών με αναπηρίες σπουδάζουν στα ΑΕΙ ή στα ΤΕΙ
- πολλοί ζουν ανεξάρτητοι σε ιδιόκτητες ή ενοικιαζόμενες κατοικίες χωρίς την επιτήρηση της οικογένειας
- όλοι είναι κάτοχοι ΙΧ αυτοκινήτων
- αρκετοί έως πολλοί έχουν οικογένεια ή/και παιδιά
- οι περισσότεροι είναι ενεργοί επαγγελματικά ή/και επιχειρηματικά
- η πλειοψηφία έχει επιπλέον εισοδήματα από τα επιδόματα

Αυτό που ονομάζεται ΑμεΑ τείνει να εξαφανιστεί. Το σημερινό ΑμεΑ είναι αυτοαπασχολούμενος ή δημόσιος υπάλληλος, φοιτητής ή απόφοιτος ΑΕΙ, είναι ιδιοκτήτης

αυτοκινήτου, έχει ηλεκτρονικό υπολογιστή στο σπίτι του, συντηρεί κατοικία, πηγαίνει διακοπές κλπ.

4.4.1 Προσελκύστε καταναλωτές με αναπηρίες

Ναι αυτή η ομάδα έχει πολλά να δώσει. Είναι ένα σύνολο ανθρώπων που μπορούν να λειτουργήσουν την ατμομηχανή της οικονομίας. Πρέπει όμως πρώτα να τους γνωρίσουμε και πριν πάμε στους αλλοδαπούς τουρίστες πρέπει να γνωρίσουμε τους συνανθρώπους μας και ομοεθνείς μας Έλληνες.

Οι έλληνες και οι ελληνίδες με αναπηρίες αλλάζουν. Αλλάζουν ενδιαφέροντα, ανάγκες, επιθυμίες και τρόπο ζωής. Μαζί με αυτές τις αλλαγές αλλάζει και η καταναλωτική τους συμπεριφορά. Η καταναλωτική διάθεση των ελλήνων και των ελληνίδων με αναπηρίες έχει αλλάξει. Όμως πολλοί επιχειρηματίες προϊόντων αποκατάστασης αλλά και πολλοί επαγγελματίες φυσικοθεραπευτές, εργοθεραπευτές, ιατροί, λογοθεραπευτές κ.α. αρνούνται πεισματικά να αποδεχθούν την ύπαρξη των νέων αναγκών πόσο μάλλον να προχωρήσουν στην αλλαγή του τρόπου που πωλούν τις υπηρεσίες τους. Η αλήθεια είναι πως οι άνθρωποι με αναπηρίες έχουν αλλάξει αλλά δεν έχουν αλλάξει αυτοί που τους θέλουν για πελάτες. Ούτε τα προϊόντα και οι υπηρεσίες έχουν αλλάξει. Βεβαίως, αυτό που δεν έχει αλλάξει είναι ο τρόπος πωλήσεων. Πολλές επιχειρήσεις πωλούν με τον ίδιο τρόπο που πωλούσαν πριν από 40 ή περισσότερα χρόνια. Αποτέλεσμα αυτής της επιχειρηματικής αγκύλωσης είναι η οικονομική κρίση. Οι επιχειρήσεις διαμαρτύρονται πως δεν βρίσκουν πελάτες. Η αλήθεια είναι πως οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν τις νέες ανάγκες των πελατών επειδή αρνούνται να παραδεχθούν την ύπαρξή τους ή, σε λιγότερες περιπτώσεις, αρνούνται να παραδεχθούν πως οι ανάπηροι έχουν γνώμη.

4.5 Κοινωνικός τουρισμός

Το “ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΩΡΑ” δημιουργεί κατάλογο με τα προσπελάσιμα ξενοδοχεία και τις προσπελάσιμες εγκαταστάσεις που υπάρχουν στην Ελλάδα και δέχονται πελάτες που είναι κάτοχοι δελτίων κοινωνικού τουρισμού. Ήδη ο ΕΟΤ έχει εκδώσει δύο καταλόγους ένα με τα προσπελάσιμα ξενοδοχεία και ένα με τα ξενοδοχεία που δέχονται δελτία κοινωνικού τουρισμού. Από τη σύγκριση των δύο καταλόγων βρέθηκε πως 65 προσπελάσιμα ξενοδοχεία δέχονται δελτία κοινωνικού τουρισμού.

4.6 Δίκτυο Ειδικών

Το ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΩΡΑ ήδη έχει φτάσει στους 8.000 αναγνώστες. Το ηλεκτρονικό ενημερωτικό δελτίο που εκδίδεται 1 φορά την εβδομάδα έχει 900 αναγνώστες. Καθημερινά το <http://www.disabled.gr/> δέχεται 670 επισκέπτες. Στη λίστα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου DISABLED που βρίσκεται στο <http://www.disabled.gr/maillinglist.html> συμμετέχουν 220 συνδρομητές από όλη την Ελλάδα που επικοινωνούν μεταξύ τους καθημερινά με μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Το έντυπο περιοδικό ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΩΡΑ σε συνδυασμό με τις υπηρεσίες του <http://www.disabled.gr/> είναι ο μόνος τρόπος γνωστοποίησης απόψεων, υπηρεσιών και προϊόντων σε αντικειμενικά μεγάλους αριθμούς ενδεχομένων χρηστών και/ή καταναλωτών.

4.7 Το ίντερνετ στην υπηρεσία του τουρισμού

Ιδιαίτερα αισιόδοξα είναι τα πρώτα μηνύματα για τις ηλεκτρονικές κρατήσεις μέσω ίντερνετ στον τουριστικό κλάδο, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποίησε η Info Publication, με στόχο την ενημέρωση της εγχώριας τουριστικής αγοράς. Συγκεκριμένα, το 85% των χρηστών ίντερνετ στην Ελλάδα ενδιαφέρεται να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες που του παρέχονται για ηλεκτρονική κράτηση θέσεων (σε ξενοδοχεία, πλοία και αεροπλάνα), καθώς και για ευρύτερες χρήσεις στον τομέα του τουρισμού και της ψυχαγωγίας, ενώ το υπόλοιπο 15% δεν προτίθεται να χρησιμοποιήσει τις παραπάνω υπηρεσίες. Από την ανάλυση των απαντήσεων προκύπτει ότι η άποψη των ερωτηθέντων για κρατήσεις στον τουριστικό κλάδο μέσω ίντερνετ είναι θετική. Αρκετά άτομα το έχουν ήδη υιοθετήσει, ενώ άλλοι θεωρούν πως είναι αρκετά νωρίς, επειδή δεν γνωρίζουν τις δυνατότητες που παρέχονται. Στο σύνολό τους οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι πρόκειται για μια ανερχόμενη υπηρεσία στην ελληνική αγορά. Από την έρευνα της Info Publications προκύπτουν τα θετικά αλλά και τα αρνητικά σημεία από τη μέχρι σήμερα εφαρμογή του συστήματος κρατήσεων μέσω ίντερνετ : Στα θετικά συγκαταλέγονται, μεταξύ άλλων, η εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες που χρειάζεται ο πελάτης, η εξοικονόμηση χρόνου, η ταχεία εξυπηρέτηση, η συνέπεια, η ευκολία στη διαδικασία κράτησης, η δυνατότητα πολλών επιλογών κ.ά. Η αρνητική όψη του νομίσιματος, σύμφωνα με την έρευνα, περιλαμβάνει την εξάλειψη των προσωπικών σχέσεων πελάτη-πωλητή, την παρερμηνεία των πληροφοριών, τα έξοδα της τηλεφωνικής επικοινωνίας αλλά και την έλλειψη ασφάλειας στον τρόπο πληρωμής με πιστωτική κάρτα. *Για την πραγματοποίηση της έρευνας έγιναν 100 προσωπικές συνεντεύξεις με συγκεκριμένα ερωτηματολόγια, ενώ αξιοποιήθηκαν και αναλύθηκαν στοιχεία,

τα οποία προέκυψαν από εκδηλώσεις του Συνδέσμου Τουριστικών Ταξιδιωτικών Πρακτόρων στην Ελλάδα, αλλά και από το συνέδριο της American Society of Travel Agents (ASTA)''.

4.8 Παραδείγματα επιχειρήσεων τουρισμού και ΑμεΑ

4.8.1 Ξενοδοχείο για ΑΜΕΑ στα Χανιά (Eria Resort)

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ξενοδοχείο της χώρας αποκλειστικά για άτομα με ειδικές ανάγκες λειτουργεί στα Χανιά της Κρήτης. Πρόκειται για το Eria Resort που βρίσκεται στο χωριό Μάλεμε, του νομού Χανίων και ανήκει στον επιχειρηματία Γρηγόρη Αρχοντάκη. Το ξενοδοχείο διαθέτει 11 δίκλινα δωμάτια και 2 σουίτες. Όλοι οι χώροι του είναι ειδικά σχεδιασμένοι και προσαρμοσμένοι στις ανάγκες των ατόμων με κινητικά προβλήματα. Συγκεκριμένα, όλα τα δωμάτια είναι δομημένα σε ισόγειο και πρώτο όροφο, προσβάσιμα με ανελκυστήρα και εσωτερικά περικλείουν την πισίνα και τους κοινόχρηστους χώρους ενώ τα μπαλκόνια τους έχουν θέα στη θάλασσα και τους ελαιώνες. Στις εγκαταστάσεις του θερέτρου συμπεριλαμβάνονται καθιστικό, εστιατόριο, κεντρικό μπαρ και ανελκυστήρας, γυμναστήριο με ξεχωριστή αίθουσα φυσιοθεραπείας όπως και τζακούζι. Για αθλητικές δραστηριότητες υπάρχουν γήπεδα για μπότσια, μπάσκετ και βόλεϊ, τραπέζι πινγκ-πονγκ και μια κατάλληλα διαμορφωμένη περιοχή για άλλα αθλήματα.

Ηλεκτροκίνητα ή χειροκίνητα αμαξίδια, ανυψωτήρες, ορθοστάτες, συμπιεστές οξυγόνου, σκούτερ, ρολέιτορ και άλλα εξειδικευμένα είδη διατίθενται για ενοικίαση, ενώ στη διάθεση των πελατών υπάρχουν ιατροί κάθε ειδικότητας και φυσιοθεραπευτής. Το ύψος της επένδυσης του ξενοδοχείου ανέρχεται σε 1,5 εκ. ευρώ, και δεν έχει λάβει κανενός είδους επιδότηση, αφού δεν υπάρχουν προδιαγραφές σε κάποιο ελληνικό νόμο για τον τουρισμό υγείας. Το Eria Resort λειτούργησε πρώτη χρονιά τον Ιούλιο του 2004. «Σημαντικό είναι το γεγονός ότι ο κόσμος που επισκέπτεται το ξενοδοχείο είναι υψηλού εισοδήματος και συνήθως κατευθυνόταν σε χώρες εκτός Ελλάδας, όπως η Ισπανία, η Τυνησία κ.ά. όπου υπήρχαν ανάλογα καταλύματα. Έτσι δημιουργείται μια νέα αγορά τουριστική με μεγάλο κατά την άποψη μου επιχειρηματικό ενδιαφέρον. Με βάση τα σημερινά οικονομικά δεδομένα με τις πληρότητες που έχει το ξενοδοχείο, καλύπτει όλα τα λειτουργικά του έξοδα, την απόσβεση του (δεκαετία), τα τοκοχρεολύσια του και αφήνει ένα καλό καθαρό κέρδος. Στα επιχειρηματικά σχέδια είναι και η δημιουργία του Eria Travel, η υλοποίηση του οποίου έχει ήδη ξεκινήσει, ενός γραφείου εισερχόμενου τουρισμού για τουρίστες με κινητικά προβλήματα. Το γραφείο θα δημιουργήσει ένα δίκτυο με ανάλογα ξενοδοχεία, προσφέροντας τεχνικές συμβουλές στους ξενοδόχους για τις απαιτούμενες μετατροπές και ότι άλλο χρειάζεται.

- Είσοδος ξενοδοχείου

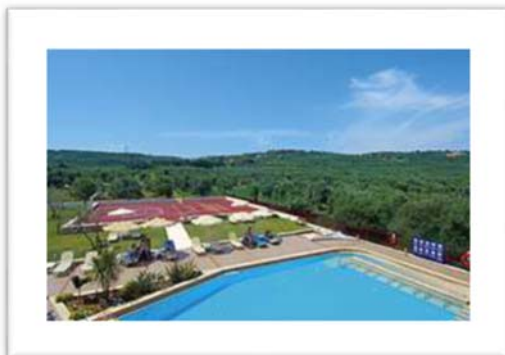

Εικόνα 4.1 Είσοδος Ξενοδοχείου

Τα δωμάτια του πρώτου ορόφου είναι πλήρως προσβάσιμα με ανελκυστήρα. Όλα τα δωμάτια και οι σουίτες είναι άνετα και εξοπλισμένα με δύο κρεβάτια εκ των οποίων το ένα είναι ηλεκτρικά ρυθμιζόμενο για την άνεση των ΑμεΑ. Επιπλέον όλα τα δωμάτια έχουν κλήση άμεσης ανάγκης, αναρτήρα, αυτόνομο κλιματισμό, σήμανση κινδύνου, δορυφορική τηλεόραση, τηλέφωνο, ίντερνετ, ραδιόφωνο, χρηματοκιβώτιο, ψυγείο και στεγνωτήριο μαλλιών. Τα μπαλκόνια είναι πλήρως προσβάσιμα με θέα στο γύρω φυσικό τοπίο. Όλα τα μπάνια είναι ευρύχωρα και ειδικά διαμορφωμένα με κάθετες και οριζόντιες χειρολαβές και ανυψωτήρα. Όλα έχουν ντουζιέρα και ειδικό κάθισμα για το ντους. Όλες οι εγκαταστάσεις του θέρετρου είναι πλήρως προσβάσιμες σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Συμπεριλαμβάνονται η υποδοχή, καθιστικό, εστιατόριο και μίνι μπαρ και ανελκυστήρας. Υπάρχει γυμναστήριο με ξεχωριστή αίθουσα φυσιοθεραπείας όπως και τζακούζι. Το γυμναστήριο είναι οργανωμένο με ειδικευμένο προσωπικό και περισσότερες από 15 δραστηριότητες, αρκετές εκ των οποίων απευθύνονται σε χρήστες αναπηρικού καθίσματος. Επίσης, μπορεί να γίνει χρήση της μεγάλης πισίνας με υδρομασάζ με επικλινή ράμπα για εύκολη είσοδο και έξοδο. Για τις εύκολες και ασφαλείς μεταφορές των ΑμεΑ. από και προς το αεροδρόμιο και το λιμάνι το ξενοδοχείο διαθέτει ένα ειδικά διαμορφωμένο μίνι λεωφορείο, χωρητικότητας 15 ατόμων, με μπάρα πρόσβασης που μπορεί να καλύψει με άνεση και ασφάλεια την μεταφορά τους. Επίσης, υπάρχει ένα μελετημένο πρόγραμμα εκδρομών για όλα τα σημαντικά αξιοθέατα της γύρω περιοχής.

- Πισίνα και γήπεδο

Εικόνα 4.2 Πισίνα και γήπεδο

Επίσης το ξενοδοχείο παρέχει τη δυνατότητα ενοικίασης ηλεκτροκίνητων ή χειροκίνητων αμαξιδίων, ανυψωτήρων, ορθοστατών, συμπιεστών οξυγόνου, σκούτερ, ρολέιτορ και άλλων εξειδικευμένων ειδών, τα οποία παρέχονται μετά από αίτηση. Επίσης υπάρχουν γιατροί όλων των ειδικοτήτων στη διάθεση των φιλοξενουμένων καθ' όλη τη διάρκεια του 24ώρου. Διευκολύνσεις τέτοιου τύπου είναι απαραίτητες για ΑμεΑ, τα οποία δεν μπορούν να κουβαλήσουν μαζί τους όλον τον εξοπλισμό που χρειάζονται όταν ταξιδεύουν, ενώ νιώθουν αυξημένη ανασφάλεια όταν βρίσκονται σε τόπους που δεν γνωρίζουν καλά.

4.8.2 Christianakis Travel & Tours

Ακολουθεί η διαφήμιση τουριστικού γραφείου :

“Η Ελλάδα είναι μια χώρα με θαυμάσιες αντιθέσεις, ένα σταυροδρόμι πολιτισμών και χρωμάτων, ένα συνεχές ταξίδι μέσα στο χρόνο από το παρόν στο παρελθόν. Βρίσκεσαι σε μία χώρα η οποία διαθέτει πλούσιο ιστορικό παρελθόν, μια χώρα στατιστικά μικρή αλλά τεράστια σε διαφορετικότητα. Καλωσήρθατε στην CHRISTIANAKIS Travel & Tours όπου η αναπηρία σας παύει να είναι πρόβλημα. Έχοντας συμπληρώσει περισσότερα από 27 χρόνια συνεχούς επιτυχημένης πορείας στον κλάδο του Τουρισμού, η εταιρεία Christianakis Travel αποτελεί την εγγύηση για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του σύγχρονου ταξιδιώτη στην Ελλάδα, προσφέροντας αποκλειστικές υπηρεσίες και οργάνωση ταξιδιών τόσο με δικό μας μεταφορικό εξοπλισμό, όσο και σε συνεργασία με ξενοδοχειακές μονάδες που παρέχουν ανάλογες υπηρεσίες”.

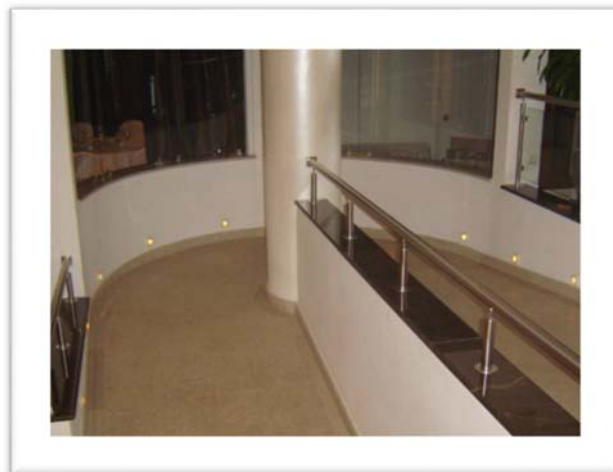

Ιδρύθηκε το 1981 ως Christianakis Tours και στη συνέχεια, ακολουθώντας τις εξελίξεις και τις απαιτήσεις της Τουριστικής Αγοράς, επέκτεινε τις δραστηριότητές της με την ίδρυση της Christianakis Travel το 1999, η οποία συνεχίζοντας την ήδη επιτυχημένη πορεία, ανέπτυξε πρωτοποριακά για τον Ελληνικό Τουρισμό, προσβάσιμες διακοπές για Άτομα με Αναπηρία (ΑμεΑ). Παρέχονται στα άτομα με κινητική Αναπηρία (χρήστες αμαξιδίων) η δυνατότητα να ταξιδέψουν, με ειδικά διαμορφωμένα mini buses, να ψυχαγωγηθούν και να γνωρίσουν τις ομορφιές της Ελλάδας. Η συνδυασμένη επένδυση στον επαγγελματισμό του ανθρώπινου δυναμικού που την αποτελεί και την υποδομή σε σύγχρονο στόλο λεωφορείων και Mini buses, μαζί με την παράλληλη εξειδίκευση στην εξυπηρέτηση Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, καθιέρωσαν την εταιρεία ως μια σημαντική παρουσία στον Ελληνικό Τουρισμό, η οποία προσφέρει καινοτόμες υπηρεσίες ποιότητας καλύπτοντας τις ιδιαίτερες ανάγκες των πελατών της με ανταγωνιστικό κόστος. Με στόχο την εξυπηρέτηση των ιδιαίτερων αναγκών κάθε πελάτη ξεχωριστά, διαθέτουμε μέσω του δικτύου συνεργατών μας μια εκτεταμένη ποικιλία από Ξενοδοχεία Deluxe, 4 ή 3 αστέρων, επαγγελματίες ξενόγλωσσους ξεναγούς, άριστα εκπαιδευμένους οδηγούς - συνοδούς, επιλεγμένες προτάσεις για κρουαζιέρες και εκδρομές σε αξιοθέατα και ιστορικούς χώρους (μέλος της HATTA & ASTA)

4.8.3 Aquamare Hotel (Ρόδος)

- Το ξενοδοχείο συχνά φιλοξενεί αθλητές ΑμεΑ
- Ειδικούς διαδρόμους για άνετη μετακίνηση των ΑμεΑ

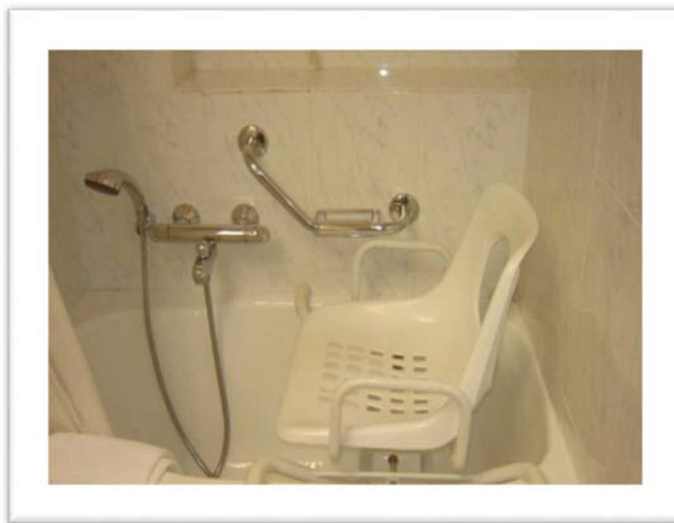
Εικόνα 4.3 Διάδρομοι άνετης μετακίνησης από ΑμεΑ

- Το δάπεδο είναι αντιολισθητικό και επίπεδο στους ενδιάμεσους

Εικόνα 4.4 Κλίση 20% στις ράμπες

- Σκάλες: ύψος 95cm, βάθος-φάρδος 30cm, ρύχτης 20cm
- Οι εξοδοί κινδύνου διαθέτουν ασανσέρ για ΑμεΑ
- Ειδικά διαμορφωμένες τουαλέτες για ΑμεΑ

Εικόνα 4.5 Ειδικοί χώροι στα W.C. για τα ΑμεΑ

- Όλες οι πόρτες διαθέτουν χερούλι σε χαμηλό ύψος

Εικόνα 4.6 Χερούλι πόρτας σε χαμηλό ύψος

4.8.4 Porto Palace Hotel (Θεσσαλονίκη)

- Διαθέτει 10 δωμάτια για ΑμεΑ
- Κατάλληλου ύψους ρεσεψιόν για τα ΑμεΑ

Εικόνα 4.7 Ειδικά διαμορφωμένη ρεσεψιόν για ΑμεΑ

- Άνετοι χώροι και το δάπεδο δεν έχει σκαλοπάτια, είναι αντιολισθητικό
- Οι έξοδοι κινδύνου δεν είναι κατάλληλοι για ΑμεΑ
- Είσοδος κατάλληλη για ΑμεΑ

Εικόνα 4.8 Ειδικές ράμπες για εύκολη είσοδο και έξοδο των ΑμεΑ

- Τουαλέτες με ειδικά χερούλια στήριξης

Εικόνα 4.9 Ειδικά χερούλια στήριξης στα W.C.

4.8.5 Sirens Resort (Λουτράκι)

Το SIRENS RESORT χτίστηκε το 2002 και αποτελείται από 5 πλήρως προσβάσιμα διαμερίσματα, τα οποία είναι διαμορφωμένα σύμφωνα με τις αυστηρότερες προδιαγραφές για να παρέχουν εύκολη πρόσβαση σε χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων και άτομα με ειδικές ανάγκες γενικότερα. Το θέρετρο χτίστηκε με γνώμονα τον εμποδιζόμενο ταξιδιώτη και γι' αυτό καταφέρνει να συνδυάσει άψογα την άνεση και την ευκολία στην πρόσβαση. Τα διαμερίσματα είναι χωρητικότητας από 1 έως 8 ατόμων, ανάλογα με τις απαιτήσεις των ενοίκων. Όλα τα

δωμάτια είναι εξοπλισμένα με διπλά και μονά\ κρεβάτια, εκ των οποίων άλλα είναι απλά και άλλα ηλεκτρικά ρυθμιζόμενα. Όλοι οι εσωτερικοί και εξωτερικοί χώροι των δωματίων είναι πλήρως προσβάσιμοι από ειδικά κατασκευασμένες ράμπες. Τα διαμερίσματα που αναπτύσσονται σε δύο ορόφους έχουν εσωτερικό ανελκυστήρα. Οι τουαλέτες των δωματίων είναι πλήρως προσβάσιμες από τα ΑμεΑ., με ειδικές ντουζιέρες απόλυτα προσβάσιμες, με ανυψωμένα καθίσματα λεκάνης, τα οποία έχουν και τη δυνατότητα να απομακρύνονται, κάθετες και οριζόντιες χειρολαβές και αρκετό ελεύθερο χώρο ώστε η κίνηση να γίνεται άνετα. Η θάλασσα μπροστά από το ξενοδοχείο είναι πλήρως προσβάσιμη από άτομα με κινητικές ή άλλες δυσκολίες καθώς έχει κατασκευαστεί ειδική ράμπα καθόδου και ανόδου, ενώ από το ξενοδοχείο είναι διαθέσιμα ειδικά αναπηρικά αμαξίδια για τη θάλασσα.

- Αμαξίδιο για τη θάλασσα

Εικόνα 4.10 Αμαξίδιο για την Θάλασσα

Επίσης το ξενοδοχείο παρέχει στους ενοίκους του σκούτερ, πολλών τύπων αναπηρικά αμαξίδια, ρολέιτορ, κυλιόμενα τραπεζάκια κ.ά.. όλοι οι κοινόχρηστοι χώροι του συγκροτήματος είναι εύκολα προσβάσιμοι από ΑμεΑ. το ίδιο ισχύει και για τους υπαίθριους χώρους οι οποίοι έχουν ειδικά διαμορφωμένα μονοπάτια τα οποία επιτρέπουν τη μετακίνηση των ενοίκων από τα δωμάτια στη θάλασσα, στο ειδικά διαμορφωμένο χώρο barbeque και στους κήπους του συγκροτήματος. Επίσης το ξενοδοχείο παρέχει ειδικά διαμορφωμένο αυτοκίνητο με το οποίο μεταφέρονται εύκολα και άνετα τα ΑμεΑ.

- Ειδικά διαμορφωμένο αυτοκίνητο για μετακινήσεις

Εικόνα 4.11 Ειδικά Διαμορφωμένο Αυτοκίνητο για τις μετακινήσεις

Δυστυχώς τα δύο αυτά συγκροτήματα τα οποία θα έπρεπε να αποτελέσουν παράδειγμα για το σχεδιασμό των επόμενων ξενοδοχείων είναι και τα μοναδικά παραδείγματα πλήρως προσβάσιμων ξενοδοχείων στην Ελλάδα. Σε αρκετά ξενοδοχεία, των οποίων ο αριθμός δεν ήταν εφικτό να καθοριστεί, επιτρέπεται η πρόσβαση των ΑμεΑ σε μερικούς από τους χώρους των κτιρίων. Όταν όμως όλοι οι κοινόχρηστοι χώροι των ξενοδοχείων και όλες οι δραστηριότητες τους δεν είναι εύκολα προσβάσιμες από ΑμεΑ, τότε παρουσιάζονται προβλήματα στη διακίνηση των ατόμων στους διάφορους χώρους του ξενοδοχείου, η οποία οδηγεί σε απομόνωση των εμποδιζόμενων ενοίκων από τους υπόλοιπους. Ο σχεδιασμός όμως πλήρως προσβάσιμων ξενοδοχείων δεν είναι από μόνος του αρκετός. Τα ορθώς μελετημένα ξενοδοχεία θα λειτουργούν ως μεγάλα κλουβιά για τα ΑμεΑ, από τη στιγμή που δε διασφαλίζεται η προσβασιμότητα σε χώρους και σε δραστηριότητες εκτός ξενοδοχείου.

4.8.6 Haus Rheinsberg Hotel am See (Γερμανία - Βερολίνο)

Ως ένα παράδειγμα πλήρως προσβάσιμου ξενοδοχείου τοποθετημένο σε περιβάλλον φιλικό προς τα άτομα με αναπηρίες, θα αναφερθούμε στο ξενοδοχείο Haus Rheinsberg, στα περίχωρα του Βερολίνου. Το ξενοδοχείο αυτό, το οποίο λειτουργεί από το 1916 και συνεχώς επεκτείνεται λειτουργεί σε πλήρη συνεργασία με την πόλη του Rheinsberg. Το ξενοδοχείο αποτελείται από 107 δωμάτια όλα φιλικά προς τα ΑμεΑ, ενώ όλη η πόλη, οι δημόσιες δραστηριότητες και ο σχεδιασμός του φυσικού περιβάλλοντος, έχουν μελετηθεί με γνώμονα τον επισκέπτη. Το

μέγεθος του ξενοδοχείου είναι τέτοιο που από μόνο του κάνει τους ενοίκους του να νιώθουν πως είναι μέρος της ευρύτερης κοινωνίας και όχι απομονωμένα μέλη της, τοποθετημένα σε ειδικούς χώρους. Τα περισσότερα δωμάτια είναι δύο κλινών με δυνατότητα σύνδεσης περισσότερων από δύο δωματίων. Το ξενοδοχείο παρέχει ακόμα και γαμήλιες σουίτες για νεόνυμφα ζευγάρια. Στα πλαίσια της νέας επέκτασης του ξενοδοχείου είναι η λειτουργία μέσα στο 2008 αρκετών αυτόνομων και πλήρως προσβάσιμων διαμερισμάτων τύπου bungalows. Τα άτομα με αναπηρίες, οι φίλοι και οι συνοδοί τους έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν να ασχοληθούν με ποικίλες δραστηριότητες στον ελεύθερο χρόνο τους. Το ξενοδοχείο παρέχει μία σειρά από δραστηριότητες, όπως ειδικά σχεδιασμένη πισίνα, σάουνα, διαδρομές με κανό στη λίμνη αίθουσα μπόουλινγκ, γήπεδο πινγκ-πονγκ για άτομα με κινητικές δυσκολίες, ειδικά σχεδιασμένο γήπεδο ράγκμπι, εστιατόριο, καφετέρια με τζάκι, καθώς και βραδινό μπαρ. Επίσης στο συγκρότημα υπάρχει αίθουσα χορού προσβάσιμη σε όλους. Μία σειρά από δραστηριότητες όμως προσφέρονται και στην ευρύτερη περιοχή σε συνεργασία με τους φορείς της πόλης. Στην πόλη και στα περίχωρα της έχουν σχεδιαστεί διαδρομές περιπάτου και ποδηλάτου εύκολα προσπελάσιμες από όλους. Άνετα μπορούν όλα τα άτομα να κινηθούν περιμετρικά της λίμνης, μέσα στο δάσος, αλλά και στους δρόμους της πόλης. Όλα τα μέσα μαζικής μεταφοράς είναι προσβάσιμα από όλους. Υπάρχουν ακόμα και ειδικά σχεδιασμένες άμαξες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν και από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων. Επίσης όλα τα κτήρια δημόσιου χαρακτήρα της πόλης, όπως το δημαρχείο, σινεμά, θέατρα και γκαλερί επανασχεδιάζονται ώστε να μπορούν να τα επισκεφθούν όλοι. Επίσης στις εγκαταστάσεις του ξενοδοχείου σε συνεργασία με τις δημοτικές αρχές οργανώνεται το ετήσιο κύπελλο ράγκμπι για ΑμεΑ, το οποίο προσελκύει πολύ κόσμο στην περιοχή. Ακόμα, οργανώνονται συχνά αγώνες δρόμου 25χλμ., για άτομα μειωμένης κινητικότητας. Επιπροσθέτως οργανώνονται ετήσια φεστιβάλ χορού για ΑμεΑ. Ταυτόχρονα με τη συνεργασία των δημοτικών αρχών και των υπευθύνων του ξενοδοχείου, οργανώνονται καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου σεμινάρια και συνέδρια, που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων και είναι πλήρως προσβάσιμα σε ΑμεΑ, τα οποία μπορεί να είναι τόσο σύνεδροι, όσο και απλοί θεατές. Στους χώρους του ξενοδοχείου, αλλά και στις δημοτικές εγκαταστάσεις εκτίθεται και προωθείται το έργο καλλιτεχνών με αναπηρίες.

Εικόνα 4.12 Στιγμές χαλάρωσης στο Haus Rheinsberg Hotel am See

Από τα παραπάνω προκύπτει πως για μία ολοκληρωμένη ένταξη των ΑμεΑ στην κοινωνία δεν αρκεί ο μεμονωμένος σχεδιασμός προσβάσιμων χώρων, άλλα η μία συνολική μελέτη που δε θα περιορίζει την πρόσβαση των ΑμεΑ σε κάποιες μεμονωμένες δραστηριότητες, άλλα θα τα βοηθάει να ενταχθούν στο σύνολο της κοινωνικής ζωής ως ισότιμα μέλη.

4.9 Προσβασιμότητα

4.9.1 Ορισμός προσβασιμότητας

Σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν σχετικά με τις ιδιαιτερότητες των ΑμεΑ, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι, άλλοτε εξαιτίας των ατομικών τους αδυναμιών και άλλοτε εξαιτίας του ανεπαρκούς σχεδιασμού των δημόσιων χώρων, καθίσταται σχεδόν αδύνατη η αυτόνομη διαβίωσή τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εξάρτησή τους από τον κοινωνικό τους περίγυρο και την απουσία τους από τις κοινωνικές και παραγωγικές σχέσεις του περιβάλλοντός τους. Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει στην περιθωριοποίηση των ΑμεΑ και σε πολλές περιπτώσεις έχει τροφοδοτήσει μια υπεροπτική συμπεριφορά της υπόλοιπης κοινωνίας απέναντί τους. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, έχουν εμφανιστεί κοινωνικές δυνάμεις που διεκδικούν τη χειραφέτηση των ατόμων με αναπηρίες και την εξασφάλιση αυτόνομης διακίνησης και διαβίωσης, με στόχο την ισότιμη συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή. Η ισότιμη συμμετοχή, όμως, συνεπάγεται την εξασφάλιση της δυνατότητας κάθε ΑμεΑ να λαμβάνει μέρος σε όλες τις συνιστώσες της ανθρώπινης δραστηριότητας. Το κλειδί για την επίτευξη αυτού του στόχου βρίσκεται στην έννοια της προσβασιμότητας – προσπελασιμότητας του δημόσιου χώρου. Πιο συγκεκριμένα, με τον όρο προσβασιμότητα εννοούμε τη δυνατότητα προσέγγισης και χρήσης

των χώρων, είτε πρόκειται για υπαίθριους χώρους είτε για κτίρια και είναι αυτή η συνιστώσα που καθορίζει το βαθμό συμμετοχής των πολιτών στην κοινωνική ζωή. Η προσβασιμότητα είναι αλληλένδετη με τη βαθύτερη έννοια της συμμετοχής στην κοινωνία και στη ζωή, καθώς είναι συνώνυμη με το ιερότερο δικαίωμα του ανθρώπου, την προσωπική επιλογή και κατά συνέπεια την ιδιωτική ζωή. Η δυνατότητα, δηλαδή, του κάθε ατόμου να κάνει τις επιλογές του, χωρίς τα εμπόδια, τους αποκλεισμούς και τις διακρίσεις που τον καθιστούν παρία της κοινωνικής και πολιτιστικής πραγματικότητας. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως η προσβασιμότητα αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα κάθε ανθρώπου. Παράλληλα, για να μπορούμε να μιλήσουμε για ισότιμη αντιμετώπιση των ΑμεΑ, κάθε κοινωνία θα πρέπει να εξασφαλίζει την πρόσβαση, όχι μόνο στους χώρους που εξυπηρετούν άμεσες ανάγκες των πολιτών, αλλά και στους χώρους εκείνους που προάγουν την υγιή και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, τη σωματική τους εξάσκηση, την πνευματική τους καλλιέργεια και προπαντός τους χώρους που καθιστούν ευχάριστη τη διαβίωσή τους. Μεταξύ των χώρων που προαναφέρθηκαν μπορούν να καταταχθούν πολιτιστικές αίθουσες (π.χ. μουσεία, εκθεσιακοί χώροι, θέατρα κλπ.), χώροι και κέντρα αναψυχής (π.χ. ξενοδοχεία, τουριστικά θέρετρα κλπ.) καθώς και αξιοθέατα και δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στην ύπαιθρο (αρχαιολογικοί χώροι, περίπατοι στη φύση, παραλίες, αθλητικές δραστηριότητες κλπ.).

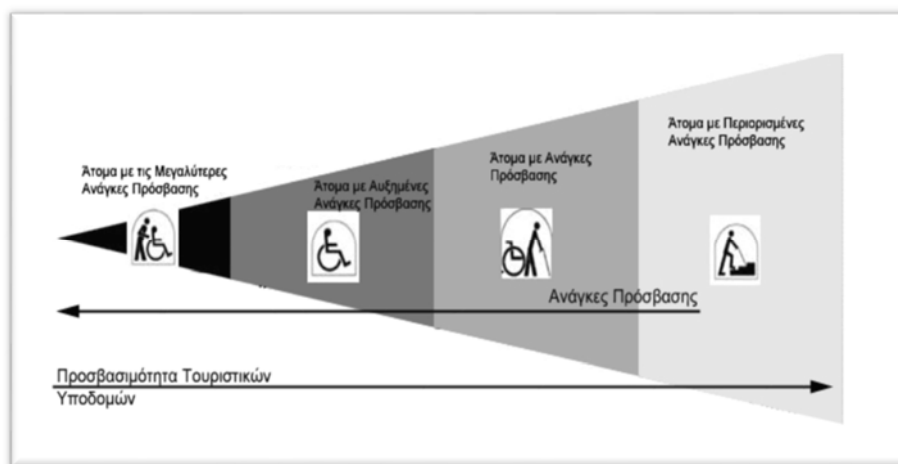
Ο όρος «πρόσβαση», εν προκειμένω, αφορά δύο τομείς. Ο πρώτος τομέας σχετίζεται με τη φυσική πρόσβαση στους ανωτέρω χώρους, συμπεριλαμβάνοντας τόσο το δομημένο περιβάλλον, όσο και τον υφιστάμενο εξοπλισμό. Ο δεύτερος τομέας αφορά στην προσβασιμότητα των παρεχόμενων πολιτιστικών προγραμμάτων, εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων.

4.9.2 Σημασία της προσβασιμότητας

Δεδομένου ότι στο παρελθόν, η αυτόνομη διαβίωση των ΑμεΑ ήταν ένα όνειρο μη πραγματοποιήσιμο, τα τελευταία χρόνια, όπως προαναφέρθηκε, δόθηκε έμφαση στη βελτίωση αυτής της εικόνας, τόσο από κρατικούς φορείς, όσο και από μη κρατικές οργανώσεις. Γεγονός είναι όμως, ότι παρά τις όποιες προσπάθειες που έχουν ήδη γίνει προς αυτήν την κατεύθυνση, η προσπελασιμότητα σε πολιτιστικούς χώρους και γενικότερα σε χώρους τουριστικού ενδιαφέροντος δεν έχει εξασφαλιστεί πλήρως. Οι περισσότεροι χώροι πολιτισμού είναι προσβάσιμοι σε κάποια τμήματά τους, τα περισσότερα ξενοδοχειακά συγκροτήματα εξασφαλίζουν την προσπέλαση έως τα δωμάτια, δε διευκολύνουν όμως τη χρήση των κοινόχρηστων εγκαταστάσεων κλπ. Ωστόσο, είναι αδιαμφισβήτητο πως μια τέτοια πρακτική

στερείται από πολλά οφέλη που δεν έχουν ίσως ληφθεί υπόψιν από τους εκάστοτε αρμόδιους φορείς. Σε πληθώρα στατιστικών μελετών αναφέρεται ότι τα άτομα με αναπηρίες που ταξιδεύουν ετησίως στην Ευρώπη ανέρχονται σε 50.000.000. Αν στον αριθμό αυτό συνυπολογιστούν και οι συνοδοί τους, γίνεται αντιληπτό το πόσο θα μπορούσε να ωφεληθεί η χώρα μας αν έστω και ένα μέρος του πληθυσμού αυτού είχε τη δυνατότητα να επισκεφτεί τους τουριστικούς προορισμούς και τις αντίστοιχες υποδομές της Ελλάδας. Επιπροσθέτως, σημαντικό ποσοστό των ΑμεΑ θα μπορούσε να απασχοληθεί ενεργά στους κόλπους προσβάσιμων πολιτιστικών ή τουριστικών προγραμμάτων, που σήμερα αντιμετωπίζει το φαινόμενο της ανεργίας και του αποκλεισμού.

Εικόνα 4.13 Ιεραρχία αναγκών πρόσβασης

4.9.3 Ιεραρχία αναγκών πρόσβασης

Παράλληλα, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι κτίρια και υπαίθριοι χώροι που έχουν τις προδιαγραφές για την προσβασιμότητά τους από ΑμεΑ, ωφελούν ταυτόχρονα το σύνολο του πληθυσμού. Για παράδειγμα, η καθιέρωση κειμένων με ευανάγνωστους χαρακτήρες και επαρκή φωτισμό, σίγουρα βοηθά τα άτομα με προβλήματα όρασης, αλλά προσφέρει και πιο άνετη ανάγνωση στο σύνολο του κοινού. Η λογική αυτή έχει εφαρμογή και σε άλλες περιπτώσεις: ένας ανεγκυστήρας είναι χρήσιμος σε όλους, όχι μόνο στους χρήστες αναπηρικού κουράζονται εύκολα, αλλά σε ένα μεγάλο μουσείο, όπου η διαδρομή είναι συχνά μεγάλη, όλοι θα επωφεληθούν από αυτούς. Συγχρόνως, σε καλλιτεχνικό επίπεδο, τα ΑμεΑ, δίνουν την ευκαιρία για μια νέα εμπλουτισμένη προσέγγιση των έργων. Έτσι, αγγίζοντας, παραδείγματος χάριν, κανείς ένα έργο τέχνης, αντιλαμβάνεται άλλες πλευρές του γλυπτού, όπως την υφή της πέτρας.

4.10 Εγκαταστάσεις προσβασιμότητας - έρευνα και προϋποθέσεις καταλληλότητας για ΑμεΑ

4.10.1 Είσοδοι Κτιρίων

Πρόσβαση στην κεντρική είσοδο του κτιρίου Προκειμένου να εξασφαλίζεται η προσβασιμότητα της κεντρικής εισόδου κτιρίων από τα άτομα με ειδικές ανάγκες, αλλά και όλα τα εμποδιζόμενα γενικά άτομα, θα πρέπει να τηρούνται τα εξής:

- Σύνδεση οδοστρώματος –πεζοδρομίου
- Σύνδεση πεζοδρομίου –κτιρίου
- Θύρα εισόδου
- Εξοπλισμός θύρας
- Σήμανση
- Χώροι υγιεινής

4.10.2 Σύνδεση οδοστρώματος -πεζοδρομίου

Η προσπέλαση από το οδόστρωμα στο πεζοδρόμιο να γίνεται στο ίδιο επίπεδο, με την κατασκευή "σκάφης", πλάτους 1,50 μ τουλάχιστον και κλίσης 5%, της οποίας η αρχή και το τέλος θα είναι χαρακτηρισμένα με λωρίδα επισήμανσης. Ειδικές υπαίθριες θέσεις στάθμευσης των αυτοκινήτων των ατόμων με ειδικές ανάγκες -διαμορφωμένες και σημασμένες ανάλογα να προβλέπονται κοντά στην είσοδο, σε απόσταση όχι μεγαλύτερη των 50 μ.

4.10.3 Θύρα εισόδου

Η είσοδος στο κτίριο πρέπει να γίνεται με θύρα με συρόμενα επάλληλα φύλλα ανοιγμένα αυτόματα (με φωτοκύτταρα και ταχύτητα ανοιγοκλεισίματος 0,50 μ/δευτερόλεπτο) ή χειροκίνητα (θα πρέπει να υπολογίζεται ως μέγιστη δύναμη που απαιτείται για το άνοιγμα της θύρας τα 15 Newtons) ή με απλές ανοιγμένες θύρες πλάτους 1.20 μ. Θα πρέπει να αποφεύγονται οι περιστροφικές θύρες. Σε περίπτωση όμως που υπάρχουν τέτοιες, θα πρέπει παραπλεύρως αυτών να κατασκευάζονται οπωσδήποτε απλές ανοιγμένες θύρες, πλάτους 1.20 μ, για την εξυπηρέτηση των εμποδιζόμενων ατόμων. Οι κοινοί ανεμοφράκτες δεν εμποδίζουν την είσοδο και έξοδο των εμποδιζόμενων γενικά ατόμων, εφόσον τα θυρόφυλλά τους διαθέτουν το απαραίτητο πλάτος και απαιτούν για το άνοιγμα τους μέγιστη δύναμη μέχρι 15 Newtons.

Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να εξασφαλίζεται, στο εσωτερικό του ανεμοφράκτη ο απαραίτητος ελεύθερος χώρος διαμέτρου 1,50 μ για πιθανή στροφή του αμαξιδίου. Οι θύρες εισόδου, εφόσον είναι αδιαφανείς, θα πρέπει να φέρουν κατακόρυφο φεγγίτη που θα επιτρέπει τον έλεγχο της κίνησης από την πίσω πλευρά της θύρας και χειρολαβή σχήματος D ή L. Πρέπει να αποφεύγεται η ύπαρξη κατωφλιών, αλλά και οποιουδήποτε άλλου στοιχείου (σχάρα κλπ), που να προεξέχει ή να βυθίζεται στο δάπεδο περισσότερο από 2 εκ.

4.10.4 Εξοπλισμός θύρας

Όλος ο εξοπλισμός της εισόδου (χειρολαβή θύρας, κλειδαριά, κουδούνια κλήσεως, διακόπτες φωτισμού, αυτόματου ανοίγματος θύρας κ.λπ.) να τοποθετείται σε ύψος 0,90 – 1,20 μ. από το δάπεδο και προς την ίδια πάντα πλευρά.

4.10.5 Σήμανση

Οι θύρες και τα κασώματά τους να είναι σε έντονη χρωματική αντίθεση με την παράπλευρη τοιχοποιία. Εξίσου έντονη χρωματική αντίθεση θα πρέπει να υπάρχει μεταξύ θυρόφυλλου και χειρολαβής. Σε περίπτωση υαλοθυρών να τοποθετούνται επί των φύλλων της θύρας ειδικές ενδείξεις, σε ύψος 1,40 – 1,60 μ από το δάπεδο και σε έντονα χρώματα, για την διευκόλυνση των ατόμων με προβλήματα στην όραση. Οι πληροφοριακές πινακίδες (αριθμός, χαρακτηρισμός χώρων κλπ) να τοποθετούνται σε ύψος 1,50 μ από το δάπεδο, προς την ίδια πάντα πλευρά του θυρόφυλλου και όλες οι επ' αυτών πληροφορίες να αναγράφονται και στην γραφή Braille.

4.10.6 Χώροι Υγιεινής

- Νιπτήρας

Το ύψος του νιπτήρα είναι 0.85 μ. από το δάπεδο για το επάνω μέρος του και 0,70 μ. για το κάτω και συνοδεύεται από ράφι στο ίδιο με αυτόν ύψος. Τα 0.70 μ. ελεύθερος χώρος κάτω από τον νιπτήρα πρέπει να εξασφαλίζεται σε κάθε περίπτωση, η δε αποχέτευση του νιπτήρα δεν πρέπει να ενοχλεί τα γόνατα του χρήστη αναπηρικού αμαξιδίου. Είναι δυνατόν να επιλεγεί νιπτήρας μεταβλητού ύψους, τον οποίο ο χρήστης ρυθμίζει ανάλογα με τις ανάγκες του. Ο νιπτήρας τοποθετείται δίπλα στη λεκάνη, το δε εμπρόσθιο άκρο του νιπτήρα τοποθετείται στην ίδια ευθεία με την εσωτερική παρειά της λεκάνης. Η απόσταση μεταξύ του άκρου της λεκάνης και του νιπτήρα πρέπει να είναι περίπου 0.10 μ. και ποτέ να μην υπερβαίνει τα 0.25 μ., έτσι

ώστε να είναι δυνατή η χρήση του νιπτήρα από καθήμενο στη λεκάνη άτομο. Εναλλακτικά, σε περιπτώσεις υπαρχόντων κτιρίων, αν δεν είναι δυνατόν να ακολουθηθεί η παραπάνω διάταξη, η λεκάνη τοποθετείται παράλληλα και δίπλα στον νιπτήρα (στον ίδιο τοίχο) και η απόσταση μεταξύ τους πρέπει να είναι 0.25 μ. Για την αγκύρωση του νιπτήρα πρέπει να λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα ώστε να αντέχει σε κατακόρυφη φόρτιση 100 Kg. Η μπαταρία του νιπτήρα είναι αναμικτική, τύπου "κομμωτηρίου", με κινητό "τηλέφωνο"-ντους και με χειριστήρια τύπου μοχλού (όχι σφαιρικά). Στις περιπτώσεις εξωτερικών, μη εντοιχισμένων σωλήνων ύδρευσης ή αποχέτευσης, πρέπει αυτές να επενδύονται με μονωτικό υλικό, ώστε να αποφεύγονται πιθανά ατυχήματα ή τραυματισμοί .

- Καθρέπτης

Τοποθετείται πάνω από το νιπτήρα με ελαφριά κλίση. Το κάτω μέρος του πρέπει να βρίσκεται σε ύψος 1,00 μ. από το δάπεδο και το πάνω 2.00 μ.

- Λεκάνη

Μπροστά και δίπλα από μια πλευρά της λεκάνης, πρέπει να υπάρχει αρκετός χώρος για μετωπική ή πλάγια προσέγγιση ατόμου σε αμαξίδιο. Όπως έχει αναφερθεί παραπάνω η ενδεδειγμένη διάταξη ως προς την τοποθέτηση της λεκάνης και του νιπτήρα είναι τοποθέτηση τους σε κάθετους μεταξύ τους τοίχους. Το ύψος της λεκάνης πρέπει να είναι 0.45 μ. για να διευκολύνεται η μετακίνηση του χρήστη από το αμαξίδιο στη λεκάνη. Πρέπει να έχει πλάτη ύψους τουλάχιστον 0.30 μ. από την επιφάνεια του καλύμματος. Ένα καζανάκι χαμηλής πίεσεως με εύχρηστο χειρισμό π.χ. χειρολαβή στο πλάι είναι δυνατόν να την υποκαταστήσει . Δίπλα στη λεκάνη αγκυρώνεται μη ολισθηρή σπαστή χειρολαβή μήκους περίπου 0.75 μ. και με το επάνω μέρος της σε ύψος 0.70 μ. από το δάπεδο. Η διάμετρος μιας τέτοιας χειρολαβής είναι 30 χιλ. - 40 χιλ. (1 1/2 περίπου). Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στον τρόπο στερέωσης των ειδών υγιεινής και των χειρολαβών (π.χ. πρόβλεψη πρόσθετου μεταλλικού σκελετού, ενίσχυση ή κατασκευή τοίχου από μπετόν για την στήριξη του) , έτσι ώστε να μπορούν να αντέχουν σε φόρτιση 100 Kg. Η θήκη χαρτιού καθαρισμού πρέπει να είναι σε θέση προσιτή στον χρήστη και να διαθέτει μηχανισμό παροχής χαρτιού φύλλο-φύλλο, ιδιαίτερα χρήσιμο σε μονόχειρες.

- Κλήση βοήθειας

Είναι απαραίτητο να υπάρχει σύστημα κλήσης για περίπτωση ανάγκης παροχής βοήθειας, το οποίο θα διαθέτει κορδόνι που τοποθετείται περιμετρικά και παράλληλα με το δάπεδο, σε ύψος

περίπου 0.15 μ. - 0.20 μ. από αυτό, ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από οποιαδήποτε θέση μέσα στον συγκεκριμένο χώρο.

- Πάγκος

Στους χώρους αυτούς πρέπει επίσης να προβλέπεται η ύπαρξη κινητού – ανακλινόμενου ή και μόνιμου πάγκου για το άλλαγμα των βρεφών.

- Διακόπτες

Οι διακόπτες φωτισμού πρέπει να έχουν πλακέτα με μεγάλη επιφάνεια και τοποθετούνται σε ύψος 0.90 μ. - 1.20 μ. από το δάπεδο.

- Κρεμάστρες

Σε όλους τους χώρους υγιεινής πρέπει να προβλέπονται κρεμάστρες σε δύο ύψη, στο 1.20 μ και 1.80 μ από το δάπεδο, σε κατάλληλες θέσεις του χώρου.

- Δάπεδο

Τα υλικά κατασκευής του δαπέδου πρέπει να εξασφαλίζουν αντιολισθηρότητα, ομοιογένεια, μικρή ανακλαστικότητα και ευκολία στον καθαρισμό και την συντήρηση. Η αποχέτευση του δαπέδου επιτυγχάνεται με κατάλληλα διαμορφωμένες κλίσεις προς το σιφόνι δαπέδου. Οι χρωματικές αντιθέσεις μεταξύ δαπέδου, τοίχων, ειδών υγιεινής και θυρόφυλλου και ο άπλετος φωτισμός διευκολύνουν ιδιαίτερα τα άτομα με μειωμένη όραση.

- Κάθισμα

Μέσα στην θέση ντους πρέπει να προβλέπεται επίτοιχο αναδιπλούμενο κάθισμα σε ύψος 0.50 μ. από το δάπεδο, όπου μεταφέρεται ο χρήστης αμαξιδίου. Εάν υπάρχει προθάλαμος, αυτός πρέπει να διαχωρίζεται με μία αδιάβροχη κουρτίνα.

- Χειρολαβές

Στη θέση ντους προβλέπονται κατάλληλες ανοξείδωτες χειρολαβές, καλά αγκυρωμένες. Οι χειρολαβές αυτές τοποθετούνται οριζόντια και κατακόρυφα σε ύψος 0.90 μ. από το δάπεδο. Το μέγιστο ύψος για το επάνω μέρος της κατακόρυφης χειρολαβής είναι 1.80 μ. από το δάπεδο. Οι χειρολαβές είναι στρογγυλής διατομής και έχουν διάμετρο 30 χιλ. - 40 χιλ. (1 1/2 περίπου).

- Μπαταρία ρυθμιζόμενου ύψους

Το "τηλέφωνο" της μπαταρίας του ντους πρέπει να έχει την δυνατότητα ρυθμιζόμενου ύψους στερέωσης κατά τη χρήση, με χαμηλότερο σημείο το ύψος των 1,10 μ. από το δάπεδο και μέγιστο το ύψος των 2.20 μ. από το δάπεδο

- Σαπυνοθήκη

Η σαπυνοπογοθήκη τοποθετείται σε κατάλληλη θέση και σε ύψος 0.90μ. – 1,10 μ. από το δάπεδο. Οι χειρολαβές πρέπει να αντέχουν σε φόρτιση 100 Kg.

4.10.7 Κλίμακες ή Σκάλες

Τα λειτουργικά στοιχεία μιας κλίμακας είναι :

- ❖ η κλίση
- ❖ η γραμμή ανάβασης
- ❖ ο φανός ή φανάρι
- ❖ το πλάτος
- ❖ η μεταρρύθμιση των βαθμίδων
- ❖ το μήκος
- ❖ τα πλατύσκαλα
- ❖ το σχήμα
- ❖ η μορφή
- ❖ τα υλικά κατασκευής και επένδυσης
- ❖ τα στοιχεία προστασίας και ασφάλειας του χρήστη.

Σήμανση

Είναι απαραίτητο, οπουδήποτε υπάρχει κλίμακα, να επισημαίνεται κατάλληλα η ύπαρξη της, ιδιαίτερα αν οι χρήστες της είναι και άτομα με προβλήματα στην όραση. Ειδική μέριμνα πρέπει να λαμβάνεται για την επισήμανση της αρχής και του τέλους της κλίμακας, αλλά και των σημείων αλλαγής της διεύθυνσης της, με την κατασκευή λωρίδων επισήμανσης πλάτους 60 εκ, από υλικό διαφορετικής υφής και έντονης χρωματικής αντίθεσης με την επένδυση των βαθμίδων. Απαραίτητη επίσης είναι και η επισήμανση με έντονη χρωματική αντίθεση των ακμών όλων των βαθμίδων.

Κλίση Κλίμακας

Η κλίση μιας κλίμακας αποτελεί το κυριότερο χαρακτηριστικό στοιχείο της και καθορίζει την άνετη και ασφαλή χρήση της. Η κλίση αφορά ουσιαστικά τον βαθμιδοφόρο της κλίμακας και εξαρτάται από την αριθμητική σχέση μεταξύ ύψους και πλάτους της βαθμίδας της, στη θέση της νοητής γραμμής ανάβασης της κλίμακας. Η σχέση αυτή καθορίζεται εμπειρικά από τους τύπους:

- ο τύπος βηματισμού: $2υ + π = 63$ εκ, όπου $υ$ = ύψος της βαθμίδας σε εκατοστά, $π$ = πλάτος της βαθμίδας σε εκατοστά και σε προβολή εκ των άνω. Η διάσταση 63εκ προκύπτει από το μέσο όρο βηματισμού ενήλικου ατόμου.
- ο τύπος άνεσης: $π - υ = 12$ εκ
- ο τύπος ασφάλειας: $π + υ = 46 \pm 1$ εκ

Οι συνιστώμενες διαστάσεις ύψους και πλάτους βαθμίδας, ώστε να εξασφαλίζεται η άνετη και ασφαλής χρήση τους από όλα τα εμποδιζόμενα άτομα που μπορούν να βαδίσουν, είναι 15 εκ και 33 εκ αντίστοιχα για το ύψος και το πλάτος των βαθμίδων.

Γραμμή ανάβασης

Γραμμή ανάβασης ονομάζεται η νοητή γραμμή κίνησης του χρήστη, και καθορίζει την θέση της άνετης και ασφαλούς ανάβασης ή κατάβασης της κλίμακας. Η θέση της γραμμής αυτής έχει καθοριστεί εμπειρικά στα 55 εκ από την πλησιέστερη πλευρά του φανού και πρέπει σε αυτή τη θέση τα πλάτη των βαθμίδων να είναι ίσα.

Φανός ή φανάρι κλίμακας

Φανός ή φανάρι κλίμακας ονομάζεται το διάκενο που καθορίζεται από τις εσωτερικές παρειές των βαθμίδων και πλατύσκαλων ή τοίχων. Στα κλιμακοστάσια κτιρίων που χρησιμοποιούνται από το κοινό, και ιδιαίτερα σε εκείνα των σχολείων, το καθαρό πλάτος του φανού συνιστάται να μην υπερβαίνει τα 25 εκ για λόγους ασφαλείας.

Πλάτος κλίμακας

Πλάτος κλίμακας ονομάζεται η μικρότερη ελεύθερη απόσταση μεταξύ των κατακόρυφων επιπέδων, υπαρκτών ή νοητών, που την περιέχουν. Σε μια ευθύγραμμη κλίμακα το πλάτος της

συμπίπτει με το μήκος των βαθμίδων της. Τα ελάχιστα πλάτη κλιμάκων καθορίζονται ανάλογα με την κατηγορία αλλά και την χρήση της, σύμφωνα με τα αντίστοιχα άρθρα του ΓΟΚ.

Μεταρρύθμιση των βαθμίδων

Μεταρρύθμιση των βαθμίδων ονομάζεται το σύνολο των μεθόδων σχεδιασμού των καμπυλόμορφων κλιμάκων, για την βελτίωση των σφηνοειδών βαθμίδων προς την πλευρά του φανού. Κατά την διαδικασία αυτή το πλάτος (πάτημα) παραμένει σταθερό στη θέση της γραμμής ανάβασης ενώ μειώνεται κατάλληλα στην πλευρά του φανού, αφήνοντας τελικά για κάθε βαθμίδα ελάχιστο πλάτος τουλάχιστον 7 εκ. Σε περίπτωση στροφής της γραμμής ανάβασης κατά 180 είναι σκόπιμο για αισθητικούς αλλά και για λειτουργικούς λόγους η μεταρρύθμιση αυτή να περιλαμβάνει τουλάχιστον 14 βαθμίδες, συμμετρικά ως προς τον άξονα στροφής. Σφηνοειδείς βαθμίδες πρέπει να αποφεύγονται γενικά και ιδίως στα κτίρια συνάθροισης κοινού. Αν το ελάχιστο πλάτος μιας "σφηνοειδούς" βαθμίδας είναι ίσο ή μεγαλύτερο του πατήματος στη γραμμή ανάβασης, τότε η βαθμίδα δεν θεωρείται σφηνοειδής.

Μήκος κλίμακας

Μήκος κλίμακας ονομάζεται το μήκος του αναπτύγματος της γραμμής ανάβασης. Το μήκος αυτό δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα 4-4,5μ χωρίς την μεσολάβηση πλατύσκαλου.

Πλατύσκαλα

Πλατύσκαλα ονομάζονται τα πατήματα μιας κλίμακας που έχουν πλάτος πολλαπλάσιο του πλάτους του πατήματος των βαθμίδων της και χρησιμεύουν κύρια για την πρόσκαιρη και ασφαλή ανάπαυση του χρήστη, ή για την αλλαγή διεύθυνσης του φορέα ή των βαθμιδοφόρων ή ακόμα για την αρχή και το τέλος της κλίμακας. Το πλάτος τους πρέπει να επιτρέπει τουλάχιστον ένα ή περισσότερα βήματα του χρήστη πριν από το επόμενο ύψος βαθμίδας και να είναι τουλάχιστον 1,20μ. Γενικά, και οπωσδήποτε στα κτίρια που χρησιμοποιούνται από το κοινό, πρέπει να μεσολαβούν πλατύσκαλα κάθε 10 ως 12 το πολύ ύψη κλίμακας, ανεξάρτητα από το αν αλλάζει η διεύθυνση της κλίμακας ή όχι. Μεμονωμένες βαθμίδες δεν πρέπει να κατασκευάζονται σε καμία περίπτωση, οι μικρές δε αυτές υψομετρικές διαφορές θα πρέπει να καλύπτονται με ράμπες κλίσης 5%.

Σχήμα κλίμακας

Το σχήμα μιας κλίμακας καθορίζεται από την γραμμή ανάβασης της και μπορεί να είναι ευθύγραμμο, τεθλασμένο, καμπύλο ή μικτό.

Μορφή κλίμακας

Η μορφή μιας κλίμακας καθορίζεται από τον τρόπο κατασκευής και στήριξης των βαθμίδων της. Έτσι μπορεί να είναι συμπαγής, φτερωτή, πτυχωτή κλπ. Κατά τον σχεδιασμό κλίμακας θα πρέπει να προτιμάται για λόγους ασφαλείας μια κλίμακα με πατήματα και ύψη πλήρη χωρίς "κορωνίδα" - δηλαδή προεξοχή του πατήματος- όπου το ύψος με το υποκείμενο πάτημα θα σχηματίζουν γωνία 15.

Υλικά κατασκευής και επένδυσης

Τα υλικά κατασκευής του φορέα μιας κλίμακας μπορεί να είναι το οπλισμένο σκυρόδεμα, το ξύλο, ο σίδηρος ή άλλα υλικά σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία. Απαραίτητα όμως πρέπει να παρέχουν στον χρήστη την απαιτούμενη σταθερότητα και ασφάλεια. Ανεξάρτητα από τα υλικά κατασκευής της μια κλίμακα μπορεί να επενδυθεί με διάφορα υλικά, π.χ. ξύλο, μάρμαρο, μοκέτα, πλαστικό, κεραμικά πλακίδια κλπ. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιλογή του υλικού επένδυσης είναι η αντοχή του, η ομοιογένεια του, η σταθερότητα του, η αντοχή του στη χρήση και τις καιρικές συνθήκες -προκειμένου για εξωτερικές κλίμακες- η μικρή αντανακλαστικότητα του και η ευκολία του στον καθαρισμό και την συντήρηση.

Στοιχεία προστασίας και ασφαλείας του χρήστη

Τα στοιχεία αυτά είναι :

- ✓ το κιγκλίδωμα ή το στηθαίο ή συνδυασμός αυτών
- ✓ ο χειρολισθήρας
- ✓ το περίζωμα

Ράμπες ατόμων και αμαξιδίων

- Κλίση ράμπας

Η κλίση της ράμπας αποτελεί το κυριότερο χαρακτηριστικό στοιχείο της και καθορίζει την άνετη και ασφαλή χρήση της. Κυμαίνεται από 0% - η ιδανική περίπτωση - και μπορεί να φτάσει στο 10% ανάλογα με το μήκος και την χρήση της.

- Μήκος ράμπας

Το μήκος μιας ράμπας είναι συνάρτηση της κλίσης της, έτσι ώστε ο συνδυασμός αυτών των δύο χαρακτηριστικών να εξασφαλίζει την μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια και άνεση στον χρήστη. Όταν όμως το μήκος της ράμπας ξεπερνά τα 10.00 μ τότε επιβάλλεται η κατασκευή οριζόντιου τμήματος (πλατύσκαλου) ελάχιστου μήκους 1.50 μ και πλάτους που δεν θα υπολείπεται του πλάτους της ράμπας.

- Πλάτος ράμπας

Το πλάτος της ράμπας πρέπει να εξασφαλίζει την ασφαλή και άνετη διακίνηση του χρήστη. Το συνιστώμενο ελεύθερο πλάτος ράμπας μεταξύ των περιζωμάτων της γενικά είναι 1.30 μ. Το πλάτος αυτό δεν επιτρέπει την διασταύρωση δύο αμαξιδίων. Γι' αυτήν την περίπτωση το ελάχιστο απαιτούμενο πλάτος είναι 1,70μ. Σε περίπτωση κατοικιών το πλάτος μπορεί να μειωθεί στα 0,90 μ.

- Πλατύσκαλα

Εκτός από τα πλατύσκαλα που αναφέρονται προηγουμένως, πλατύσκαλα επιβάλλεται να κατασκευάζονται και στην αρχή και το τέλος μιας ράμπας καθώς και σε κάθε σημείο αλλαγής της διεύθυνσης της. Τα πλατύσκαλα αλλαγής διεύθυνσης ονομάζονται πλατύσκαλα ελιγμών και πρέπει να εξασφαλίζουν την δυνατότητα στροφής των αμαξιδίων, που απαιτεί ελεύθερο χώρο διαμέτρου 1,50μ.

- Σχήμα ράμπας

Το σχήμα μιας ράμπας καθορίζεται από την κατεύθυνση του δαπέδου της και μπορεί να είναι αντίστοιχα ευθύγραμμο τεθλασμένο, καμπύλο ή και μικτό. Δάπεδο ράμπας ονομάζεται η βατή επιφάνεια της ράμπας που χρησιμοποιείται από τους χρήστες της. Η επιφάνεια αυτή πρέπει να είναι από υλικό αντιολισθητικό, ομοιογενές, σταθερό, με αντοχή στην χρήση και τις καιρικές συνθήκες-προκειμένου για εξωτερικές ράμπες- , με μικρή αντανακλαστικότητα και ευκολία στον καθαρισμό και την συντήρηση. Μέριμνα πρέπει να λαμβάνεται ώστε η υφή του δαπέδου να μην δυσχεραίνει την κίνηση των αμαξιδίων και των ατόμων με πατερίτσες, μαστούνια ή άλλα βοηθητικά μέσα.

4.11 ΑμεΑ και πολιτισμός

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η προσβασιμότητα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την εξασφάλιση ίσων δικαιωμάτων, πλήρους συμμετοχής και κοινωνικής ενσωμάτωσης για όλους τους πολίτες. Ωστόσο, η εξασφάλιση της πρόσβασης γίνεται ακόμη πιο επιτακτική όταν αναφερόμαστε σε κτίρια και χώρους με ιδιαίτερο πολιτισμικό ενδιαφέρον. Ο πολιτισμός αποτελεί στοιχείο μνήμης και κληρονομιάς κάθε λαού. Η πρόσβαση σε αυτήν την κληρονομιά είναι απαραίτητη για την αναζήτηση της πατρογονικής ταυτότητας. Η κοινή πολιτιστική κληρονομιά δημιουργεί στο άτομο την αίσθηση ότι είναι μέλος και πολίτης μιας κοινωνίας και επιτρέπει την ισότιμη συμμετοχή στην κοινωνική ζωή. Εντούτοις, τα ΑμεΑ δυσκολεύονται πολύ να συμμετάσχουν στις πολιτιστικές εκδηλώσεις στη χώρα μας.

Η πιο μεγάλη κατηγορία πολιτιστικών χώρων στην Ελλάδα είναι τα μουσεία. Το μουσείο ορίζεται ως χώρος επαφής μεταξύ τρέχοντος και παρελθόντος πολιτισμού (αν φυσικά δεν πρόκειται για Μουσείο Σύγχρονου Πολιτισμού) αλλά και ως χώρος παραγωγής πολιτισμού. Η οποιαδήποτε παραγωγή επιτυγχάνεται μέσα από διαρκείς διαδικασίες και δραστηριότητες. Ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός, λοιπόν, καλείται να εξασφαλίσει τις συνθήκες εκείνες που θα διευκολύνουν ή ακόμα και θα κατευθύνουν την ανάπτυξη δραστηριοτήτων για όλους ανεξάρτητα τους επισκέπτες. Το θεσμικό πλαίσιο που απαιτείται έχει καθοριστεί, πληθώρα νέων μουσείων έχουν υιοθετήσει τη φιλοσοφία της καθολικής σχεδίασης, εντούτοις δεν είναι λίγα τα μουσειακά κτίρια που αποθαρρύνουν έναν επισκέπτη με κάποια αναπηρία από το να τα επισκεφθεί. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε, ότι συχνά ένα υφιστάμενο μουσειακό συγκρότημα δε χρειάζεται παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας για να καταστεί προσβάσιμο. Απλές μέθοδοι μπορεί να διευκολύνουν ιδιαίτερα την επίσκεψη των ΑμεΑ, όπως παραδείγματος χάριν επεξηγητικά κείμενα σε γραφή Braille, διαφορετικοί χρωματισμοί των χώρων για άτομα μειωμένης όρασης, αναβατόρια και ράμπες για άτομα μειωμένης κινητικότητας, επεξηγητικοί οδηγοί και οργανωμένες ξεναγήσεις στη νοηματική γλώσσα για κωφούς κλπ. Στους πολιτιστικούς χώρους ιδιαίτερης σημασίας, πρέπει να προστεθούν και οι αρχαιολογικοί χώροι. Στη χώρα μας, συρρέει ετησίως πλήθος τουριστών που επιθυμούν να επισκεφθούν τους χώρους αυτούς, ενώ μέσω της επίσκεψης σε ένα αρχαιολογικό μνημείο γίνεται κανείς μέτοχος της ιστορίας του τόπου του και κατανοεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο πολιτισμούς του παρελθόντος. Στις περισσότερες περιπτώσεις η εξασφάλιση της πρόσβασης σε αυτούς τους χώρους αποτελεί μια μορφή πρόκλησης για τους μελετητές, λόγω της ιδιαίτερης μορφολογίας του εδάφους που δυσχεραίνει την οποιαδήποτε επέμβαση. Σε κάθε περίπτωση όμως, η τεχνολογία παρέχει σημαντικές διευκολύνσεις για την αντιμετώπιση του εκάστοτε

προβλήματος. Άλλωστε, μια σωστή κυκλοφοριακή μελέτη στους χώρους αυτούς, με την πιθανή χρήση κάποιων ελαφρών κατασκευών, μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμη και για την αντιμετώπιση της άναρχης κυκλοφορίας των επισκεπτών και την αποτροπή βανδαλισμών προς τα ευρήματα. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε μια προσπάθεια παρουσίασης ενός τμήματος πολιτιστικών χώρων της Ελλάδας, όσον αφορά στη δυνατότητα προσπέλασής τους από ΑμεΑ, σε αντιπαράθεση με ένα πολιτιστικό χώρο του εξωτερικού, προκειμένου να διαπιστωθούν οι παρεχόμενες δυνατότητες καθώς και οι πιθανές ελλείψεις στο σχεδιασμό των χώρων αυτών.

4.11.1 Δυνατότητα πρόσβασης ΑμεΑ στο Λόφο της Ακρόπολης

Είναι φανερό ότι η πρόσβαση των ΑμεΑ σε ένα χώρο με τη σπουδαιότητα της Ακρόπολης, είναι επιβεβλημένη. Από την άλλη πλευρά όμως, τόσο η πληθώρα των έργων αναστήλωσης και συντήρησης που βρίσκονται σε εξέλιξη, όσο και οι πολύ μεγάλες υψομετρικές διαφορές δυσχεραίνουν τη επίλυση του προβλήματος. Γεγονός είναι πάντως, ότι με τις παρούσες διαμορφώσεις μεγάλο μέρος των επισκεπτών του ιερού βράχου της Ακρόπολης αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα αυτόνομης κίνησης. Για να φτάσει κανείς στην Ακρόπολη, συνήθως θα χρησιμοποιήσει την οδό Δ. Αρεοπαγίτου. πεζόδρομος αυτός παρέχει άνετη κυκλοφορία για ΑμεΑ, έχει δε προβλεφθεί και ειδική σήμανση για τυφλούς. Στη συνέχεια, ο επισκέπτης φθάνει στη συμβολή της Δ. Αρεοπαγίτου με τις διαμορφώσεις του Πικιώνη όπου και πάλι η κυκλοφορία του είναι σχετικά δύσκολη. δυσκολία εμφανίζεται στην άνοδο προς την κορυφή, καθώς πρέπει να καλυφθεί. Η είσοδος εμποδίζεται από σκαλοπάτια και ολισθηρές διαδρομές με μεγάλη κλίση. Τα πράγματα δυσκολεύουν όσο φθάνει κανείς στα Προπύλαια. Η κίνηση είναι ιδιαίτερα δύσκολη, διότι διασταυρώνονται οι επισκέπτες και η διαδρομή είναι ιδιαίτερα ολισθηρή. Η περαιτέρω κυκλοφορία των ΑμεΑ είναι σχεδόν απαγορευτική, ωστόσο, όσοι, με τη βοήθεια των συνοδών τους τα καταφέρουν, θα καταλήξουν στην κορυφή του λόφου και στο αρχαιολογικό μουσείο, στο οποίο δεν υπάρχει καμία πρόνοια για ΑμεΑ. Σε περίπτωση που δεν επιθυμεί να ακολουθήσει κανείς αυτή τη δύσβατη διαδρομή, έχει κατασκευαστεί τα τελευταία χρόνια ένα αναβατόριο για Α.Μ.Κ.(Ατομα Μειωμένης Κινητικότητας), μέσω του οποίου οδηγείται κανείς στην κορυφή του βράχου. Είναι γεγονός ωστόσο ότι για τα δεδομένα της κατακόρυφης διαδρομής που καλύπτει, η κατασκευή του είναι τέτοια που δεν προσφέρει καμία αίσθηση ασφάλειας στους χρήστες. Βάσει των σχεδίων της ενοποίησης αρχαιολογικών χώρων της Αθήνας, έχει προβλεφθεί η κατασκευή ενός συστήματος ραμπών, κεκλιμένων επιπέδων και νέων επιχώσεων για την άνοδο στο λόφο, μέσω της εισόδου του αρχαιολογικού χώρου του

θεάτρου του Διονύσου, μέχρι στιγμής όμως, κάτι τέτοιο δεν έχει πραγματοποιηθεί και η προσβασιμότητα των ΑμεΑ στην Ακρόπολη παραμένει θέμα-πρόκληση.

4.11.2 Εθνικό Αρχαιολογικό μουσείο Αθηνών

Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών αποτελεί παράδειγμα μουσειακού χώρου σε υφιστάμενο κτίριο, που οι παρεχόμενες μέχρι στιγμής δυνατότητες και διευκολύνσεις δεν το καθιστούν απόλυτα προσβάσιμο από όλες τις κατηγορίες πολιτών, παρά τη μεγάλη πολιτιστική αξία του εκτιθέμενου υλικού και παρά τον τεράστιο αριθμό ατόμων που το επισκέπτονται ετησίως. Στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, η εξυπηρέτηση των ΑμεΑ δε γίνεται από την κεντρική είσοδο, αλλά από δευτερεύουσα είσοδο, μέσω κεκλιμένου επιπέδου. Η κίνηση στους εκθεσιακούς χώρους το μουσείου είναι ισόπεδη. Στη στάθμη του υπογείου, για τους χώρους του αναψυκτηρίου, του πωλητηρίου και τους χώρους υγιεινής, ο χρήστης αμαξιδίου κινείται με αναβατήριο κλίμακας και ράμπα στο υπόγειο. Επιπροσθέτως, δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για την εξασφάλιση θέσεων στάθμευσης για ΑμεΑ, σε σημείο πλησίον του μουσείου, ενώ ταυτόχρονα, η είσοδος στο μουσείο γίνεται μόνο από ένα σημείο και μάλιστα χωρίς ταυτόχρονη πρόβλεψη για την ασφαλή μετάβαση του ΑμεΑ ως το χώρο της εισόδου. Ωστόσο, στο σημείο αυτό πρέπει να αναφέρουμε και κάποιες προσπάθειες για την εξυπηρέτηση των ΑμεΑ, που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια και βελτίωσαν σημαντικά την προσβασιμότητα του μουσείου. Πρόκειται για μια σειρά εκπαιδευτικών προγραμμάτων που ξεκίνησαν να λειτουργούν το Μάρτιο του 1998. Τα προγράμματα αυτά κατευθύνθηκαν από το Υπουργείο Πολιτισμού και απευθύνονται σε άτομα με δυσκολία στην ακοή. Στα πλαίσια των προγραμμάτων αυτών πραγματοποιούνται και ειδικές ξεναγήσεις στη νοηματική γλώσσα. Στόχος ήταν να δοθεί η δυνατότητα πρόσβασης στη γνώση του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού πρόσβασης στη γνώση του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.

4.11.3 Μουσείο Πατρών

Πρόκειται για ένα μουσείο, κατά το σχεδιασμό του οποίου εξασφαλίστηκε η προσβασιμότητα και η χρήση του σε όλους ανεξαιρέτως τους χώρους, εσωτερικούς και εξωτερικούς. Εξασφαλίστηκαν ακόμα οι κατάλληλες συνθήκες προσέγγισης του κτιρίου και η κυκλοφορία μέσα και έξω από αυτό, χωρίς αναβαθμούς στο ισόγειο. Ως κτίριο δημόσιο και μάλιστα πολιτιστικό, το μουσείο σχεδιάστηκε έτσι ώστε να είναι άμεσα αναγνωρίσιμο. Λόγω του μεγέθους του και της μορφής του, σηματοδοτεί σαφώς την παρουσία του και είναι εύκολη η περιγραφή του σε άτομα με προβλήματα όρασης.

Η είσοδος στο κτίριο και ο κόμβος διανομής κινήσεων και προσβάσεων προς όλο το κτίριο, είναι τοποθετημένοι κεντροβαρικά του κτιρίου. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η άμεση αντίληψη των κινήσεων από όλους τους χρήστες. Ακόμη, μέσω ενός εναέριου διαδρόμου που χωροθετείται επί του κεντρικού άξονα, παρέχεται η δυνατότητα πανοραμικής οπτικής επαφής με τις αίθουσες και εξασφαλίζεται με αυτόν τον τρόπο η δημιουργία μιας σύντομης μουσειακής διαδρομής. Τέλος, μια σειρά από στοιχεία εξοπλισμού, για την εξυπηρέτηση διαφόρων αναγκών, θα προστεθούν στο μουσείο, για να καταστήσουν το Νέο Μουσείο Πατρών πραγματικά προσβάσιμο από όλους. Ορισμένα από αυτά είναι:

- ✓ Αμαξίδια
- ✓ Σήμανση Braille
- ✓ Ειδική σήμανση δαπέδου
- ✓ Βοηθητικές ακουστικές συσκευές
- ✓ Χρησιμοποίηση ήχων για επεξήγηση προοπτικής, χώρου κτλ. καθώς και καθοδήγηση μέσω ήχων και φωτός
- ✓ Περιμετρικές χειρολαβές που διακόπτονται από πινακίδα σε γραφή Braille

4.11.4 Musee Du Quai Branly, Paris

Το συγκεκριμένο μουσείο βρίσκεται στο Παρίσι και σχεδιάστηκε από τον αρχιτέκτονα Jean Nouvel για να στεγάσει εκθέματα από τους πολιτισμούς της Αφρικής, της Ασίας, της Ωκεανίας και της Αμερικής. Χάρης στο σχεδιασμό του, το μουσείο αποτελεί πρότυπο προσβάσιμου πολιτιστικού χώρου, για άτομα με οποιαδήποτε αναπηρία. Πιο συγκεκριμένα, για τα άτομα με μειωμένη κινητικότητα, προβλέπονται θέσεις στάθμευσης πλησίον της εισόδου του μουσείου. Σε όλους τους χώρους έκθεσης του μουσείου, αλλά και στους χώρους αναψυκτηρίου, αναγνωστηρίου κ.π. είναι δυνατή η πρόσβαση απ χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, ενώ υπάρχει η δυνατότητα παροχής αμαξιδίων σε όποιον επισκέπτη το χρειάζεται. Επίσης, υπάρχουν διάφορες οργανωμένες δραστηριότητες στις οποίες μπορούν να λάβουν μέρος άτομα μειωμένης κινητικότητας και σε συνδυασμό με την παροχή μαγνητοφωνημένων ξεναγήσεων, καθίσταται δυνατή η πλήρης αντίληψη της έκθεσης και μάλιστα με το ρυθμό που επιθυμεί ο κάθε επισκέπτης. Τέλος, η πρόσβαση στα διαφορετικά επίπεδα γίνεται είτε μέσω ανελκυστήρα, είτε μέσω ενός κεκλιμένου επιπέδου. Το μουσείο quai Branly είναι ένας χώρος που απευθύνεται σ όλες τις αισθήσεις. Έτσι, ηχητικά μηνύματα, οσφρητικές διαδρομές που εμφανίζονται στον εκθεσιακό χώρο αλλά και η δυνατότητα αφής μέρους των εκθεμάτων, επιτρέπει και στα άτομα μειωμένης όρασης ή στα τυφλά άτομα μια διαφορετική εμπειρία και μια καλύτερη αντίληψη

της ιστορίας και του πολιτισμού των λαών που εκτίθενται. Ακόμη, ένας μεγάλος πέτρινος τοίχος που βρίσκεται στην κεντρική αίθουσα έκθεσης του μουσείου είναι λαξευμένος στο σύνολό του, επιτρέποντας στα τυφλά άτομα να αντιληφθούν δια τις αφής τα σκαλιστά σχέδια. Για τα άτομα με μειωμένη αντίληψη, η επίσκεψη στο μουσείο είναι εξίσου εύκολη, καθώς πρόκειται για ένα κτίριο με απλή οργάνωση, οπότε είναι εύκολο να αντιληφθεί κανείς τις δυνατές κινήσεις μέσα στο χώρο. Οργανωμένες ξεναγήσεις βοηθούν στην πλήρη αντίληψη των εκθέσεων του μουσειακού χώρου. Επιπρόσθετα, πρόβλεψη υπάρχει και για τα κωφά άτομα, ή τα άτομα μειωμένης ακοής. Η πληροφόρηση που παρέχεται στον διαδικτυακό τόπο του μουσείου εμφανίζεται και βιντεοσκοπημένη στη νοηματική γλώσσα, ενώ στον επισκέπτη παρέχονται γραπτοί οδηγοί ξενάγησης κατά την είσοδό του στο μουσείο. Τέλος, κατάλληλη σήμανση στα διάφορα σημεία του κτιρίου καθιστά πιο εύκολη την κυκλοφορία ενός κωφού ατόμου στο εσωτερικό του μουσείου. Όπως γίνεται αντιληπτό, η οργάνωση και ο σχεδιασμός του κτιρίου αυτού γίνονται παραδείγματα προς μίμηση και για άλλες περιπτώσεις εκθεσιακών χώρων, καθώς καθιστά ισότιμη τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες, ενώ παράλληλα οι διευκολύνσεις που έχουν προβλεφθεί, κάνουν πιο ενδιαφέρουσα την επίσκεψη και για το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο.

4.11.5 Εξυπηρέτηση ΑμεΑ από τα ΜΜΜ

Τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, ενώ αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι μιας τουριστικής δραστηριότητας, στην περίπτωση ΑμεΑ αποτελούν φραγμό στην ομαλή διαμονή και μετακίνηση τους στα μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας, άλλα και στην επαρχία. Σαν αποτέλεσμα, πάρα πολύ λίγοι παρατετραπληγικοί μπορούν να κυκλοφορήσουν αφού ακόμα και αν προσπαθήσουν θα συναντήσουν τεράστια προβλήματα.

4.11.6 Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος (ΟΣΕ) και ΑμεΑ

Έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές παρεμβάσεις για την βελτίωση της προσβασιμότητας και την εξυπηρέτηση των ΑμεΑ και γενικότερα των εμποδιζόμενων ατόμων στους σιδηροδρομικούς σταθμούς του δικτύου του Οργανισμού, μεταξύ των οποίων είναι οι παρακάτω:

- 1) Σιδηροδρομικός Σταθμός Αθηνών (Λαρίσης)
 - Λειτουργεί γραφείο εξυπηρέτησης ΑμεΑ
 - Έχουν εξασφαλιστεί, με κατάλληλη σήμανση, δυο θέσεις στάθμευσης αυτοκινήτων έμπροσθεν του σταθμού

- Υπάρχει ράμπα σύνδεσης του οδοστρώματος με το πεζοδρόμιο
- Υπάρχει ράμπα σύνδεσης του πεζοδρομίου με τη στάθμη του σταθμού και την κύρια αποβάθρα
- Έχουν κατασκευαστεί επάλληλες θύρες που ανοίγουν αυτόματα με φωτοκύτταρο
- Λειτουργεί οπτική (ειδικοί ηλεκτρονικοί πίνακες) και ηχητική αναγγελία άφιξης και αναχώρησης των αμαξοστοιχιών
- Έχουν εγκατασταθεί ειδικά αναβατόρια στην υπόγεια διάβαση κλίμακας για την δυνατότητα πρόσβασης επιβατών μετακινούμενων σε αναπηρικά αμαξίδια από και προς τη δεύτερη αποβάθρα του σταθμού
- Ο σταθμός διαθέτει δύο ανυψωτικούς μηχανισμούς
- Λειτουργεί ειδικό WC για ΑμεΑ

2) Σιδηροδρομικός Σταθμός Θεσσαλονίκης

- Έχουν προβλεφθεί δύο θέσεις στάθμευσης αναπηρικών αυτοκινήτων
- Η πρόσβαση από τον εξωτερικό χώρο εντός του σταθμού είναι ισόπεδη
- Έχουν κατασκευαστεί επάλληλες θύρες που ανοίγουν αυτόματα με φωτοκύτταρο
- Κατασκευάστηκε σε ένα εκδοτήριο εισιτηρίων ειδική πλατφόρμα, με ράμπα πρόσβασης, για την εξυπηρέτηση των επιβατών που μετακινούνται με αναπηρικά αμαξίδια.
- Κατασκευάστηκε ειδικός ανελκυστήρας σύνδεσης της αίθουσας έκδοσης εισιτηρίων και αναμονής με την αποβάθρα 1, για την εξυπηρέτηση των εμποδιζόμενων ατόμων
- Κατασκευάστηκε ειδικός χώρος WC για ΑμεΑ
- Λειτουργεί οπτική (ειδικοί ηλεκτρονικοί πίνακες) και ηχητική αναγγελία άφιξης και αναχώρησης των αμαξοστοιχιών
- Έχουν γίνει κατάλληλες παρεμβάσεις και έχουν προβλεφθεί ειδικές εξυπηρετήσεις στους σταθμούς Αθηνών (Πελοποννήσου), Λιανοκλαδίου, Παλαιοφαρσάλου, Σοφάδων, Καρδίτσας, Τρικάλων, Καλαμπάκας, Βόλου, Ραψάνης, Ευαγγελισμού, Λιτόχωρου, Αιγινίου, Πατρών κ.λπ.

4.11.7 Ολυμπιακή Αεροπορία (Ο.Α.)

Όλες οι κτιριακές εγκαταστάσεις της Ο.Α. στο διεθνή Αερολιμένα, Ελευθέριος Βενιζέλος, είναι προσβάσιμες και σύμφωνα με τις οδηγίες σχεδιασμού για ΑμεΑ του ΥΠΕΧΩΔΕ. Οι αίθουσες VIP της Ο.Α. στο κτίριο του κυρίως αεροσταθμού, είναι απόλυτα προσβάσιμες και

διαθέτουν κατάλληλα εξοπλισμένους χώρους υγιεινής. Τα αεροσκάφη B737-400, B737-300, A300-600 διαθέτουν καθίσματα με αρθρωτά εξωτερικά προσάγκωνα και ειδικά διαμορφωμένα WC, ενώ τα A349-300 διαθέτουν και ειδικά στενά αμαξίδια για τη μετακίνηση στο εσωτερικό του αεροσκάφους. Ειδικοί ανυψωτικοί μηχανισμοί (high loaders) για την αποβίβαση και επιβίβαση των επιβατών ΑμεΑ, διατίθενται στους μεγαλύτερους αεροσταθμούς της χώρας. Αναπηρικά αμαξίδια παρέχονται δωρεάν προς και από το αεροσκάφος, εφόσον ζητηθούν κατά την κράτηση θέσης καθώς και προσωπικό για την εξυπηρέτηση επιβατών ΑμεΑ από την ειδική υπηρεσία της ΟΑ που ακολουθεί τις οδηγίες της ΙΑΤΑ.

Κεφάλαιο 5^ο – Τουρισμός Ρόδου

5.1 Εισαγωγικές πληροφορίες για τον Τουρισμό της Ρόδου

Η Ρόδος είναι ένα από τα πιο δημοφιλή νησιά της Ελλάδας. Ανήκει στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και ο πληθυσμός της σύμφωνα με την τελευταία απογραφή ανέρχεται στους 117.007 κατοίκους. Η Ρόδος διαθέτει ένα διεθνές αεροδρόμιο, το «Διαγόρας», που είναι εγκατεστημένο στην περιοχή Παραδείσι και απέχει από την πόλη της Ρόδου 14 χιλιόμετρα. Το Λιμάνι της Ρόδου λειτουργεί ως home port, γεγονός που καθιστά το νησί της Ρόδου πύλη εισόδου και εξόδου για τις κρουαζιέρες στη Μεσόγειο. Είναι το μεγαλύτερο νησί της Δωδεκανήσου και τέταρτο στην Ελλάδα μετά την Κρήτη, την Εύβοια και τη Μυτιλήνη (Λέσβο). Πατρίδα ενός από τα εφτά θαύματα του κόσμου και ένα απ' τα αστέρια του Ελληνικού τουρισμού γενικότερα, η Ρόδος σήμερα είναι το νησί που φιλοξενεί μέχρι και 100,000 τουρίστες ημερησίως. Διαθέτει μακραίωνη ιστορία, ένα πλούσιο φυσικό περιβάλλον, πανέμορφες παραλίες και σύγχρονες τουριστικές υποδομές, μία πολύ ενδιαφέρουσα μεσαιωνική πόλη, φανταστική νυχτερινή ζωή και πολλά αρχαιολογικά αξιοθέατα, στοιχεία που την έχουν εδώ και δεκαετίες αναγάγει σε έναν από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς σε εθνικό και σε παγκόσμιο επίπεδο. Ωστόσο πτώση 7% κατέγραψε η τουριστική κίνηση στη Ρόδο τον Ιούλιο του 2012, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2011, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία που ανακοινώθηκαν από το αεροδρόμιο «Διαγόρας». Οι αφίξεις στο νησί ανήλθαν σε 346.493, έναντι 372.607 επισκεπτών πέρυσι. Η πτώση οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι υπήρξε σημαντική μείωση τουριστών από τη Γερμανία, την Ιταλία και την Αγγλία που αποτελούν βασικές αγορές για τον τουρισμό της Ρόδου. Αντίθετα, υπήρξε σημαντική αύξηση τουριστών από τη Ρωσία και μάλιστα σε θεαματικό ποσοστό. Συγκεκριμένα τον Ιούλιο έφθασαν στο νησί 35.476 Ρώσοι τουρίστες, ενώ πέρσι είχαν φθάσει 25.284 (ποσοστό αύξησης 41,38%).

5.2 Ρόδος, Περιήγηση με μια ματιά

5.2.1 Παλιά Πόλη

Η καρδιά της Ρόδου χτυπάει στη μοναδική μεσαιωνική πόλη η οποία προστατεύεται από την UNESCO ως μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Περιλαμβάνει σημαντικά μνημεία όπως, το Παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου που στεγάζει και τη Βυζαντινή συλλογή του νησιού, το νοσοκομείο των Ιπποτών του 14ου αιώνα (πλατεία Σύμης), το νοσοκομείο των ιπποτών του 15ου αιώνα (πλατεία Μεγάλου Αλεξάνδρου) που λειτουργεί και ως Εθνικό

Αρχαιολογικό μουσείο, η οδός Ιπποτών που με τα καταλύματα των διαφορετικών «Γλωσσών» του Ιπποτικού Τάγματος, αποτελεί τον πιο καλά διατηρημένο δρόμο της Ευρώπης, η Δημοτική Πινακοθήκη στην Πλατεία Σύμης, η πλατεία Αργυροκάστρου με το παλαιοχριστιανικό βαπτιστήρι, το παλιό οπλοστάσιο των Ιπποτών που σήμερα στεγάζει το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης ή Λαογραφικό Μουσείο, τα ερείπια του Ναού της Αφροδίτης, το Τέμενος του Σουλειϊμάν και το Μέγαρο της Καστελλανίας που σήμερα στεγάζει τη Δημοτική Βιβλιοθήκη. Επίσης μπορεί κανείς να ακολουθήσει αξιόλογους περιπάτους όπως αυτός της μεσαιωνικής τάφρου, η οποία είναι προσβάσιμη όλο τον χρόνο και όλο το εικοσιτετράωρο και αυτή της περιμέτρου των τειχών δύο φορές την εβδομάδα, την τουριστική περίοδο. Αξιόλογο μνημείο είναι και η Παναγία του Κάστρου που είναι ο μεγαλύτερος και αρχαιότερος σωζόμενος ναός μέσα στη Μεσαιωνική Πόλη του 11ου μ.Χ. αιώνα. Στην αρχική του μορφή ανήκε στον αρχιτεκτονικό τύπο του σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού με τρούλο, ο οποίος μετατράπηκε σε τρίκλιτη βασιλική με γοθικά σταυροθόλια στο μεσαίο κλίτος την Ιπποτική περίοδο. Ο ναός είχε κατά καιρούς διαφορετικές χρήσεις. Αρχικά ήταν ορθόδοξη χριστιανική μητρόπολη, κατά τη περίοδο της Ιπποτοκρατίας (1309 – 1522), καθιερώθηκε ως καθολική χριστιανική εκκλησία και μητρόπολη των Λατίνων, επί Τουρκοκρατίας μουσουλμανικό τέμενος και τέλος μέχρι πρόσφατα μουσείο. Σήμερα ο ναός βρίσκεται στα χέρια της αρχαιολογίας που έχει αναλάβει τη συντήρησή του. Πέρα από το ιστορικό ενδιαφέρον που προκαλεί στον επισκέπτη, η Μεσαιωνική Πόλη φιλοξενεί κάθε είδους εμπορικά καταστήματα, εστιατόρια, ταβέρνες, καταλύματα και κέντρα νυχτερινής διασκέδασης. Χιλιάδες επισκέπτες περνούν καθημερινά τις πύλες της για ατέλειωτες βόλτες στα σοκάκια.. Το βράδυ όλα σχεδόν τα σοκάκια γεμίζουν με τραπεζάκια και σκαμπό όπου βλέπεις όλες τις φυλές της γης να διασκεδάζουν στα μπαράκια με κάθε είδους μουσική ελληνική, latin, jazz, house και να γίνονται όλοι μια παρέα. Μία βόλτα στον παραλιακό πεζόδρομο της πόλης, οδηγεί στο βορειότερο άκρο της Ρόδου στον Υδροβιολογικό Σταθμό Ρόδου / Ενυδρείο, κτίριο ιστορικό με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική που αποτελεί χώρο επαφής και γνωριμίας με το θαλάσσιο πλούτο του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου. Το Ενυδρείο αναπαριστά μια υποθαλάσσια σπηλιά με διαδρόμους που είναι φτιαγμένοι από πωρόλιθο, διακοσμημένοι με φυσικά κοχύλια και δίνει την εντύπωση στον επισκέπτη ότι βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας.

5.2.2 Νέα Πόλη

Στη νέα πόλη βρίσκονται οι καφετέριες και τα επιβλητικά κτίρια της Ιταλοκρατίας, οι βιτρίνες της Νέας Αγοράς και το Μουσείο Νεοελληνικής Τέχνης στις Εκατό Χουρμαδιές. Απαραίτητη μια επίσκεψη στο Μόντε Σμιθ, την ακρόπολη της Ρόδου και στο καταπράσινο πάρκο του Ροδινιού. Είναι ένας επίγειος παράδεισος που βρίσκεται τρία χιλιόμετρα από την Πόλη της Ρόδου, κατά μήκος της λεωφόρου Ρόδου- Λίνδου. Πρόκειται για το αρχαιότερο πάρκο στον κόσμο και διακρίνεται για την πυκνή και ποικιλόμορφη βλάστησή του. Τα γεφυράκια, οι γεμάτες νούφαρα λιμνούλες και η τα υπέροχα μονοπάτια συνθέτουν το ειδυλλιακό τοπίο που συμπληρώνεται από σπάνια φυτά και έναν μικρό ζωολογικό κήπο. Τα παγόνια που φιλοξενεί ο κήπος κινούνται ελεύθερα στο πάρκο προσελκύοντας την προσοχή των επισκεπτών. Το πάρκο διαθέτει αναψυκτήριο. Τα ερείπια της αρχαίας ακρόπολης της Ρόδου και σημαντικές αρχαιότητες που σώζονται μέσα στο πανέμορφο αρχαιολογικό πάρκο ενδείκνυται για αρχαιολογικούς και οικολογικούς περιπάτους. Εκεί έχει κανείς την ευκαιρία να περιηγηθεί στο αναστηλωμένο αρχαίο Στάδιο του Διαγόρα και να απολαύσει το ηλιοβασίλεμα. Δίπλα από το Στάδιο βρίσκεται το μικρό μαρμάρινο θέατρο που σήμερα φιλοξενεί μουσικές και θεατρικές παραστάσεις, όπως ακριβώς και στην αρχαιότητα. Στη κορυφή του λόφου δεσπόζει η Ακρόπολη της αρχαίας πόλης της Ρόδου, όπου ανάμεσα στα ερείπια στέκουν και κάποιοι κίονες από το ναό του Πυθίου Απόλλωνα, μαρτυρώντας στον επισκέπτη το αρχαίο του μεγαλείο. Στο βορινό τμήμα της Ακρόπολης κείτονται και κάποια θραύσματα από τους ναούς της Πολιάδας Αθηνάς και του Δία.

Η Ρόδος είναι από τους πιο κοσμοπολίτικους τουριστικούς προορισμούς στην Ελλάδα. Μάλιστα είναι από τις λίγες περιοχές στην Ελλάδα που διέθεταν τουρίστες πολύ πριν την έκρηξη του μαζικού τουρισμού. Αυτό δημιούργησε την ανάγκη παροχής υψηλού επιπέδου τουριστικών υπηρεσιών. Ήδη από την δεκαετία του 30 η Ιταλική διοίκηση βλέπει την ανάγκη αυτή. Έτσι χτίζεται το ξενοδοχείο Grande Albergo delle Rose στους χώρους του μάλιστα στεγάζεται και το πρώτο καζίνο. Έχει αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον καθώς αποτελεί έναν συνδυασμό βυζαντινών, αραβικών, οθωμανικών και ενετικών γραμμών. Η κατασκευή του ξεκίνησε στις 26 Μαρτίου 1925 και στις 24 Μαΐου 1927 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια παρουσία των τοπικών αρχών και σημαντικών προσωπικοτήτων από την Ιταλία και την Αίγυπτο. Διέθετε φινετσάτα έπιπλα από τους πιο διάσημους οίκους επίπλων της εποχής, μηχανήματα τελευταίας τεχνολογίας, ανέσεις και υπηρεσίες που άλλα ξενοδοχεία παγκόσμιου βεληνεκού δε διέθεταν. Τα επόμενα ταραγμένα χρόνια το καζίνο παραμένει κλειστό η ανοίγει για σύντομα διαστήματα. Από το 1999 το καζίνο λειτουργεί κάτω από νέο ιδιοκτησιακό

καθεστώς και με την σύγχρονη αδειοδότηση που έφερε επενδύσεις για ιδιωτικά καζίνο στην Ελλάδα.

5.2.3 Φαληράκι

Το Φαληράκι προσφέρει μεγάλη ποικιλία επιλογών διασκέδασης που ικανοποιούν όλες τις προτιμήσεις. Η εντυπωσιακή νυχτερινή του ζωή είναι διάσημη σε όλο το νησί αφού καλύπτει όλες τις μουσικές απαιτήσεις και προτιμήσεις των επισκεπτών. Το Φαληράκι μοιάζει με τεράστιο λούνα παρκ, όπου ένα αεικίνητο πλήθος διασκεδάζει μέρα και νύχτα. Δύο όψεις εμφανίζει το Φαληράκι: από τη μια τα μεγάλα πολυτελή ξενοδοχεία με τις πριβέ πλαζ, από την άλλη το πολύβουο κέντρο του με τα κοσμηματοπωλεία, τα εστιατόρια (ιταλικά, ινδικά, κινέζικα, μεξικάνικα), τις καφετέριες και τα χορευτικά κλαμπ. Κάθετη στη λεωφόρο, η οδός Ερμού, που καταλήγει στην παραλία, συγκεντρώνει τα περισσότερα μπαρ, καταστήματα νεανικών ρούχων, κοσμηματοπωλεία, φαστ φουντ, καθώς και εμπορικά κέντρα που στεγάζουν από ψιλκατζίδικα μέχρι club. Στο τέλος της Ερμού υπάρχει και το τρενάκι που κάνει το γύρο του οικισμού. Water park, πίστα καρτ, sky surfer, bungee jumping, λούνα παρκ, μίνι football, clubs, είναι λίγα από όσα μπορείτε να απολαύσει κανείς στο Φαληράκι.

5.2.4 Λίνδος

Στη νοτιοανατολική πλευρά του νησιού της Ρόδου και πενήντα πέντε χιλιόμετρα από την πόλη της Ρόδου βρίσκεται το γραφικό χωριό Λίνδος με τα στενά λιθόστρωτα σοκάκια και τα λευκά σπιτάκια με δάπεδα στρωμένα με χοχλακάκι, ζωγραφιστές οροφές, σοφράδες, πιατελότοιχους και πλακόστρωτες αυλές με περίτεχνα σχέδια από βότσαλο. Το χωριό έχει κηρυχθεί διατηρητέο. Αξίζει κανείς να επισκεφθεί τα καπετανόσπιτα με τους ψηλούς μαντρότοιχους και τις αφιδωτές εισόδους (πυλώνες) με τα οικόσημα και τις βαριές ξύλινες πόρτες, που χτίστηκαν την περίοδο από το 16ο έως το 18ο αιώνα, την εκκλησία της Παναγίας της Λίνδου με τις καταπληκτικές τοιχογραφίες του 15ου αιώνα στο κέντρο του χωριού, τον «τάφο του Κλεόβουλου», ένα τυμβοειδές κτίσμα του 6ου π.Χ. αιώνα που στην πραγματικότητα είναι ένα ταφικό μνημείο μιας πλούσιας οικογένειας της Λίνδου και το «Αρχοκράτειον», έναν τάφο του γένους των Αρχοκρατιδών της ελληνιστικής εποχής. Από τα ιδιόκτητα καπετανόσπιτα επισκέψιμα είναι μόνο το καπετανόσπιτο του Παλακωνσταντή.

5.2.5 Εκτός πόλεως

Ξεκινώντας από την πόλη πρώτος σταθμός από την ανατολική πλευρά η Καλλιθέα με τα θαυμάσια ιαματικά λουτρά, τα Ιταλικά κτίρια ανακαινίστηκαν με σεβασμό στην παράδοση και στο περιβάλλον και η θέα είναι καταπληκτική. Βρίσκονται στο ανατολικό τμήμα του νησιού, εννέα χιλιόμετρα από την πόλη της Ρόδου. Τα νερά της Καλλιθέας ήταν κατάλληλα και θεραπευτικά για πολλές παθήσεις. Μετά από μία περίοδο εγκατάλειψης, οι Πηγές Καλλιθέας άνοιξαν και πάλι τις πύλες τους την 1η Ιουλίου 2007 μετά από πολύχρονη προσπάθεια για αναπαλαίωση του υπέροχου Μνημείου. Αποτελούν έναν μοναδικό συνδυασμό φύσης, απaráμιλλης μνημειακής αρχιτεκτονικής και ιστορίας. Δίπλα από το μνημείο μπορεί κανείς να απολαύσει πεντακάθαρα νερά για κολύμπι, το γραφικό όρμιο με το μοναδικό φυσικό κάλλος και τις καλλιτεχνικές συνθέσεις με την τέχνη του βοτσαλωτού. Στις ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες πραγματοποιούνται περιοδικά εκθέσεις σύγχρονων και παλαιότερων δημιουργών, σε μόνιμη έκθεση φωτογραφίας παρουσιάζεται το χθες και το σήμερα των πηγών Καλλιθέας, ενώ στον χώρο διοργανώνονται πολύ συχνά πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, φεστιβάλ, συναυλίες, εκθέσεις ζωγραφικής και άλλες εκδηλώσεις.

5.2.6 Το μοναστήρι της Παναγίας της Φιλερήμου

Η αρχαία πόλη της Ιαλυσού εκτείνεται γύρω από το λόφο Φιλερήμο, όπου βρίσκεται η ακρόπολη με μνημεία της αρχαίας, βυζαντινής και ιπποτικής περιόδου, όπως ο ναός της Αθηνάς Πολιάδος που χρονολογείται από τον 3ο ή το 2ο αιώνα π.Χ. Μέσα στο ναό δωρικού ρυθμού σώζεται η βάση του αγάλματος της Αθηνάς και μερικοί κίονες καθώς και μερικοί αποθέτες, μέσα στους οποίους βρέθηκαν ειδώλια, κεραμικά και μέταλλα αντικείμενα. Στο σημείο βρέθηκαν επίσης επιγραφές που αναφέρουν ότι ο ναός εκτός από την Αθηνά ήταν αφιερωμένος και στη λατρεία του Διός Πολιέως. Κατόπιν στο σημείο χτίστηκε παλαιοχριστιανική βασιλική κατά τον 5ο με 6ο αιώνα μ.Χ. στην οποία ανήκει και το παρακείμενο βαπτιστήρι σε σχήμα σταυρού. Στην διάρκεια της παλαιοχριστιανικής περιόδου (5ος - 6ος αιώνας μ.Χ.) και στην περίοδο της Φραγκοκρατίας τη θέση αυτή καταλαμβάνουν μεσαιωνικό καθολικό μοναστήρι και εκκλησία η Μονή Φιλερήμου.

5.2.7 Αρχαία Κάμειρος

Η Αρχαία Κάμειρος υπήρξε μαζί με τη Λίνδο και την Ιαλυσό μία από τις τρεις αρχαίες πόλεις του νησιού και ένα σπουδαίο εμπορικό κέντρο από την Αρχαϊκή μέχρι την Ελληνιστική Εποχή. Είναι χτισμένη αμφιθεατρικά σε πλαγιά με θέα τη θάλασσα, χωρίς οχυρωματικά έργα και χωρίς

ακρόπολη. Στον αρχαιολογικό χώρο σήμερα σώζονται τα ερείπια της ελληνοιστικής- ρωμαϊκής πόλης της Καμείρου και συγκεκριμένα τμήματα σπιτιών και κτιρίων, η αρχαία Αγορά, ο δωρικός ναός και μερικές ασπίδες, το ελληνοιστικό τέμενος, ο κεντρικός δρόμος της πόλης, τα ερείπια του υδραγωγείου και ίχνη από το ναό της Αθηνάς. Κοντά στον αρχαιολογικό χώρο υψώνεται η Μονή της Παρθένου Μαρίας, στην ίδια θέση που τον 3ο αιώνα π.Χ. βρισκόταν ο ναός της Αθηνάς. Βρίσκεται τριάντα χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της πόλης της Ρόδου.

5.2.8 Πρασονήσι

Το Πρασονήσι βρίσκεται στο νοτιότερο μέρος του νησιού, ενενήντα χιλιόμετρα από την πόλη της Ρόδου. Μικρή χερσόνησος το καλοκαίρι και νησίδα το χειμώνα, αποτελεί παράδεισο για τους surfers. Η δεξιά πλευρά του διακρίνεται για τα μεγάλα της κύματα και η αριστερή για την ηρεμία και την απομόνωσή της. Στην πλευρά των surfers υπάρχουν σημεία ενοικιάσεως εξοπλισμού surfing και kites surfing. Η πεντακοσίων μέτρων λωρίδα που ενώνει το Πρασονήσι με τη Ρόδο ενδείκνυται για στιγμές χαλάρωσης.

5.2.9 Η κοιλάδα των Πεταλούδων

Είναι ένας σπάνιος βιότοπος που φιλοξενεί την πεταλούδα *Panaxia Quadripunctaria* που κάνει την εμφάνισή της σε αυτό το μοναδικό φυσικό πάρκο στο διάστημα από τα μέσα Ιουνίου έως τα τέλη Σεπτεμβρίου. Κάποια από τα είδη που φιλοξενούνται στο πάρκο είναι ιδιαίτερα σπάνια και συναντώνται σε ελάχιστα μέρη σε ολόκληρο τον κόσμο. Ακολουθώντας τα ειδικά διαμορφωμένα μονοπάτια και τα ξύλινα γεφυράκια ανάμεσα στην απίστευτου κάλλους βλάστηση, τις λιμνούλες με τα νούφαρα, τους μικρούς καταρράκτες και τα γάργαρα νερά, απολαμβάνει ένα μοναδικό φυσικό φαινόμενο. Στην είσοδο του μουσείου λειτουργεί το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Ρόδου. Τα εκθέματα του μουσείου παρουσιάζονται σε προθήκες που αναπαριστούν τις συνθήκες του φυσικού περιβάλλοντος σύμφωνα με τις πλέον σύγχρονες μουσειολογικές αντιλήψεις. Στα εκθέματα περιλαμβάνονται ενδημικά και σπάνια είδη της ευρύτερης περιοχής της Κοιλάδας. Επίσης λειτουργεί εκκολαπτήριο- εκθετήριο πεταλούδων με ζωντανά εκθέματα, βιβλιοθήκη και ένα σύγχρονο εννοιολογικό και βοτανολογικό εργαστήριο.

5.3 Γαλάζιες σημαίες στις παραλίες και προσβασιμότητα

Η Ρόδος βραβεύθηκε το 2012 με 32 «Γαλάζιες Σημαίες», ένα διεθνές πρόγραμμα με συντονιστή την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης. Η «Γαλάζια Σημαία» είναι ένα διεθνές σύμβολο

περιβαλλοντικής ποιότητας παγκόσμια αναγνωρισμένο, που από το 1987 απονέμεται σε όσες ακτές και μαρίνες πληρούν τις αυστηρές προϋποθέσεις του. Ανάμεσα στα 32 συνολικά κριτήρια περιλαμβάνονται η ποιότητα των νερών κολύμβησης, η καθαριότητα, η οργάνωση, η πληροφόρηση, η ασφάλεια λουομένων και επισκεπτών και η προστασία του περιβάλλοντος της ακτής και του παράκτιου χώρου.

Τα κριτήρια του διεθνούς προγράμματος συνοψίζονται στις εξής κατηγορίες:

- 1) Καθαρότητα θάλασσας και ακτής (ποιότητα νερών κολύμβησης, μη απόρριψη στην περιοχή βιομηχανικών και αστικών λυμάτων, επαρκείς κάδοι απορριμμάτων, συνεχής περιοδικός καθαρισμός της ακτής).
- 2) Οργάνωση ακτής (συνεχής πληροφόρηση του κοινού για την ποιότητα των νερών κολύμβησης, σχέδια δράσης για την αντιμετώπιση τυχόν θαλάσσιας ρύπανσης από ατύχημα, απαγόρευση της κίνησης οχημάτων και μοτοποδηλάτων στην ακτή, απαγόρευση της ελεύθερης κατασκήνωσης και επαρκείς εγκαταστάσεις υγιεινής με ελεγχόμενο σύστημα αποχέτευσης).
- 3) Ασφάλεια επισκεπτών (εκπαιδευμένοι ναυαγοσώστες σε υπηρεσία, προσφορά υπηρεσιών για άτομα με ειδικές ανάγκες).
- 4) Προστασία της φύσης και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση (έντυπες πληροφορίες και οδηγίες συμπεριφοράς στην ακτή και για περιοχές με ευαίσθητο φυσικό περιβάλλον, αναφορά στην οργάνωση δραστηριοτήτων του διαχειριστή ακτής).

Οι περισσότερες παραλίες του νησιού σύμφωνα με το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (Ειδική Γραμματεία Υδάτων) διαθέτουν εξαιρετικής ποιότητας νερά. Η Δημοτική Ενότητα με τις περισσότερες πανελλαδικά «γαλάζιες σημαίες» (συνολικά είκοσι τέσσερις) είναι η Δημοτική Ενότητα Καλλιθέας. Ο Δήμος Ρόδου έχει προγραμματίσει την πραγματοποίηση έργων που θα μετατρέψουν πολλές από τις παραλίες αυτές σε προσβάσιμες για άτομα με ειδικές ανάγκες. Ο εξοπλισμός για κάθε παραλία θα περιλαμβάνει ειδικό διάδρομο για την κίνηση των αμαξιδίων και την πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, δύο αμφίβια αμαξίδια και ειδικά διαμορφωμένο αποδυτήριο τουαλέτα. Ο Δήμος Ρόδου θα συμμετέχει πιλοτικά ως «φορέας λειτουργίας» στις παραλίες Τσαμπίκα, Λίνδος (κεντρική παραλία), Φαληράκι (κεντρική παραλία), Έλλη (κεντρική παραλία), κεντρική παραλία Ιαλυσού και Sunwing και θα έχει την υποχρέωση να τοποθετεί, να συντηρεί κατά τη διάρκεια της χρήσης του και να αποθηκεύει κατά τη χειμερινή περίοδο τον εξοπλισμό ενώ θα μεριμνήσει για την εξασφάλιση Ναυαγοσώστη ή Επόπτη. Αξιοσημείωτη είναι η συνδρομή φορέων όπως τα

σωματεία ομπρελάδων, τα ξενοδοχεία, διάφοροι σύλλογοι, εθελοντές και σχολεία που συνδράμουν τα μέγιστα προς την κατεύθυνση αυτή. Για το 2012 θα υποβληθούν τέσσερις νέες υποψηφιότητες ακτών για βράβευση: η παραλία Έλλη, η παραλία Τσαμπίκα, η παραλία Βλυχά και η κεντρική παραλία της Λίνδου. Οι παραλίες θα ετοιμαστούν σύμφωνα με τις προδιαγραφές του προγράμματος, θα αναρτηθεί έντυπο υλικό στο οποίο θα αναγράφεται ότι είναι υποψήφιες για βράβευση, θα ελεγχθούν και ένα χρόνο μετά ευελπιστούμε να κυματίζει και σε αυτές η «Γαλάζια Σημαία».

5.4 Παραλίες

❖ Αγάθη

Αμμώδης παραλία, απάνεμη. Βρίσκεται ανατολικά της πόλης της Ρόδου, δίπλα από το Χαράκι και απέχει τριάντα οκτώ χιλιόμετρα από την πόλη της Ρόδου και δέκα χιλιόμετρα από τη Λίνδο. Για να φτάσει κανείς σε αυτήν πρέπει να διανύσει έναν καλό χωματόδρομο δέκα χιλιομέτρων.

❖ Άγιος Παύλος

Με βότσαλα, άμμο και πεντακάθαρα πράσινα νερά. Βρίσκεται σ' έναν μικρό κόλπο με δύο μικρές αμμουδιές, πολύ κοντά στη Λίνδο και πενήντα χιλιόμετρα από την πόλη της Ρόδου. Στη μία παραλία υπάρχουν ομπρέλες, ξαπλώστρες και καντίνα ενώ η άλλη είναι ερημική και ενδείκνυται για όσους θέλουν να απολαύσουν το μπάνιο τους με ηρεμία.

❖ Άντονι Κουίν

Ιδανική για υποβρύχιες καταδύσεις λόγω της υποθαλάσσιας μορφολογίας της έγινε διάσημη από τα γυρίσματα της ταινίας «Τα κανόνια του Ναβαρόνε» που γυρίστηκαν εκεί με πρωταγωνιστή το διάσημο ηθοποιό Anthony Quinn. Περιβάλλεται από βράχια και διαθέτει πεντακάθαρα νερά. Διαθέτει μία μικρή προβλήτα που δίνει τη δυνατότητα σε σκάφη που την επισκέπτονται να αγκυροβολήσουν. Απέχει δέκα πέντε χιλιόμετρα νοτιοανατολικά από την πόλη της Ρόδου και τρία χιλιόμετρα από το Φαληράκι. Έχει βραβευθεί με «Γαλάζια Σημαία».

❖ Αφάντου

Μεγάλη σε μήκος, με μικρά βότσαλα και άμμο και θάλασσα που βαθαίνει απότομα. Διαθέτει πολλά οργανωμένα σημεία, με ομπρέλες, ξαπλώστρες και καντίνες. Βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του νησιού και απέχει από την πόλη της Ρόδου είκοσι δύο χιλιόμετρα και από το χωριό

Αφάντου μόλις δύο χιλιόμετρα. Διαθέτει εγκαταστάσεις για beach volley και beach soccer. Δίπλα της βρίσκεται το διάσημο Golf Αφάντου. Έχει βραβευθεί με «Γαλάζια Σημαία».

❖ Γεννάδι

Μεγάλη σε έκταση παραλία με άμμο και ψιλό βότσαλο. Διαθέτει οργανωμένα και μη οργανωμένα σημεία. Βρίσκεται στο ανατολικό άκρο του νησιού και απέχει από την πόλη της Ρόδου εξήντα τρία χιλιόμετρα.

❖ Έλλη

Θεωρείται ως η καλύτερη παραλία της Μεσογείου. Υποδέχεται κάθε χρόνο πλήθος επισκεπτών. Εκτείνεται κατά μήκος της πόλης και διαθέτει ομπρέλες, ξαπλώστρες και καντίνες.

❖ Ιαλυσός

Είναι από τις πιο οργανωμένες του νησιού λόγω του ότι εκτείνεται κατά μήκος της λεωφόρου Ηρακλειδών όπου λειτουργούν μερικές από τις μεγαλύτερες ξενοδοχειακές μονάδες του νησιού. Αποτελείται από βότσαλα και άμμο ενώ τα νερά βαθαίνουν απότομα. Η παραλία αυτή ενδείκνυται για τους λάτρεις του surfing καθώς είναι ανοιχτή στους ανέμους. Απέχει από τη Ρόδο μόλις οκτώ χιλιόμετρα.

❖ Καλλιθέα

Παραλία με πεύκα και φοίνικες. Κοντά στην παραλία βρίσκονται και οι θερμές ιαματικές πηγές της Καλλιθέας. Βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα του νησιού, σε απόσταση δέκα χιλιομέτρων από την πόλη της Ρόδου. Έχει βραβευθεί με «Γαλάζια Σημαία».

❖ Λίνδος

Μία αμιγώς τουριστική παραλία που βρίσκεται κάτω από τον ομώνυμο οικισμό. Διαθέτει ήσυχα κρυστάλλινα νερά, δύο αμμουδιές με ομπρέλες, ξαπλώστρες και ταβέρνες. Απέχει εβδομήντα χιλιόμετρα από την πόλη της Ρόδου.

❖ Τσαμπίκα

Είκοσι έξι χιλιόμετρα νοτιοανατολικά από την πόλη της Ρόδου και κάτω από το βράχο που φιλοξενεί το διάσημο μοναστήρι της Παναγίας Τσαμπίκας της Ψιλής, η παραλία της Τσαμπίκας

η παραλία της Τσαμπίκας με τη χρυσή άμμο διαθέτει ομπρέλες, ξαπλώστρες, καντίνες και εγκαταστάσεις για θαλάσσια σπορ.

❖ Χαράκι

Παραλία την οποία επισκέπτονται κυρίως οικογένειες. Με βότσαλα και άμμο, σ' ένα τμήμα της διαθέτει ομπρέλες και ξαπλώστρες. Στον παραλιακό δρόμο λειτουργούν εστιατόρια και καφέ. Απέχει τριάντα έξι χιλιόμετρα από την πόλη της Ρόδου.

5.5 Η αγορά στο κέντρο της Ρόδου

Στο κέντρο της Ρόδου, ο επισκέπτης απολαμβάνει shopping σε μια μικρή αλλά πολύ ουσιαστική αγορά όπου κάλλιστα θα μπορούσε να συγκριθεί με ένα υψηλών προδιαγραφών Mall, απλωμένο σε ένα επίπεδο χώρο, δίπλα στη θάλασσα. Με έναν εξαιρετικά ευχάριστο περίπατο στην αγορά όπου τα αρώματα του θαλασσινού αέρα ανακατεύονται μαγικά με γιασεμί και νυχτολούλουδα, ανακαλύπτει κανείς επώνυμα προϊόντα διεθνούς κύρους (κοσμήματα, είδη αργυροχρυσοχοΐας, luxury προϊόντα ένδυσης, υπόδησης, καλλυντικά είδη για το σπίτι). Είναι αξιοσημείωτο δε ότι η αγορά της Ρόδου έχει σαραντακονταετή παράδοση στα είδη πολυτελείας με ισχυρά brand names- ενώ πλήθος μοδάτων καφέ προσφέρονται για χαλάρωση κατά τη διάρκεια της ημέρας αλλά και της νύχτας. Θα πρέπει επίσης να γίνει αναφορά στα προϊόντα αγγειοπλαστικής (μιας από τις αρχαιότερες τέχνες που γεννήθηκε στα νησιά του Αιγαίου) τα οποία βρίσκουμε σε καταστήματα ειδών souvenir, αλλά και τα χειροποίητα δερμάτινα σανδάλια φτιαγμένα από τεχνίτες του νησιού μας.

5.6 Τα τοπικά προϊόντα

Οι τοπικοί πόροι, τα τοπικά προϊόντα και ο Τουρισμός είναι τα τρία T που συνθέτουν το τέταρτο, την Ταυτότητα της Τουριστικής Ανάπτυξης της Ρόδου. Τα τοπικά προϊόντα και η τοπική γαστρονομία προσδίδουν ταυτότητα σε έναν τόπο. Τα προϊόντα της Ρόδου είναι προϊόντα μοναδικά με ιδιαίτερα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά.

Υπάρχουν:

- ✓ Προϊόντα Φυτικής Παραγωγής
- ✓ Ελαιόλαδο (Προϊόν Γεωγραφικής Ένδειξης- ΠΓΕ)
- ✓ Βρώσιμες Ελιές (Πράσινες Τσακιστές Ροδίτικες, Ζούπες)
- ✓ Κηπευτικά (Καρπούζι Ρόδου, Πεπόνι Ρόδου, Τομάτα Ρόδου)

- ✓ Εσπεριδοειδή (Πορτοκάλι Ρόδου, Μανταρίνι Ρόδου, Λεμόνι Ρόδου)
- ✓ Αρωματικά και Φαρμακευτικά Φυτά
- ✓ Προϊόντα Ζωικής Παραγωγής
- ✓ Γαλακτοκομικά
- ✓ Τυροκομικά
- ✓ Μέλι

Τα προϊόντα της Ρόδου μπορούν να προμηθευτούν οι επισκέπτες μας τόσο σε καταστήματα στην πόλη όσο και στα χωριά του νησιού (Αρχάγγελος, Έμπωνας, Αππόλωνα, Σιάννα και άλλα). Ιδιαίτερη εμπειρία είναι η επίσκεψη σε παραδοσιακούς ξυλόφουρνους, συνεταιριστικές οργανώσεις γυναικών και αποστακτήρια- οινοποιεία κυρίως στην ορεινή Ρόδο.

Κεφάλαιο 6^ο – Τουρισμός Ρόδου και ΑμεΑ

6.1 Ρόδος-ΑΜΕΑ Πρόσβαση στον Τουρισμό για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες

6.1.1 Ειδικό καροτσάκι για άτομα με αναπηρίες στην παραλία

Στις 21 Αυγούστου 2012 στην διάθεση των ατόμων με αναπηρίες βρίσκεται από ένα καροτσάκι που μπορεί να μπει μέσα στην θάλασσα. Με αυτό τον τρόπο τα άτομα με αναπηρίες έχουν την δυνατότητα να μπουν μέσα στο νερό χωρίς δυσκολίες. Άλλη μια πρωτοβουλία της κοινωνικής πλευράς της Ρόδου που δίνει κουράγιο στα ΑμεΑ. Συγκεκριμένα το δελτίο τύπου του Συλλόγου Ατόμων με αναπηρίες της Επαρχίας Ρόδου αναφέρει τα εξής: “Το Ειδικό Καροτσάκι που μπαίνει μέσα στη θάλασσα διατίθεται δωρεάν στα άτομα με Κινητική Αναπηρία και βρίσκετε ήδη στη παραλία απέναντι από το ξενοδοχείο MEDITERRANEAN στην πόλη της Ρόδου. ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΤΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΔΩΡΕΑΝ “(Δ.Σ = Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ: ΖΗΔΙΑΝΑΚΗΣ ΜΑΝΩΛΗΣ και Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ: ΤΣΙΒΓΟΥΛΗΣ ΝΙΚΟΣ)

Εικόνα 6.1 Η ειδική Ράμπα στην παραλία Έλλη της Ρόδου

6.1.2 Η σκληρή πλευρά της Ρόδου

Αν και η κατάσταση στην Ρόδο θεωρείται από τις καλύτερες στην Ελλάδα για τα ΑμεΑ κάποιες φορές τα παραδείγματα και οι μαρτυρίες δίνουν καλύτερη και πιο αληθινή εικόνα “Δύσκολη έως απαγορευτική θεωρείται η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρίες στις παραλίες του νησιού μας. Η διαδικασία στην οποία υποβλήθηκε ένα ζευγάρι τουριστών, εκ των οποίων ο ένας βρισκόταν σε αναπηρικό καρότσι με σκοπό να βρουν με ένα τρόπο την άμεση πρόσβαση τους

στην παραλία της Ψαροπούλας, κάτω από το άγαλμα του Διαγόρα εξέθεσε το όμορφο νησί της Ρόδου. Προσπαθούσαν επί μισή ώρα να βρουν ένα τρόπο να μπουν στην παραλία. Και αφού δεν βρήκαν μια λύση, ο άνδρας σήκωσε στα χέρια την γυναίκα, η οποία ήταν ανάπηρη, και τη μετέφερε ως την ακροθαλασσιά”. Πέρα από το γεγονός ότι φαίνεται ξεκάθαρα ότι κανένας δεν σέβεται τα άτομα με αναπηρίες στον τόπο μας, μας εκθέτει και ανεπανόρθωτα στους τουρίστες. Ο σύλλογος ΑμεΑ έχει κάνει προτάσεις επανειλημμένες φορές στο δήμο να τοποθετηθούν ειδικές ράμπες σε όλες τις παραλίες αλλά δεν υπάρχει ολοκληρωμένη λύση ακόμα.”

6.1.3 Η πλευρά των Δημόσιων φορέων

Σε διαδικασία ολοκλήρωσης βρίσκεται το έργο στο οποίο θα τοποθετηθούν ειδικοί ξύλινοι διάδρομοι σε δύο κεντρικές παραλίες της Ρόδου. Η μια προτεινόμενη παραλία ήταν ανάμεσα στο ΝΟΑΡ και το Μελέμι και η άλλη στην περιοχή της Ψαροπούλας στην παραλία, μπροστά από το άγαλμα του “Διαγόρα”.

6.1.4 Η πλευρά των συνανθρώπων μας

Μόνο δύο παραλίες σε όλο το νησί διαθέτουν ειδικές ράμπες. Η μία είναι στην περιοχή της Καλλιθέας και η άλλη βρίσκεται στο Γεννάδι. Και στις δύο παραλίες έχουν τοποθετηθεί από ιδιώτες και όχι από κάποια δημόσια υπηρεσία. Είναι δεδομένο ότι πλέον οι υπεύθυνοι πρέπει να μεριμνήσουν για τα άτομα με αναπηρίες και να σταματήσουν να τα βάζουν σε δεύτερη μοίρα.

6.1.5 Αιτήματα του Συλλόγου Ατόμων με Αναπηρίες Ρόδου

Να δημιουργηθούν στη Ρόδο προσβάσεις που θα διευκολύνουν τη ζωή των ατόμων με ειδικές ανάγκες προκειμένου να μπορούν να απολαμβάνουν τη Μεσαιωνική Πόλη αλλά και τις παραλίες, ζητά ο Σύλλογος Ατόμων με Αναπηρίες Ρόδου. Στη Ρόδο που κατ' εξοχήν η οικονομία της στηρίζεται στον τουρισμό το 10% με 12% των επισκεπτών είναι άτομα με αναπηρία πέρα από τους μόνιμους κατοίκους του νησιού. Έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν τις παραλίες μας, να επισκέπτονται τη Μεσαιωνική Πόλη, τους Αρχαιολογικούς χώρους και γενικά όλο το νησί. Ήδη από 1992 κυκλοφορεί ειδικά διαμορφωμένο όχημα (ΤΑΞΙ) για την ασφαλή μετακίνηση των ατόμων με κινητικές αναπηρίες, που κατοικούν στη Ρόδο ή την επισκέπτονται και είναι ιδιοκτησίας του Συλλόγου μας. Αρκετά Ξενοδοχεία έχουν συμπεριλάβει το ΤΑΞΙ στις ιστοσελίδες τους όπως παρακάτω:

<http://www.katalogando.net/catalogs/c1-100140/#7>

Τα άτομα με κινητική αναπηρία είναι αδύνατον να περπατήσουν στην Παλιά Πόλη. Η λύση που υπάρχει είναι η αγορά τριών - τεσσάρων ηλεκτρικών αναπηρικών καροτσιών των οποίων η μέγιστη ταχύτητα είναι 10km/h και το κόστος αγοράς ανέρχεται σε 3.000 ευρώ περίπου το ένα. Τη διαχείρισή τους μπορεί να αναλάβει η Δημοτική Επιχείρηση «ΡΟΔΑ» ή το γραφείο ΑΜΕΑ του Δήμου Ροδίων ή ο Σύλλογος ατόμων με Αναπηρία Επαρχίας Ρόδου. Η επισκεψιμότητα σε Αρχαιολογικούς Χώρους μπορεί να γίνεται με ασφάλεια με την προμήθεια ενός φορητού αναβατορίου σκαλών ώστε τα άτομα με κινητική αναπηρία να μπορούν να επισκέπτονται το μουσείο, το παλάτι των Ιπποτών κι άλλους χώρους. Το κόστος αγοράς του ανέρχεται στο ποσό των 5.800 ευρώ περίπου. Θα ήταν ότι το καλύτερο η δημιουργία δυο παραλιών προσβάσιμων από τα ΑμεΑ. Το ένα στην παραλία που είναι στο «ΜΕΛΤΕΜΙ» και το «ΝΟΡ» και το άλλο απέναντι από το άγαλμα του ΔΙΑΓΟΡΑ. Η τεχνολογία που μπορεί γρήγορα και άνετα να χρησιμοποιηθεί είναι η ίδια που αναπτύχθηκε στην παραλία του Γενναδίου από τον τότε δήμαρχο και σημερινό (2012) Αντιδήμαρχο Μανώλη Σαββή.

6.1.6 Παράδειγμα προς μίμηση η πρώτη παραλία της Ρόδου για ΑμεΑ στο Γεννάδι

Στη διαμόρφωση της κεντρικής παραλίας του Γενναδίου προχώρησε ο δήμος νότιας Ρόδου, ώστε να είναι προσβάσιμη στα άτομα με αναπηρίες. Ο σύλλογος ατόμων με αναπηρίες επαρχίας Ρόδου, με τη συμβολή και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας προχώρησε σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες και τοποθετήθηκε ο απαραίτητος εξοπλισμός και έτσι τα μέλη του μπορούν να κάνουν το μπάνιο τους χωρίς πρόβλημα.

6.2 Η Περίπτωση της Ξενοδοχειακής μονάδας SUNWING στην Ρόδο

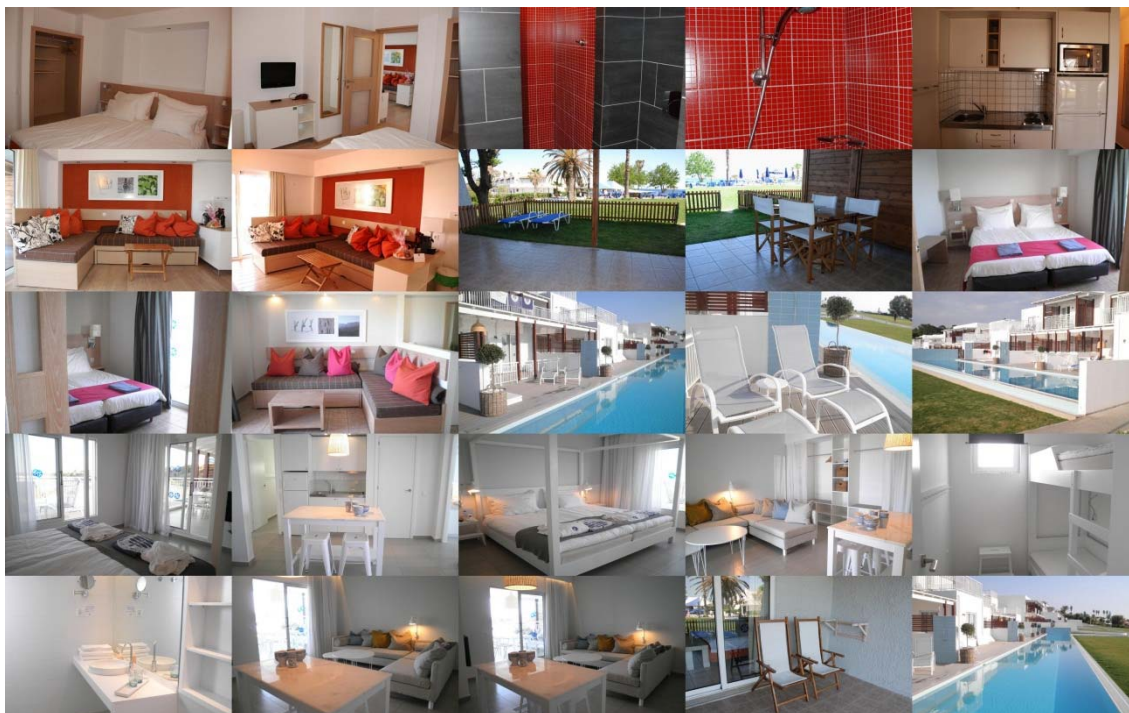
6.2.1 Στοιχεία για το SUNWING RESORT της Ρόδου

Η εταιρεία ΣΑΝΓΟΥΙΝΓΚ ΧΟΤΕΛΣ ΕΛΛΑΣ Α.Ε η οποία είναι η ιδιοκτήτρια εταιρεία των ξενοδοχείων Sunwing Resort Kallithea, SunGarden στη Ρόδο και Sunwing Resort Makrigialos στην Κρήτη, είναι της κρίκος από την αλυσίδα ξενοδοχείων της Sunwing Resorts & Hotels, το ξενοδοχειακό κομμάτι της Thomas Cook Northern Europe. Η Sunwing Resorts & Hotels έχει βάση της την Σουηδία και εξυπηρετεί Σκανδιναβούς πελάτες στα ξενοδοχεία της που

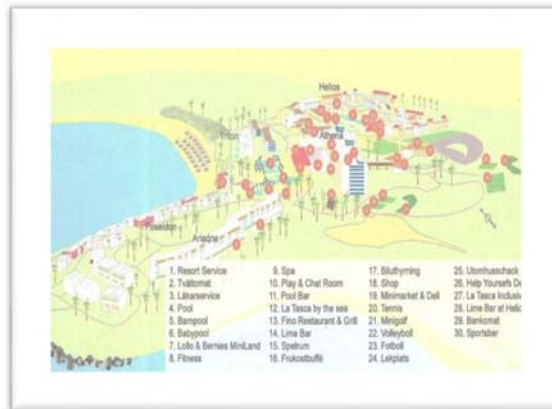
βρίσκονται στα Ελληνικά νησιά Ρόδο & Κρήτη, στα Ισπανικά νησιά Μαγιόρκα, Τενερίφη και Γκραν Κανάρια, στην Κύπρο, στην Τουρκία και στην Ταϊλάνδη. Το Sunwing Resort Makrigialos στο Μακρύγαλο της Κρήτης, λειτούργησε για πρώτη φορά το 1984, διαθέτει 307 διαμερίσματα και απασχολεί 150 άτομα την καλοκαιρινή περίοδο. Το Sunwing Resort Kallithea στην Ρόδο λειτούργησε για πρώτη φορά το 1975. Σήμερα διαθέτει 594 δωμάτια και διαμερίσματα, λειτουργεί περίπου 200 ημέρες το χρόνο (Απρίλιο με Οκτώβριο) και απασχολεί 250 άτομα την περίοδο αιχμής.

Εικόνα 6.2 Κολλάζ φωτογραφιών από το πολυτελές Ξενοδοχείο Sunwing

ΚΤΙΡΙΑ	Πρώτο Έτος Λειτουργίας : 1975			
	Όροφοι	Διαμερίσματα	Έτος κατασκευής	Έτος ανακατασκευής
Ονομασία				
Αθηνά	5	173	1975	2007 - 2009
Αριάδνη	2	60	1980	2009
Ποσειδών	2	91	1980	2007
ΣΥΝΟΛΟ: Δωμάτια -263-, Κλίνες -622-				

Πίνακας 6.1 Κτιριακές εγκαταστάσεις και στοιχεία, κλίνες, δωμάτια

Εικόνα 6.3 Χάρτης τοποθεσιών ξενοδοχείου SUNWING Ρόδου

Η ξενοδοχειακή μονάδα Sunwing είναι από εκείνες που οι επισκέπτες σέβονται απόλυτα και γνωρίζουν ότι οι υπηρεσίες που θα δεχθούν θα ολοκληρώσουν το πακέτο των διακοπών τους. Συνήθως οι τουρίστες που επισκέπτονται το ξενοδοχείο είναι Σκανδιναβοί. Σε αυτό φυσικά βοηθάει και η εταιρεία αλλά και η αγάπη που τρέφουν οι βόρειοι λαοί στην Ελλάδα, τα τοπία της, και τον ήλιο της. Το ξενοδοχείο βρίσκεται μόλις λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη της Ρόδου κάνοντας τις μετακινήσεις εύκολες και γρήγορες. Ακόμη οι παραλίες που υπάρχουν γύρω από το ξενοδοχείο αποκαλούνται μαγικές με πρώτη προτίμηση όχι μόνο των τουριστών αλλά και των ντόπιων κατοίκων του νησιού την πανέμορφη παραλία της Καλλιθέας. Παρακάτω υπάρχει ο πίνακας που αναφέρει τις αποστάσεις από τους σημαντικότερους τόπους σε μια εκδρομή – ταξίδι.

Αποστάσεις:
Πόλη: 5 kms
Αεροδρόμιο: 20 kms
Νοσοκομείο: 5 kms
Λιμάνι: 5 kms
Παραλία: 5 m

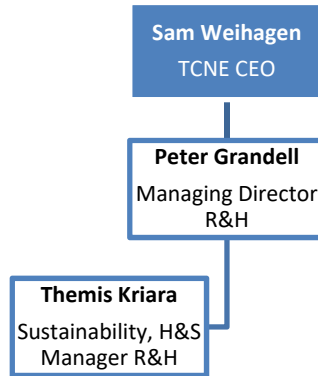
Πίνακας 6.2 Πίνακας Αποστάσεων

Η εταιρεία έχει σαν διευθύνοντα σύμβουλο τον Sam Weihagen και σαν Managing Director τον Peter Grandell. Στο κομμάτι της Ελλάδας βρίσκεται η κυρία Θέμις Κριαρά η οποία έχει όλη την διαχείριση της εταιρείας στην Ελλάδα παίρνοντας την κεντρική γραμμή της στρατηγικής από

την Σουηδία όπου και βρίσκονται τα Κεντρικά γραφεία της εταιρείας. Ακολουθεί διάγραμμα με την οργάνωση και δομή της εταιρείας.

Πίνακας 6.3 Οργανόγραμμα της SUNWING

Το ξενοδοχείο αποτελεί έναν παράδεισο για μικρούς και μεγάλους. Η εξυπηρέτηση, το τοπίο, το φαγητό, το προσωπικό, ο χώρος, οι παροχές κάνουν τις διαβίωση μέσα στο Sunwing υπέροχη εμπειρία. Ακολουθεί συλλογή φωτογραφιών από το στολίδι Sunwing

Εικόνα 6.4 Διάφορες Φωτογραφίες από το SUNWING της Ρόδου

Ας αναφερθούμε στους λόγους που κάνουν το συγκεκριμένο ξενοδοχείο να ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα ξεκινώντας από τις ενδεικτικές τιμές του 2012 την περίοδο του Σεπτεμβρίου. Οι τιμές αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα.

Τιμοκατάλογος (€) *Οι τιμές είναι ενδεικτικές. Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε με τους υπεύθυνους του ξενοδοχείου.
Μονόκλινο 48,00 - 72,00
Δίκλινο 60,00 - 90,00
Σουίτα 66,00 - 100,00
Πρωινό 12,00
Γεύμα 23,00

Πίνακας 6.4 Πίνακας αναφοράς σε ενδεικτικό τιμοκατάλογο

Το Sunwing είναι ένα ξενοδοχείο πολυτελές 4 αστέρων. Ενδεικτικά ένα δίκλινο δωμάτιο χωρίς πρωινό κυμαίνεται από 60,00€ έως 90,00€. Η άνεση του χώρου σε συνδυασμό με το προσωπικό το οποίο είναι άρτια εκπαιδευμένο γεμάτο σεβασμό, ευγένεια και αφοσίωση στην σωστή δουλειά η οποία δεν είναι άλλη από το επιστρέψουν οι τουρίστες με χαμόγελο και ξεκούραστο πίσω στην πατρίδα τους κάνει έναν από τους βασικούς λόγους το Sunwing την καλύτερη επιλογή για οικογένειες. Το ξενοδοχείο απασχολεί 179 άτομα, όπως φαίνεται και στον πίνακα παρακάτω, από τα οποία τα 12 μόνο είναι Διοικητικό προσωπικό ενώ όλοι οι άλλοι είναι προσωπικό ξενοδοχείου και διασκεδαστές από τις χώρες απ όπου είναι και οι τουρίστες.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	
Θέση	Άτομα
Διοικητικό Προσωπικό	12
Προσωπικό Ξενοδοχείου	155
Αλλοδαποί Διασκεδαστές	12
ΣΥΝΟΛΟ	179

Πίνακας 6.5 Προσωπικό του ξενοδοχείου SUNWING στην Ρόδο

Το σημαντικό σε όλα αυτά τα στοιχεία είναι ότι το Sunwing μέσα από τους τουρίστες, από τις καλές βάσεις τις οποίες έχει ο τουρισμός της Ρόδου αλλά και από τους Σκανδιναβούς τουρίστες κατάλαβε και έπιασε τον σφυγμό και τον παλμό της αγοράς, ο οποίος δεν είναι άλλος από την αγορά ευκαιρία – Άτομα με Αναπηρίες (ΑμεΑ).

Είναι δεδομένο ότι οι εγκαταστάσεις με τις τροποποιήσεις που χρειάζονται για να μπορέσουν να γίνουν προσβάσιμα από όλους είναι ένα σχέδιο το οποίο κοστίζει ακριβά. Με την βοήθεια των σκανδιναβών και της ‘μαμάς’ εταιρείας, με υπομονή και μεράκι κατάφερε το ξενοδοχείο να γίνει το καλύτερο σε εγκαταστάσεις για ΑμεΑ στην Ρόδο. Αυτό το μαρτυρούν και τα

στατιστικά τα οποία κρύβουν άλλον έναν θησαυρό. Οι μεμονωμένες αφίξεις ήταν 25 στο σύνολο για το έτος 2012 ενώ αυτές των ομαδικών 35. Αυτό που παρατηρούμε εδώ είναι ότι η ομάδα των ΑμεΑ είναι μια ομάδα η οποία “κουβαλάει” και άλλα άτομα από πίσω με αποτέλεσμα να έχουμε μια πηγή αναξιοποίητη.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ για ΑΜΕΑ έτους 2012 * Η επιχείρηση δεν διατηρεί μεμονωμένα στατιστικά για τα ΑΜΕΑ	
Μεμονωμένες Αφίξεις πελατών με τους συνοδούς τους	25
Ομαδικές Αφίξεις πελατών με τους συνοδούς τους	35
Σύνολο	60

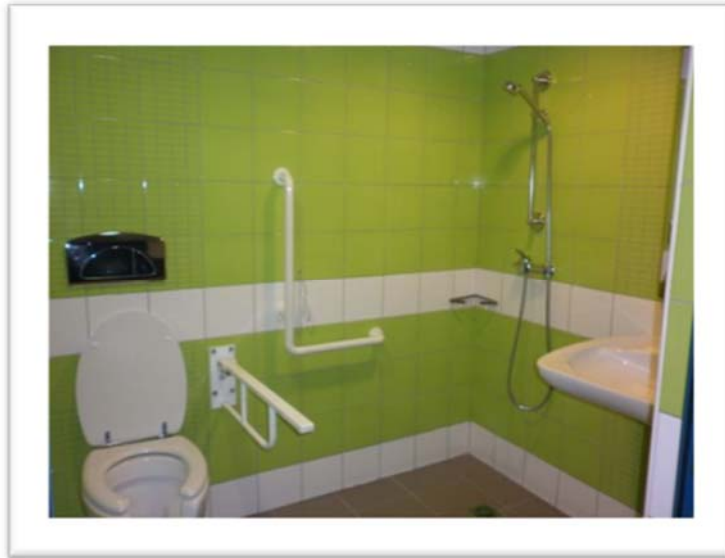
Πίνακας 6.6 Στατιστικά στοιχεία για αφίξεις πελατών ΑμεΑ 2012

Ακόμα, οι εγκαταστάσεις είναι Ευρωπαϊκών προδιαγραφών και πληρούν πλήρως τις απαιτήσεις των ΑμεΑ. Στην συνέχεια υπάρχει φωτογραφικό υλικό του ξενοδοχείου από τα W.C. που αποτελούν ίσως το πιο σημαντικό κομμάτι για την προσβασιμότητα των ΑμεΑ.

Εικόνα 6.5 Εσωτερικό του W.C. του δωματίου των τουριστών ΑμεΑ

Εκτός όμως από τα W.C. στα δωμάτια εξίσου σημαντικά είναι και τα W.C. στους κοινόχρηστους χώρους. Έτσι το ξενοδοχείο Sunwing έδωσε έμφαση και στα υπόλοιπα W.C. ώστε να είναι προσβάσιμα.

Εικόνα 6.6 Τα κοινόχρηστα W.C. με ντουζιέρα του SUNWING Ρόδου

Εικόνα 6.7 Τα κοινόχρηστα W.C. του SUNWING Ρόδου

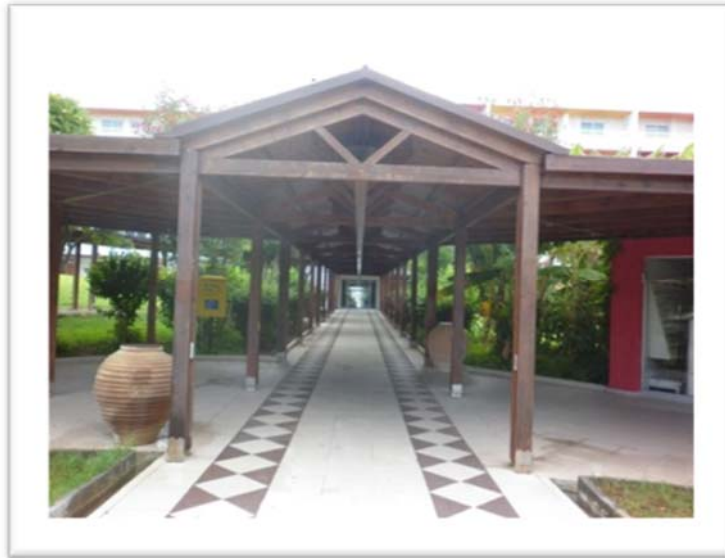
Τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχουν κάθε δικαίωμα στην άσκηση, την βόλτα, το παιχνίδι, και όλες τις παροχές που έχουν και όλοι οι υπόλοιποι πολίτες. Έτσι το ξενοδοχείο Sunwing διαθέτει διαδρόμους ειδικούς, σημάνσεις και πινακίδες καθώς και ειδικές ράμπες.

Εικόνα 6.8 Πινακίδα με τις Παροχές του SUNWING Ρόδου

Εικόνα 6.9 Ειδικός Διάδρομος για τρέξιμο και περπάτημα

Εικόνα 6.10 Διάδρομος SUNWING Ρόδου που οδηγεί στην Ρεσεμίων

Το ποσοστό αφίξεων των ατόμων με αναπηρίες δεν είναι μεγάλο. Αυτό φαίνεται από το έως τώρα σύνολο των αφίξεων στον πίνακα που ακολουθεί.

SUNWING ΡΟΔΟΥ - ΕΤΟΣ 2012		
ΜΗΝΑΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ
Απρίλιος	1.530	5.095
Μάιος	4.386	29.326
Ιούνιος	4.169	28.380
Ιούλιος	2.701	27.466
Αύγουστος	3.954	29.326
Σεπτέμβριος	4.290	25.855
Οκτώβριος	1.855	12.340
ΣΥΝΟΛΟ	22.885	157.788

Πίνακας 6.7 Αφίξεις και Διανυκτερεύσεις του ξενοδοχείου SUNWING Ρόδου το έτος 2012

Το ξενοδοχείο εκτός των άλλων έχει και αρκετές παροχές που το καθιστούν ανταγωνιστικό σε σχέση με τα υπόλοιπα του νησιού. Το Sunwing διαθέτει 4 πισίνες εκ των οποίων η μια είναι για παιδική, 3 μπαρ, 4 εστιατόρια, 2 γήπεδα τένις, 2 mini golf, 1 beach volley, 1 ποδοσφαίρου, γυμναστήριο, 2 παιδικές χαρές, play & chat room, Free wi-fi, 1 mini market, 1 rent a car, κέντρο αισθητικής.

Ακολουθεί ο πίνακας με τα συγκεντρωτικά στοιχεία για τις παροχές

ΠΑΡΟΧΕΣ	
Εστιατόρια	
1.	La Tasca by the Beach
2.	La Tasca Exclusive
3.	Fino ala Cart
4.	Lollo & Bernie (Παιδικό Μπουφέ)
ΜΠΑΡ	
1.	Lime Bar by the Pool
2.	Bar
3.	Sports Bar
Κολυμβητικές Δεξαμενές (4) Τρεις ενηλίκων και μία παιδική	
Ενηλίκων:	
1.	Vuxenpool Athena: Εμβαδού 380,00 m ²
2.	Funpool Athena : Εμβαδού 408,00 m ²
3.	Barnpool Athena : Εμβαδού 154,00 m ²
Παιδική :	
1.	Babyrpool Athena : Εμβαδού 50,00 m ²
Γήπεδα:	
1.	Τένις (2)
2.	Ποδόσφαιρο 5Χ5 (1)
3.	Beach Volley (1)
4.	Mini Golf (2)
Play & Chat Room (1)	
Γυμναστήριο (1)	
Παιδικές Χαρές (2)	
Κέντρο Αισθητικής (1)	
Wi--Fi	
Παιδικές Χαρές (2)	
Mini Market (1)	
Γραφείο Ενοικίασης Αυτοκινήτων (1)	
Μήκος παραλίας στην ακτογραμμή : 200 m	

Πίνακας 6.8 Παροχές ξενοδοχείου SUNWING Ρόδου

6.2.2 Το Ευρωπαϊκό Οικολογικό Σήμα

Όταν τον Απρίλιο του 2003 καταρτίστηκαν τα κριτήρια της Ευρωπαϊκής Οικολογικής ετικέτας EU-flower για τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, το Sunwing Resort Kallithea ήταν έτοιμο και κατέθεσε την πρώτη αίτηση απόκτησης του σήματος, με αποτέλεσμα τον Σεπτέμβριο του 2003

να είναι το πρώτο ξενοδοχείο στην Ευρώπη που απέκτησε το σήμα με αριθμό EL/025/01. Ακολούθησε το 2006 το SunGarden (EL/025/02) και το 2007 το Sunwing Resort Makrigialos (EL/025/03).

Το Ευρωπαϊκό Οικολογικό Σήμα απονέμεται σε εμπορεύματα ή υπηρεσίες που πληρούν τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις του συστήματος οικολογικής σήμανσης της ΕΕ για :

- Περιορισμό στην κατανάλωση ενέργειας
- Περιορισμό στην κατανάλωση νερού
- Περιορισμό στην παραγωγή αποβλήτων
- Προώθηση της χρήσης ανανεώσιμων πόρων & ουσιών που είναι λιγότερο επιβλαβείς για το περιβάλλον
- Προώθηση της περιβαλλοντικής ενημέρωσης & εκπαίδευσης

6.2.3 Πλεονεκτήματα Πρότασης και Σημασία

Η εταιρεία Sunwing Hotels Hellas, έχοντας ως βασικό άξονα της Εταιρικής Κοινωνικής της Ευθύνης το Περιβάλλον, έθεσε ως επιχειρηματικό της στόχο την απόκτηση του ευρωπαϊκού οικολογικού σήματος από όλα της τα ξενοδοχεία. Το Ευρωπαϊκό Οικολογικό Σήμα είναι καταξιωμένο και βασισμένο σε αυστηρά και αξιόπιστα κριτήρια. Τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η κατοχή του Ευρωπαϊκού οικολογικού σήματος είναι:

- 1) Επίδειξη της υψηλής ποιότητας των υπηρεσιών και των περιβαλλοντικών επιδόσεων
- 2) Οικολογική επίδοση και οικονομικά οφέλη
- 3) Αίσθηση ευημερίας
- 4) Ικανοποίηση των προσδοκιών των φιλοξενουμένων
- 5) Ενίσχυση των εργαλείων marketing

Η απόκτηση του πρώτου Ευρωπαϊκού Οικολογικού Σήματος από το Sunwing Resort Kallithea, και στην συνέχεια των ξενοδοχείων SunGarden Rhodes & Sunwing Resort Makrigialos, επιβράβευσε τις περιβαλλοντικές μας προσπάθειες 10 χρόνων, οι οποίες μέχρι τότε ακολουθούσαν τις οδηγίες του Σκανδιναβικού οργανισμού «The Natural Step». Επιπροσθέτως, από το 1985 έως σήμερα, τα ξενοδοχεία του ομίλου βραβεύονται από το Διεθνές Πρόγραμμα Γαλάζιων Σημαιών για τον τρόπο διαχείρισης της ακτής και διατήρησης του παραλιακού περιβάλλοντος και της ποιότητας των θαλάσσιων νερών. Η πορεία των 10 ετών περιβαλλοντικής προσπάθειας εναλλάσσεται από περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες οι οποίες

αναθεωρούνται και αναπτύσσονται συνεχώς, ούτως ώστε η λειτουργία των ξενοδοχείων της εταιρείας μας να συσχετίζεται από τους πελάτες μας με τις καλύτερες περιβαλλοντικές πρακτικές. Η απονομή του Βραβείου Ελληνικών Επιχειρήσεων για το περιβάλλον στην μόνη τουριστική εταιρεία της οποίας όλα της τα προϊόντα όχι μόνο ακολουθούν φιλοπεριβαλλοντικές πολιτικές αλλά είναι πιστοποιημένα ως οικολογικά, εκτός της ηθικής ικανοποίησης από την επιβράβευση της περιβαλλοντικής δράσης, θα παρακινήσει το προσωπικό των ξενοδοχείων για την περαιτέρω βελτίωσή των υπηρεσιών που προσφέρει στους πελάτες και θα προκαλέσει και άλλους να μιμηθούν σε αυτή την προσπάθεια.

Κεφάλαιο 7^ο – Ελληνικός Τουρισμός: Παρουσίαση της Στρατηγικής Ανάπτυξης 2011-2021

7.1 Οι στόχοι για την δεκαετία 2011-2021

- 1) Η Ελλάδα να συγκαταλέγεται μέσα στους 10 πρώτους τουριστικούς προορισμούς στον κόσμο
- 2) Η άμεση και έμμεση τουριστική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΕΠ – φόροι + επιχορηγήσεις) να ανέλθει σε € 50 δις (€ 20δις παραπάνω από το 2009 και €13δις παραπάνω από την εκτιμώμενη βάση του 2021)
- 3) Οι θέσεις εργασίας που προσφέρει ο κλάδος του τουρισμού να ανέλθουν σε 1.000.000 (220.000 περισσότερες από το 2009 και 120.000 περισσότερες από την βάση του 2021)

7.2 Οι παράμετροι της ανάπτυξης

- 1) Η προάσπιση και η ανάδειξη των αξιών και του τρόπου ζωής των Ελλήνων
- 2) Η δυναμική ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και της σύγχρονης Ελληνικής δημιουργίας
- 3) Ο σεβασμός και η ορθολογική αξιοποίηση των φυσικών μας πόρων
- 4) Η προβολή αυθεντικών εμπειριών για τους επισκέπτες
- 5) Η ανάπτυξη της εξωστρέφειας των Ελληνικών επιχειρήσεων
- 6) Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του Ελληνικού τουρισμού μέσα από την παροχή υψηλών υπηρεσιών ποιότητας
- 7) Η ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και η δίκαιη κατανομή του πλούτου

7.3 Οι δύο ενότητες ανάπτυξης του τουρισμού

- A) Η προσέλκυση επενδύσεων σε νέες και βελτιωμένες υποδομές τουρισμού
- B) Η ανάπτυξη αγορών και αύξηση των αφίξεων και των εσόδων από τον τουρισμό

A. Επενδύσεις στον τουρισμό (I)

- 1) Δημιουργία σταθερού επενδυτικού και φορολογικού πλαισίου για τις επιχειρήσεις του τουρισμού
- 2) Διαρκής απλοποίηση της γραφειοκρατίας (έκδοση και επανέκδοση αδειών, διαδικασίες fast track, διαδικασίες θεώρησης)
- 3) Αυστηρή τήρηση των κανόνων εργασίας και καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας

- 4) Δημιουργία σύγχρονων και ανταγωνιστικών δομών τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης
- 5) Προώθηση και στήριξη επενδύσεων που στοχεύουν στην αναβάθμιση της ποιότητας και της διεύρυνσης των παρεχομένων υπηρεσιών (ΕΣΠΑ)

Επενδύσεις στον τουρισμό (II)

- 1) Αναβάθμιση των κριτηρίων ποιότητας παρεχομένων υπηρεσιών και δημιουργία νέου πλαισίου αστεροποίησης
- 2) Προώθηση και στήριξη επενδύσεων ειδικά σε υποδομές που ενισχύουν τον τουρισμό κρουαζιέρας και τον τουρισμό θαλάσσης
- 3) Ανάπτυξη υποστηρικτικού κανονιστικού πλαισίου για τις ειδικές μορφές τουρισμού (Τουρισμός Υπαίθρου, Ιαματικός και Ιατρικός Τουρισμός, Καταδυτικός Τουρισμός)
- 4) Αναβάθμιση των υπηρεσιών σε αρχαιολογικούς και ιστορικούς χώρους με τουριστικό ενδιαφέρον
- 5) Αναβάθμιση του ρόλου της χώρας στους διεθνείς οργανισμούς τουρισμού και ανάπτυξη διμερών σχέσεων με όμορες χώρες για την κοινή ανάπτυξη νέων απόμακρων αγορών

7.4 Ανάπτυξη αγορών (I) – Εργαλεία

Ριζική αναβάθμιση των φορέων προβολής της χώρας ως τουριστικού προορισμού

Ειδικότερα

- 1) Ενίσχυση του ρόλου του ΕΟΤ με κύρια αποστολή την προβολή της χώρας γενικότερα και όχι μόνο ως τουριστικού προορισμού
- 2) Δημιουργία φορέα προώθησης και προβολής της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού με την συνεργασία του κράτους και των φορέων του κλάδου παρέχοντας ευελιξία, συνέπεια και συνέχεια και η χρήση του για δράσεις στις οποίες ο ΕΟΤ δεν μπορεί να δραστηριοποιηθεί ανταγωνιστικά
- 3) Η συνεργασία του ΕΟΤ και του νέου φορέα με τις Περιφέρειες και τους Δήμους για την ανάπτυξη περιφερειακών στρατηγικών τουρισμού και την ανάδειξη τοπικών ιδιαιτεροτήτων

B. Ανάπτυξη αγορών (II) – Προϊόντα

- 1) Ανάδειξη και αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών σε ανεπτυγμένες μορφές τουρισμού (κυρίως «ήλιος και θάλασσα»)
- 2) Κατάκτηση ηγετικής θέσης στην Ανατολική Μεσόγειο σε τουρισμό κρουαζιέρας και τουρισμό θαλάσσης
- 3) Ανάπτυξη της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης ως City Break προορισμούς μέσα από δράσεις διεθνούς εμβέλειας και την ανάπτυξη υποδομών για τον συνεδριακό τουρισμό
- 4) Ανάδειξη του πολιτιστικού τουρισμού μέσα από την ανάδειξη και αξιοποίηση του πολιτιστικών μνημείων και υποδομών
- 5) Δημιουργία νέων τουριστικών προορισμών με την ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων και την προβολή ειδικών μορφών τουρισμού

B. Ανάπτυξη αγορών (III) – Κοινά

Ανάπτυξη συγκεκριμένων στρατηγικών προσέλκυσης κοινών από διαφορετικές αγορές.

Συγκεκριμένα

- 1) Επανάκτηση των ρυθμών ανάπτυξης παραδοσιακών Ευρωπαϊκών αγορών (Γερμανία, Αγγλία, Γαλλία κ.α.)
- 2) Συνέχιση της ανάπτυξης των αγορών που προσετέθησαν πρόσφατα στο δυναμικό του Ελληνικού τουρισμού (Ρωσία, Τουρκία, Ισραήλ, Βαλκάνια)
- 3) Ανάπτυξη νέων δυναμικών αγορών (Κίνα, Ινδία, Βραζιλία) και νέων κοινών (συνταξιούχοι, φοιτητές) από παραδοσιακές αγορές

7.5 Επόμενες κινήσεις

- 1) Εξειδίκευση του πλαισίου και των επιμέρους στόχων μέσα από την συνεργασία φορέων και την έρευνα
- 2) Κινητοποίηση όλων των δυνάμεων που εμπλέκονται με τον τουρισμό για την υιοθέτηση και προώθηση του στρατηγικού πλαισίου
- 3) Ανάπτυξη διακομματικών δεσμεύσεων για την τήρηση των προτεραιοτήτων που θέτει το πλαίσιο

Το πρόβλημα

Αναξιόπιστη η Ελλάδα και για τους τουρίστες με αναπηρία. Τρεις στους τέσσερις Ευρωπαίους με αναπηρία δεν εμπιστεύονται τις πληροφορίες των τουριστικών πρακτόρων για τις υποδομές προσβασιμότητας του τουριστικού προορισμού που σκέπτονται να επιλέξουν. Αυτό συμπεραίνουν ευρωπαϊκές έρευνες που τα τελευταία χρόνια μελετούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τουριστικής αγοράς των ΑμεΑ και ουσιαστικά αυτό καθορίζει το σκεπτικό για διείσδυση στη συγκεκριμένη τουριστική αγορά, που το προτείνει προς το υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης η Εθνική Ομοσπονδία Κινητικά Αναπήρων (ΕΟΚΑ). Το αντίστοιχο ποσοστό έλλειψης εμπιστοσύνης στους ελληνικούς προορισμούς ξεπερνά το 90%, μιας και οι περισσότερες πληροφορίες περί προσβασιμότητας που δίδονται είναι ψευδείς. Αυτό φαίνεται να είναι και το μεγαλύτερο πρόβλημα μιας και ως προαπαιτούμενο για την απορρόφηση τουριστών με αναπηρία στη χώρα μας η μαγική λέξη είναι η «αξιοπιστία». Πράγματι, οι ευρωπαϊκές έρευνες (αναλυτικότερη όλων είναι αυτή του γερμανικού υπουργείου Οικονομικών, που διήρκησε αρκετούς μήνες) αποδεικνύουν ότι για τους τουρίστες με αναπηρία, η αξιοπιστία λειτουργεί ως απαραίτητο προαπαιτούμενο επιλογής. Ενδεικτικά, το 26% είναι απόλυτα προσηλωμένο στον προορισμό που έχει ανταποκριθεί στις προσδοκίες του, ενώ ένας στους δύο δεν δίνει δεύτερη ευκαιρία σε προορισμό που νιώθει ότι τον εξαπάτησε. Σε ότι, δε, αφορά την κινητικότητα της τουριστικής αγοράς των ΑμεΑ, αυτή βρίσκεται σε διόλου χαμηλά επίπεδα: το 54% των Ευρωπαίων αναπήρων ταξιδεύουν ανελλιπώς για τουρισμό κάθε χρόνο, με μέσο όρο 1,3 ταξίδια ανά έτος, εκ των οποίων το 58,8% εκτός συνόρων και με μέση διάρκεια ταξιδιού 14,9 μέρες. Και το πιο ενδιαφέρον στοιχείο: Οι Ευρωπαίοι με αναπηρία δαπανούν για τις διακοπές τους 15% περισσότερα χρήματα από τους μη αναπήρους, παρά το γεγονός ότι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους (άνω του 70%) επέλεγον να ταξιδεύουν σε περιόδους χαμηλής τουριστικής κίνησης (Μάιο, Σεπτέμβριο, Οκτώβριο), όταν οι τιμές είναι μειωμένες. Στην Ελλάδα όχι μόνο δεν έχουμε κάνει βήματα για να προσελκύσουμε μέρος της μεγάλης τουριστικής αγοράς των ΑμεΑ, αλλά τα τελευταία χρόνια λειτουργούμε απωθητικά. Ως βέλτιστη τακτική για την ανάκτηση της τρωθείσης αξιοπιστίας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στους ΑμεΑ είναι η επιλογή πιλοτικών προορισμών που θα προχωρήσουν στο σύνολο των παρεμβάσεων αποκατάστασης της προσβασιμότητας που απαιτούνται. Είναι ουτοπικό να υπάρχει συζήτηση για ολιστική προσβασιμότητα στις τουριστικές υποδομές της Ελλάδας, όταν δεν διαθέτουμε έστω για δείγμα έναν πλήρως προσβάσιμο τουριστικό προορισμό. Στόχος είναι η δημιουργία ενός πιλοτικού προσβάσιμου προορισμού, όχι όμως σε μια ράμπα ξενοδοχείου ή ένα προσβάσιμο δωμάτιο αλλά στο σύνολο των κρίκων που ορίζουν

μια αλυσίδα προσβασιμότητας. Από το αεροδρόμιο στο ξενοδοχείο, κατόπιν ανεμπόδιστη πρόσβαση στη θάλασσα αλλά και στους βασικούς γύρω χώρους αναψυχής.

«Προτού ταξιδέψω, πηγαίνω επί τόπου στον σταθμό ή το λιμάνι για να ελέγξω αν διατίθεται αναβατόριο, κυλιόμενες σκάλες ή ασανσέρ, καθώς στα sites ή στο τηλέφωνο εννέα φορές στις δέκα παραπληροφορούμαι» αποκαλύπτει ο 34χρονος Σωτήρης Δ. Στην ίδια μοίρα με τον 34χρονο οικονομολόγο βρίσκονται όλα τα άτομα μειωμένης κινητικότητας, ηλικιωμένοι, παιδιά σε καροτσάκια, άνθρωποι με πρόσκαιρα κινητικά προβλήματα.

Συμπεράσματα – Λύση – Πρόταση

Το συμπέρασμα είναι απλό! Ο τουρισμός των ΑμεΑ είναι μια λαμπρή Πρόκληση

Τα δημοσιεύματα σχετικά με την έρευνα του Ομοσπονδιακού Γερμανικού Υπουργείου Οικονομικών δίνουν μια πιο ξεκάθαρη εικόνα για την αναπτυσσόμενη κατηγορία. Οι τουρίστες – ΑμεΑ, όμως, όπως είναι φυσικό κατευθύνονται εκεί που οι ειδικές υποδομές, δημόσιες και ιδιωτικές, βρίσκονται σε επάρκεια και ο τόπος μας ως προς αυτό βαθμολογείται σχεδόν με μηδέν! Οι επαγγελματίες έχουν κάθε λόγο να διαθέσουν τα λίγα χρήματα που χρειάζονται για να δημιουργήσουν αυτές τις υποδομές και η Πολιτεία οφείλει να συμπράξει κάνοντας ότι καλύτερο μπορεί στους δημόσιους χώρους και ενθαρρύνοντας τους ιδιώτες προσφέροντας επιδοτήσεις μέσω του ΕΣΠΑ. Ο τουρισμός των ΑμεΑ αποτελεί μια ειδική μορφή τουρισμού με πολύ καλές προοπτικές και η στρατηγική ανάπτυξής του στοχεύει, κατ' αρχάς, στη δημιουργία μιας «κρίσιμης μάζας» από επαγγελματίες που θα δώσουν υπόσταση στην ιδιαίτερη προσπάθεια προβολής που απαιτείται. Στην παρούσα εποχή όπου ο τουρισμός αποτελεί ένα από τα κυριότερα «όπλα» για ξεφύγουμε από τον «πάτο της ύφεσης», η καταφυγή σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού και η καλλιέργειά τους συνιστούν αναπόφευκτο «ρίσκο» το οποίο μετριάζεται, κυρίως, από το μοναδικό, ελκυστικότατο Ελληνικό τοπίο.

Γ.ΒΑΡΔΑΚΑΣΤΑΝΗΣ : « ΤΑ ΕΣΟΔΑ ΕΝΟΣ ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΩΝ Α.Μ.Ε.Α ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΑΡΚΟΥΝ ΓΙΑ ΝΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΟΥΝ 65.000 ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΛΗΡΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ!

Συνοψίζοντας τα βήματα είναι απλά. 1) Μελέτη για το μέγεθος των ΑμεΑ στην Ελλάδα, 2) κατανόηση πρώτα των προβλημάτων των συνανθρώπων μας ώστε στην συνέχεια να κατανοήσουμε και αυτά των αλλοδαπών τουριστών, 3) ευρωπαϊκά προγράμματα και κατασκευή γερών βάσεων στον τουρισμό με ευαισθησία, συνέπεια και ειλικρίνεια.

Επίλογος

Στην Ελλάδα ο τουρισμός για άτομα με ειδικές ανάγκες δεν είναι ανεπτυγμένος όσο θα έπρεπε για μια ευρωπαϊκή πόλη. Αυτή η κατηγορία επισκεπτών στην Ελλάδα δεν είχε ποτέ προβλεφθεί τα προηγούμενα χρόνια για αυτό και δεν υπήρξε καμία υποδομή στα ξενοδοχεία. Τα τελευταία χρόνια γίνανε και γίνονται κάποιες προσπάθειες για την νέα αυτή κατηγορία καταλυμάτων αλλά θα πρέπει να είναι υποχρεωτικές οι υποδομές σε όλες τις κατηγορίες ξενοδοχείων και σε κάθε είδους καταλύματα, καθώς και να δοθούν ειδικά κίνητρα στους επιχειρηματίες έτσι ώστε ανεξαρτήτου κόστους οι επιχειρήσεις να προχωρήσουν σε αυτές τις υποδομές των μονάδων.

Όσον αφορά τη Ρόδο που είναι μια αναπτυσσόμενη πόλη και φαίνεται πως θα παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην περιοχή του ΝΑ Αιγαίου τα επόμενα χρόνια, ένας μεγάλος αριθμός ξενοδοχείων λειτουργεί με βασικούς ελέγχους υποδομών και υπηρεσιών, ειδικά για την κατηγορία ατόμων με ειδικές ανάγκες. Σίγουρο είναι πως πολλά από τα ξενοδοχεία αυτά χρειάζονται πολλές αλλαγές έτσι ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν στην νέα Ευρωπαϊκή Νομοθεσία, μπορώντας να εξασφαλίσουν την προβλεπόμενη αλλαγή από κατηγορίες σε αστέρια, καθώς και το σήμα ποιότητας. Αυτό οφείλεται κυρίως στην ηλικία των ξενοδοχείων, δηλαδή στα χρόνια λειτουργίας αυτών, στα οικόπεδα και στις θέσεις όπου βρίσκονται, αλλά και στον τρόπο που έχουν κατασκευαστεί από πλευράς διαστάσεων των δωματίων, διαστάσεων των διαδρόμων, και κατασκευής ειδικών δωματίων και WC για ΑμεΑ. Πολύ δύσκολα σήμερα ένα ξενοδοχείο πόλης μπορεί να εξασφαλίσει θέσεις αυτοκίνητων (parking) για ΑμεΑ, καθώς και κλιμακοστάσια και εξόδους κίνδυνου για άτομα με ειδικές ανάγκες.

Παρότι έχουμε διαπιστώσει πως τα ξενοδοχεία αυτά χρειάζονται οπωσδήποτε ανακαίνιση και εκσυγχρονισμό, δύσκολα οι επιχειρηματίες αποφασίζουν να προχωρήσουν σε αυτό και αυτό γιατί το γραφειοκρατικό σύστημα για εγκρίσεις μελετών από την επιτροπή έλεγχου του ΕΟΤ απαιτεί μια χρονοβόρα διαδικασία. Επίσης, ο αργός ρυθμός των τεχνικών εργασιών σε ανακαινίσεις κτιρίων, το μεγάλο κόστος ανακατασκευής και τα επενδυτικά προγράμματα του υπουργείου ανάπτυξης, κάνουν τους ξενοδόχους επιχειρηματίες να διστάζουν να επενδύσουν χρήματα τα οποία ίσως και να μην αποσβεσθούν ποτέ. Κύριο λόγο παίζει η τουριστική παιδεία των επιχειρηματιών και η σύνθεση προσωπικού στην λειτουργία αυτής της κατηγορίας ξενοδοχείων. Από την άλλη πλευρά το επίσημο κράτος και ο ΕΟΤ έχουν ελαχιστοποιήσει τους ελέγχους στα ξενοδοχεία με αποτέλεσμα πολλά καταλύματα να λειτουργούν παράτυπα και παράνομα. Εκχώρησε πολλές αρμοδιότητες στην τοπική αυτοδιοίκηση η οποία αδυνατεί να ανταποκριθεί σε αυτές και έτσι γίνεται ακόμη πιο δύσκολος ο έλεγχος. Εκχώρησε επίσης στην τοπική αυτοδιοίκηση έσοδα από πλευράς των ξενοδοχείων ανταποδοτικά. Δυστυχώς, κανένας δήμος και καμία κοινότητα δεν διαθέτει τα χρήματα αυτά για την τουριστική υποδομή και την

δημιουργία υπηρεσιών έλεγχου και ξενοδοχείων, καθώς και καμιά υπηρεσία δεν προσλαμβάνει πτυχιούχους που να έχουν γνώση επί του τουριστικού προϊόντος, ούτε ο ΕΟΤ, ούτε η τοπική αυτοδιοίκηση, ούτε η τουριστική αστυνομία με αποτέλεσμα να έχουμε ανειδίκευτους υπαλλήλους χωρίς καμία τουριστική παιδεία σε όλες τις υπηρεσίες και όλες τις βαθμίδες των ελεγκτικών μηχανισμών των ξενοδοχείων και των τουριστικών επιχειρήσεων. Το κράτος, η πολιτεία, η κυβέρνηση, η αυτοδιοίκηση και όλοι οι αρμόδιοι φορείς θα πρέπει επιτέλους να δώσουν την κατάλληλη σημασία και την οριστική λύση στο θέμα των ΑΜΕΑ όχι μόνο στον τουριστικό τομέα αλλά και σε όλα τα δημόσια ή ιδιωτικά κτίρια που λειτουργούν για το κοινό, είτε είναι δημόσιες υπηρεσίες είτε ιδιωτικές επιχειρήσεις.

...ένα τόσο μεγάλο κοινωνικό θέμα που ταιριάζει με ένα χαρακτηριστικό κινέζικο μύθο που δείχνει μέσα στην απλότητά του ότι από τα άτομα που μειονεκτούν έχουμε ίσως να πάρουμε πολλά περισσότερα από αυτά που καλούμαστε να δώσουμε...

Μια γριά λοιπόν, κατά τον κινέζικο μύθο, κάθε πρωί κουβαλούσε νερό στο σπίτι της από το κοντινό πηγάδι με δύο δοχεία δεμένα στις δύο άκρες ενός ξύλινου ραβδιού. Το δεξί δοχείο ήταν γερό γι' αυτό έφτανε πάντα γεμάτο ενώ το αριστερό ήταν ραγισμένο και έχανε το μισό και παραπάνω νερό του στη διαδρομή. «Δεν με πετάς να πάρεις ένα γερό να μη σπαταλάς το νερό σου για μένα το άχρηστο» της είπε μια μέρα το ραγισμένο δοχείο με παράπονο. Εκείνη χαμογέλασε και έδειξε το δρόμο πίσω τους που στην αριστερή πλευρά ήταν γεμάτος λουλούδια. «Δεν είσαι άχρηστο, του είπε, γιατί χάρη σ' εμένα φύτρωσαν αυτά τα λουλούδια. Το νερό που χάνεις δεν πάει καθόλου χαμένο».

Πρέπει ν' αφήσουμε αυτά τα λουλούδια να μαραθούν;

Μη ξεχνάμε ότι αξιοθαύμαστοι επιστήμονες όπως ο Α. Αϊνστάϊν και ο Τ. Εντισον υπήρξαν «προβληματικά» παιδιά με μη φυσιολογική συμπεριφορά και ότι ένας από τους μεγαλύτερους σύγχρονους φυσικούς, ο Σ. Χώκιν, ερευνά και ερμηνεύει τα μυστήρια του σύμπαντος από την αναπηρική του καρέκλα

Βιβλιογραφία

Βιβλιογραφία Ελληνική

- ✓ Χρήστου, Ε. (1999), Έρευνα Τουριστικής Αγοράς, Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks
- ✓ Μπουσκάλια Λέο , ‘ Άτομα με Ειδικές Ανάγκες και οι Γονείς τους ’ , Αθήνα, Εκδόσεις
- ✓ Καίλα, Μ., Ν. Πολεμικός και Γ. Φιλλίπου. ‘ Άτομα με Ειδικές Ανάγκες’ Ά τόμος.
Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1995
- ✓ Θ. Γκόγκας & Ε. Δημητριάδη, ‘ Τουρισμός για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες’ 2000
- ✓ Δελλασούδας, Λαυρέντιος Γ., Ποιότητα Ζωής ατόμων με Αναπηρία, δείκτης Κοινωνικής Ένταξης και Ενσωμάτωσης, από τη Θεωρία στην πράξη. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, Κρήτη, 2006
- ✓ Ζώνιου-Σιδερά Α, Οι ανάπηροι και η εκπαίδευση τους, Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης , Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1996.
- ✓ Ζώνιου Σιδερά Αθηνά, Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους, Εκδόσεις Βιβλιογονία, 2000.
- ✓ Στασινός Δ. , Η Ειδική Εκπαίδευση στην Ελλάδα : Αντιλήψεις, Θεσμοί και Πρακτικές. Κράτος και Ιδιωτική Πρωτοβουλία. Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2001.
- ✓ Σ. Σταυριανόπουλος, ‘ Απάνθρωπη η χώρα μας για του πολίτες με κινητικά προβλήματα’ – Συμπέρασμα έρευνας Ε.Μ.Π. , 1999
- ✓ ΥΠΕΧΩΔΕ – Γραφείο μελετών για άτομα με ειδικές ανάγκες «Κλίμακες ή Σκάλες» , 1989
- ✓ ΥΠΕΧΩΔΕ – Γραφείο μελετών για άτομα με ειδικές ανάγκες
- ✓ Οι ανάπηροι και οι εκπαίδευσή τους, Αθηνά Ζώνιου- Σιδερά, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998
- ✓ Δημήτρης Λαγός, Τουριστική Οικονομική, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2005
- ✓ Κορρές & Χιόνης, Ελληνική Οικονομία, εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2003
- ✓ Roger Doswell, Τουρισμός και ο ρόλος του αποτελεσματικού Μάνατζμέντ, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2002
- ✓ Victor Middleton – Rebecca Hawkins, Τουριστικό Μάρκετινγκ για Βί ώσιμη Ανάπτυξη, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2004
- ✓ Lickorish & Jenkins, Μια Εισαγωγή στον Τουρισμό, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2004

Βιβλιογραφία Ξένη

- ✓ Susser, M. & Watson, W., (2nd edn) 1971, Sociology in Medicine. London: Oxford University Press.
- ✓ Kleinman, A., 1980, Patients and Healers in the Context of Culture. London: University of California Press
- ✓ Barrett, D. & McCann, E., 1979, 'Discovered: Two Toed Man'. Sunday Times Colour Supplement, n.d.

Ιστοσελίδες

- ✓ <http://eria-resort.gr>
- ✓ <http://www.disableds-resort.gr>
- ✓ www.amea.gr
- ✓ <http://www.hausrheinsberg.de/>
- ✓ <http://www.aquamarerodos.gr/home/gr>
- ✓ http://www.mitsishotels.com/Hotels/grand-hotel/welcome_66.htm
- ✓ www.portopalace.gr/en/index.html
- ✓ http://schools-go-greece.sch.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=418:%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%BF-%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%B9%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%83
- ✓ <http://www.disabled.gr/lib/?p=21492>
- ✓ <http://www.ose.gr/el/%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%A4%CE%B1%CF%85%CF%84%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%CE%91%CE%9C%CE%95%CE%91%CE%A3%CE%B9%CE%B4%CE%B7%CF%81%CF%8C%CE%B4%CF%81%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CE%B9%CE%95%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%CE%B4%CF%85%CE%BD%CE%B1%CF%84%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B5%CF%82%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%8D%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CE%91%CE%9C%CE%95%CE%91.aspx>
- ✓ <http://www.disabled.gr/lib/?p=6651>
- ✓ <http://www.quaibrantly.fr/>

- ✓ <http://www.accessibletourism.org/?i=enat.el.nea.1314>
- ✓ <http://www.minenv.gr/1/16/162/16203/g1620300.html>
- ✓ <http://agelioforos.gr>
- ✓ <http://anokatostokalamaki.wordpress.com/2009/02/23/%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B1-%CE%BC%CE%B5-%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%83-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%B5%CF%83-%CE%BF%CE%B9%CE%B1%CE%B3%CE%BD%CE%BF%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF/>
- ✓ <http://www.enet.gr/>
- ✓ <http://-www.rodiki.gr/article.php?id=62629&catid=1&subcatid=5>
- ✓ <http://ameagreek.gr/component/k2/item/680-ksenodoxia?tmpl=component&print=1>
- ✓ http://www.cityofpetaloudes.gr/index.php?option=com_content&id=22425%3Aeidiko-karotsaki-gia-ta-atoma-me-anapiries-stin-paralia-sto-elli&Itemid=73
- ✓ <http://www.katalogando.net/catalogs/c1-100140/#7>
- ✓ http://www.fa3.gr/eidiki_agogi/0-AMEA-politiki-kanones-gia%20AMEA.htm
- ✓ <http://hellasmonitor.alachef.gr/%CF%81%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%82-%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%84%CF%83%CE%AC%CE%BA%CE%B9-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%AC%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B1-%CE%BC%CE%B5-%CE%B1%CE%BD/>
- ✓ <http://www.rodiki.gr/article.php?id=128412&catid=1&subcatid=5>
- ✓ <http://www.dimokratiki.gr/article.asp?articleID=10282&catID=18&pubID=1>
- ✓ <http://www.digiconsult.gr/2011/02/03/%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/#>
- ✓ <http://www.christianakis.gr/index.php?lang=gr>
- ✓ http://www.eeki.gr/pegasus/bin/pegweb3.dll?method=../h901/faq0011&code=114089&pcode=H901_CD114089
- ✓ www.express.gr
- ✓ <http://www.healthpowerhouse.com/files/ehci-2012-press-greece.pdf>
- ✓ <http://www.sete.gr>